

Riksdagens protokoll

1984/85:157

31 maj 1985

Debatter m. m.

Fredagen den 31 maj

Förelängning av riksmötet	5
Regionalpolitiken m. m. (forts. från prot. 156)	5
Avtal med Apoteksbolaget m. m.	28
Utrikeshandel	34
Domstolarna och den ekonomiska brottsligheten	52
Villkorlig frigivning, m. m.	60
Svar på frågor	
1984/85:596 av Ulla Orring (fp) om vidgad rätt till försäljning av apoteksvårar	66
1984/85:598 av Karin Ahrland (fp) om följderna av Dagmar-överenskommelsen	68
1984/85:614 av Margareta Persson (s) om åtgärder för att förhindra spridning av sjukdomen AIDS	71
1984/85:615 av Karin Ahrland (fp) om publiceringen av författningar i Svensk författningssamling	73
1984/85:606 av Oswald Söderqvist (vpk) om de politiska förhållandena i Chile	74
1984/85:585 av Bertil Måbrink (vpk) om betydelsen av åtgärder-na mot valutaexporten för en rättvis fördelningspolitik	76
1984/85:590 av Lars-Ove Hagberg (vpk) om räntehöjningens betydelse för lågavlönade	76
1984/85:591 av Maj Kempe (vpk) om räntehöjningens betydelse för vissa lågavlönade kvinnor	76
1984/85:588 av Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) om åtgärder mot bankernas höjning av utlåningsräntorna	80
1984/85:593 av Tore Claeson (vpk) om åtgärder för att underlätta unga familjers bosättning	81
1984/85:594 av Margó Ingvardsson (vpk) om betydelsen av skärpningen av bilkreditförordningen för handikappades möjligheter att köpa bil	82
1984/85:595 av Nils Berndtson (vpk) om räntehöjningens betydelse för kommunernas ekonomi	84
1984/85:612 av Elver Jonsson (fp) om beräkningen av vägtrafikskatt i Sverige och Norge	86

1984/85:597 av Olle Aulin (m) om den fortsatta planeringen av den administrativa beredskapen på arbetsrättens område . . .	89
1984/85:586 av Jörn Svensson (vpk) om betydelsen av räntehöjningen m. m. för arbetslösheten	91
1984/85:582 av Mona Saint Cyr (m) om sysselsättningen i Kinda kommun	93
1984/85:587 av Jörn Svensson (vpk) om betydelsen för arbetsmarknaden i Sjuhäradsbygden av åtgärderna mot valutaexporten	96
1984/85:607 av Lennart Brunander (c) om sysselsättningen vid Lövsågsverk i Bredared	97
1984/85:617 av Per Westerberg (m) om undersökning av utskottsledamöters kunskaper beträffande SIFU	98
1984/85:592 av Tore Claeson (vpk) om räntehöjningens betydelse för förvärv och underhåll av äldre fastigheter	99
1984/85:599 av Rolf Dahlberg (m) om följderna av diskontohöjningen	102
Svar på interpellationer	
1984/85:143 av Eva Hjelmström (vpk) om ökat stöd till ungdomens kulturaktiviteter	107
1984/85:145 av Göte Jonsson (m) om undervisningen i religionskunskap på grundskolans högstadium	110
Meddelande om frågor	
1984/85:623 av tredje vice talman Karl Erik Eriksson (fp) om ökning av lokalbidragsanslaget	122
1984/85:624 av Ingemar Eliasson (fp) om arbetsvillkoren för föräldrar i familjehem för handikappade barn	122

Avgjorda ärenden

Fredagen den 31 maj

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1984/85:13 Regionalpolitiken	5
--	---

Näringsutskottets betänkande

1984/85:34 Löntagarfondsstyrelsernas verksamhet	5
---	---

Socialutskottets betänkanden

1984/85:26 Statsbidrag till missbrukarvård m. m.	27
1984/85:30 Vård av vuxna missbrukare	27
1984/85:31 Socialtjänstens insatser för unga lagöverträdare m. m.	27
1984/85:29 Avtal med Apoteksbolaget m. m.	27
1984/85:32 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	34

Näringsutskottets betänkande

1984/85:157

1984/85:33 Utrikeshandel	34
--------------------------------	----

Justitieutskottets betänkanden

1984/85:40 Tillämpligheten av svensk lag i vissa fall	52
1984/85:41 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	52
1984/85:39 Domstolarna och den ekonomiska brottsligheten	52
1984/85:38 Anslag till kommittéer m. m.	60

1984/85:157

Fredagen den 31 maj

Kl. 09.00

1 § Justerades protokollen för den 22 innevarande månad.

2 § Förlängning av riksmötet

Anf. 1 TALMANNEN:

Riksmöte skall om inte annat beslutas avslutas senast den 31 maj.

I 1 kap. 4 § RO stadgas att riksdagen om synnerliga skäl föreligger kan förlänga riksmötet, dock längst t. o. m. den 15 juni.

Vid sammanträde den 30 maj har talmanskonferensen med hänsyn till lämnade upplysningar om den väntade arbetsbelastningen i riksmötets slutskede ansett att synnerliga skäl föreligger att förlänga riksmötet 1984/85 och tillstyrkt att det får pågå längst t. o. m. tisdagen den 11 juni.

Kammaren beslöt att riksmötet fick pågå längst t. o. m. tisdagen den 11 juni 1985.

3 § Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkande 1984/85:50

Utbildningsutskottets betänkande 1984/85:40

Trafikutskottets betänkande 1984/85:30

Näringsutskottets betänkanden 1984/85:27 och 30

Bostadsutskottets betänkande 1984/85:25

4 § Regionalpolitiken m. m. (forts. från prot. 156)

Fortsattes överläggningen om arbetsmarknadsutskottets betänkande 1984/85:13 och näringsutskottets betänkande 1984/85:34.

Fredagen den
31 maj 1985

Regionalpolitiken
m. m.

Anf. 2 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! De socialdemokratiska riksdagsmännen i Jönköpings län har i sin motion 2927 pekat på de speciella problem som finns på det småländska höglandet. Höglandet är en så enhetlig och avgränsad del att det ur regionalpolitisk och näringspolitisk synpunkt naturligen bör betraktas som en enhet. I regeringens proposition använder man sig något oegentligt av uttrycket östra Småland. De kommuner på det småländska höglandet som berörs av vår motion är Nässjö, Vetlanda, Eksjö, Sävsjö, Aneby och Tranås kommuner.

Denna del av Jönköpings län har under en lång tid haft en negativ befolkningsutveckling liksom en ogynnsam sysselsättningsutveckling. Som exempel kan nämnas att befolkningen de senaste 15 åren i detta område minskat med 3 800 personer. Nettoutflyttningen enbart 1981–1984 var 1 000 personer. När det gäller åldersstrukturen läggs tyngdpunkten i allt större utsträckning på pensionsåldrarna. – I länets andra delar har utvecklingen i huvudsak varit positiv.

Socialdemokraterna i Jönköpings län har, beroende på situationen på höglandet, prioriterat denna del av länet inom länsorganen, t. ex. länsstyrelsen, länsarbetsnämnden och utvecklingsfonden. Visst kan man avläsa vissa resultat av denna verksamhet vad gäller exempelvis industriprojekt och glesbygdstöd.

Men nu vill vi gå vidare. Därför är vi glada över att de huvudpunkter som regeringen i propositionen har angett för sin regionalpolitik väl sammanfaller med det synsätt som vi arbetat efter. Dessa huvudpunkter innebär, för att formulera dem med utgångspunkt från vårt ställningstagande, att regionalpolitikens genomförande i stor utsträckning decentraliseras till länsnivån. Detta sker som en följd av att regionalpolitiken mer inriktas på att utveckla regionernas och glesbygdens egna resurser. Att länen både får större beslutsbefogenheter och mer omfattande resurser än hittills ser vi som oerhört värdefullt. Det innebär att stödet i långt större utsträckning bör kunna utnyttjas exempelvis i Jönköpings län. Jag vill särskilt understryka vad arbetsmarknadsutskottet självt säger i sitt betänkande på s. 130: "Utskottet har i det föregående tillstyrkt regeringens förslag om att östra Småland och Blekinge skall tillhöra det regionalpolitiskt prioriterade område som skall kunna komma i åtnjutande av regeringens stöd till teknikspridningsprojekt. Detta innebär ett observerande av utvecklingsproblemen i den här delen av landet, dvs. de sydligaste delarna av Östergötlands län, de östra delarna av Jönköpings län, de nordvästra delarna av Kalmar län och de nordöstra delarna av Kronobergs län." Jag vill också speciellt peka på möjligheterna att få stöd till en satsning på teknikspridning.

En annan av regeringens huvudpunkter för regionalpolitiken är att den skall medverka till att bygga upp infrastrukturen i regionalpolitiskt prioriterade områden. Jag skall ge två exempel på hur viktigt det är att medverka till en uppbyggnad av infrastrukturen just på det småländska höglandet.

Det ena exemplet gäller kommunikationerna och vägväsendet. Det finns flera långtgående projekt klara, där det i stort sett bara är att köra i gång, som

skulle få oerhört stor betydelse för utvecklingen av det småländska höglandet. Ett sådant projekt är förbättring av riksväg 31, framför allt sträckan Öggestorp-Nässjö.

Det andra exemplet är hämtat från utbildningsområdet. Det handlar framför allt om en utbyggnad av den tekniska utbildningen på höglandet. I motion 2927 har vi föreslagit dels att man skall öka den tekniska inriktningen av utbildningen, dels att större resurser skall tilldelas Jönköpings län för denna utbildning. Konkret föreslår vi att följande skall gälla för kommunerna på det småländska höglandet:

Tranås kommun, som i dag har en tvåårig verkstadsteknisk linje, skall kunna få undervisningen utbyggd till att även omfatta en tredje årskurs med inriktning på en verkstadsteknisk specialkurs.

I Nässjö bör en treårig elteknisk utbildning kunna byggas ut till att omfatta en fjärde årskurs.

I Eksjö, som i dag har en tvåårig teknisk linje, finns behov av att bygga ut undervisningen till att även omfatta en tredje årskurs i en icke grenindeldad teknisk linje.

I Vetlanda finns behov av att bygga upp en fjärde årskurs på en maskinteknisk gren, innehållande bl. a. CAD/CAM-utbildning.

En tredje punkt som regeringen nämner när det gäller inriktningen för regionalpolitiken handlar om att prioritera "mjuka" investeringar inom ramen för den regionalpolitiska verksamheten mer än tidigare. Inom en bransch på det småländska höglandet finns det särskilt behov av samhällelig stimulans – jag tänker på trähusindustrin. Ett begrepp om hur viktig denna industri är för det småländska höglandet får man genom påpekandet av det faktum att omkring 60 % av landets trähustillverkning i dag sker på småländska höglandet. Just inom denna bransch har det skett en mycket kraftig nedgång av antalet sysselsättningstillfällen, från 10 500 år 1980 till 6 200 år 1984, och däromkring ligger antalet även i dag.

För vår del vill vi att den prioritering som Svensk bygg- och energiexport har gjort när det gäller exporten av trähus under sitt första verksamhetsår skall ligga fast även framgent. Lyckas man med detta, kan man också få en långt större export inom den svenska trähusbranschen än vad som hittills har varit fallet. Detta förutsätter också att branschen själv kan samverka på den här marknaden i långt större utsträckning än vad man hittills har lyckats göra.

Ett fjärde område kommer man in på genom att industriministern i propositionen nämner, som utgångspunkt för det regionalpolitiska arbetet, att detta arbete måste ske på bred front och, som han säger, under medverkan av flera politikområden. Jag har redan nämnt en del av utbildningsdepartementets ansvarsområde. Ett annat område kan vara kommunikationsdepartementets ansvarsområde – och då tänker jag i första hand på två av de affärsdrivande verken, televerket och statens järnvägar. När det gäller lokaliseringen av aktiviteter har både televerket och SJ som affärsdrivande verk själva mycket stora möjligheter att fatta besluten helt suveränt. Men jag tror också att det är viktigt att de i sin verksamhet beaktar de regionalpolitiska intressen som finns för att kunna göra en vettig

bedömning både samhällsekonomiskt och företagsekonomiskt.

Televerket har, för att ta ett exempel, centrallagret förlagt till Nässjö. Här finns stora möjligheter att utveckla verksamheten. Jag vill bara nämna möjligheten att etablera inköpsavdelningen i Nässjö, att lägga ut en del av moderniserings- och renoveringsarbetet i anslutning till centrallagret, vilket borde kunna vara naturligt, samt att genomföra orderboksförsäljning från det centrallager som finns. På samma sätt borde man kunna föra över aktiviteter från statens järnvägar till Nässjö.

Med detta, herr talman, vill jag slutligen understryka vikten av att statsmakterna fortsättningsvis i större utsträckning uppmärksammar situationen på det småländska höglandet. De socialdemokratiska riksdagsmännen från Jönköpings län kommer även framgent att aktivt arbeta för en positiv utveckling också för denna del av landet.

I detta anförande instämde Helge Klöver (s).

Anf. 3 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill på denna hembygdens andra dag ta upp ett glesbygdproblem av alldeles speciellt slag. Det gäller våra skärgårdar.

I skärgårdarna är problemet inte bara att bebyggelsen är gles och att det är långt mellan människorna räknat i kilometer. Öar utan landförbindelse har den situationen att även om avstånden kanske inte är så stora, blir transporttiderna för människor och gods desto längre, helt enkelt därför att man måste använda båt. Man påverkas av årstidsväxlingar och av väder och vind på ett alldeles speciellt sätt. Vissa tider på året går det över huvud taget inte att kommunicera med yttervärlden annat än kanske med helikopter.

Skärgårdarna har glesbygdproblem av ett alldeles speciellt och ganska extremt slag i vissa fall. De här glesbygdproblemen kan många gånger uppträda mycket nära inpå våra största befolkningscentra. Det gäller t. ex. Stockholms skärgård och Östergötlands skärgård. Men sådana problem finns naturligtvis också i utpräglade skogslän som Norrbottens län.

Skärgårdarna finns spridda över hela vårt land, men när det gäller arten av problemen kanske det är mer som förenar skärgårdarna inbördes – var de än ligger i landet – än som förenar dem med närmaste fastlandslän eller rent av fastlandskommun. Detta är ett skäl till att vi i det här landet behöver en samlad skärgårdspolitik.

Våra skärgårdar är en omistlig tillgång för oss i Sverige. Att vi har en rik och mångfasetterad skärgård är en unik gåva, som istiden har gett oss. Den ger oss möjligheter till skönhetsupplevelser och rekreation av ett slag som man finner på få andra ställen i världen. Det är en tillgång inte bara för oss, utan naturligtvis också för många utländska besökare, som kommer hit och häpnar över vad vi har att bjuda av naturupplevelser i våra skärgårdar.

Men skall skärgården vara denna tillgång, måste den också vara en levande skärgård. Det måste vara möjligt för människor att bo och få sin utkomst i skärgårdarna – året runt. Det är betydelsefullt därför att skärgården inte bara är ett naturlandskap, utan också ett kulturlandskap. Det är självfallet också

väsentligt att det finns en infrastruktur och service då de stora grupperna av människor kommer ut, när vädret är vackert, när det är varmt och solen skiner. För att detta skall vara möjligt måste människor kunna leva i skärgården också när stormvindarna pinar och vintern är som kallast och blötast.

Att det bor människor i våra skärgårdar är också viktigt ur säkerhetspolitisk och försvarspolitisk synvinkel. Vi har, herr talman, under senare år fått många påminnelser om betydelsen av att det finns vakande ögon i våra skärgårdar – vakande ögon hos människor som kan skärgården, som kan skilja ett ubåtsperiskop från en ruskprick. Också ur försvarspolitisk synpunkt är det alltså viktigt att människor kan bo och leva i skärgården och få sin utkomst där året runt.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande 13 behandlas ett antal centermotioner som tar upp just dessa problem. Det är motion 646 av Gunnar Björk i Gävle och Gunnel Jonäng, motion 650 med Anna Wohlin-Andersson som första namn och motion 2104 med mitt namn som första namn. I alla dessa motioner krävs, ur olika synvinklar, en samlad skärgårdspolitik för Sverige. Behovet är uppenbart.

Det är ett rikspolitiskt intresse att människor kan leva och bo i skärgården – det har jag försökt klargöra tidigare. Det finns också ambitioner hos olika myndigheter att förbättra villkoren i skärgården – det skall inte förnekas. Vi måste även erkänna att en hel del förbättringar har skett. Men samtidigt ser vi att mycket mer kan göras. Framför allt märker vi att det finns en tendens till att den ena myndigheten inte vet vad den andra gör.

Näringspolitiska insatser för att bygga upp försörjningsmöjligheterna i skärgården undergrävs genom andra åtgärder typ indragning av service från olika myndigheter, byråkrati av olika slag, skattevillkor – som t. ex. den senaste fastighetstaxeringen med dess alldeles orimliga konsekvenser för fastighetsägare i skärgården – och genom att arbetstillfällen i statlig regi dras in.

Vi har många exempel på hur statlig service och statliga arbetsplatser har dragits in. Dit hör t. ex. automatiseringen inom fyrväsendet. Sjöfartsverket har dragit in bemannade stationer. SMIII har också gjort det. Detta går stick i stäv med ambitionen att upprätthålla en levande skärgård. Dessutom är samordningen mellan myndigheternas rationaliseringsansträngningar ofta så dålig att bemannade stationer på vissa kuststräckor kan ligga mycket tätt, medan man när det gäller andra kuststräckor dragit in allt från samtliga myndigheters sida i stället för att se till att det på varje ställe finns åtminstone någon myndighet som har ansvaret. Vi efterlyser alltså samordnade insatser.

Vidare är vi medvetna om att allmänpolitiska åtgärder inom områden som skattepolitik, allmän näringspolitik, jordbrukspolitik och naturligtvis inte minst fiskeripolitik spelar en väldigt stor roll. Vad samhället gör för att utveckla näringarna påverkar i särskilt hög grad skärgården, eftersom företagen där är speciellt känsliga. Inte minst viktigt är det med en jordbrukspolitik som gör det möjligt att driva små skärgårdsjordbruk, men allra mest nödvändigt är det med en fiskeripolitik som gör att man tryggar

Fredagen den
31 maj 1985

*Regionalpolitiken
m. m.*

utkomsten för yrkesfiskarna. Dessa utgör något av en ryggrad i skärgårdens befolkningsunderlag.

Vi för fram en lång rad konkreta förslag till näringspolitiska insatser för att få ett bättre stöd för skärgårdsföretag av olika slag och förslag till hur man praktiskt kan lösa samordningen när det gäller myndigheternas olika service. Jag skall, herr talman, inte gå in på dem alla – det tror jag kammaren och även herr talmannen håller mig räkning för – utan jag hänvisar till motionerna.

Men vad det hela mynnar ut i är att vi vill ha ett uppdrag till regeringen om att utreda förutsättningarna för ett samlat skärgårdspolitiskt program med näringspolitiska insatser och med garantier för samhällsservice och för bemanning av olika typer av stationer längs kusterna. Vi behöver ett förslag som innebär att någon myndighet har det övergripande samordningsansvaret för samhällets skärgårdspolitik.

Tyvärr har våra förslag behandlats ganska njuggt av utskottet. Utskottet säger att man naturligtvis inte får glömma skärgårdarnas speciella behov när en effektiv politik för att stödja glesbygdens utveckling skall utformas. Några speciella insatser utlovar man emellertid inte.

Reservation 82 till utskottets betänkande behandlar dessa frågor. Bakom reservationen står icke-socialistiska representanter i utskottet. I reservationen stöds det förslag om en utredning som har framförts i våra motioner. Jag vill avslutningsvis, herr talman, yrka bifall till den reservationen.

Anf. 4 MARGÖ INGVARSSON (vpk):

Herr talman! Stockholmsregionen avfärdas på 16 rader i arbetsmarknadsutskottets betänkande. En sådan syn på vårt läns situation leder till att vi om några år kan tvingas använda 1 600 rader för att beskriva problemen i Stockholmsregionen.

De manligt traditionella mått som hittills tillämpats för att mäta regionalpolitikens effektivitet är ihåliga. Kvinnoperspektivet saknas helt. Uppgifter om befolkningsutveckling, förvärvsfrekvens, skattekraft och strukturförändringar inom industrin säger ingenting om vilken livskvalitet människorna i den här regionen har. Mått med de traditionella ekonomiska måtten är Stockholm en gynnad region vid jämförelse med landet i övrigt. Men om vi använder oss av andra mått, exempelvis den sociala effektiviteten, uppvisar Stockholmsområdet en besvärande nyfattigdom bland stora grupper. Vill man ha en liten inblick i den brutala utslagningsprocess som pågår här kan man, när det är vackert väder, ta en promenad genom Stockholms parker och beskåda 25-åriga och 30-åriga tandlösa gubbar och gummor. De som förlorat på den ekonomiska utvecklingen, förändringen inom industrin och den offentliga sektorns åtstramning finns i storstadsområdena. Om arbetarrörelsen stillatigande åser detta, kommer storstadsproblemen successivt att spridas över landet.

I Stockholmsområdet är skillnaderna mellan människornas livsvillkor mycket större än i landet i övrigt. Regionalplanekontoret i länet har dokumenterat detta i kalla siffror. I Danderyd bor det 954 miljonärer, betydligt fler än i t. ex. den mångdubbelt större kommunen Malmö. I Fittja i

Botkyrka kommun finns inga miljonärer. Där har 21 % av alla hushåll socialhjälp. I Djursholm i Danderyd har 2 % socialhjälp. Trots sina långt bättre ekonomiska resurser betalar djursholmsborna väsentligt lägre skatt än fittjaborna. Skillnaden är nästan 7 kr. per hundralapp. Det innebär att två makar i Fittja betalar omkring 1 000 kr. mer per månad i skatt än vad makar med samma inkomst i Djursholm gör. Och ändå har de som bor i Djursholm en mycket bättre kommunal service än vad de har som bor i Fittja, eftersom de fattiga kommunerna måste använda en stor del av sina inkomster till sociala utgifter.

Hälsan, herr talman, är kanske det viktigaste måttet på vilken välfärd vi har. Mätt i sjukfallsfrekvens och antal sjukanmälningar per försäkrad är Stockholms län det län där vi har sämst hälsa. Men även här är skillnaderna stora inom länet. I Fittja i Botkyrka är man i genomsnitt sjukskriven 32,5 dagar per år. Motsvarande siffra för Djursholm i Danderyd är 8 dagar. Detta beror inte på att vår Herr av någon anledning tycker att danderydsborna skall ha en bättre hälsa än botkyrkaborna. Hälsan är en direkt avspeglning av de ekonomiska och sociala förhållandena i samhället.

På samma sätt kan vi finna sambanden mellan ekonomin och människors levnadsvillkor inom alla områden, och jag skall bara ta ytterligare ett exempel – sambandet mellan föräldraekonomin och barnens utbildningsval. Tikkanen har uttryckt detta på sitt speciella sätt. Han har sagt ungefär så här: Dumheten är jämnt fördelad mellan fattiga och rika. Det är bara det att de rika har större möjligheter att använda den. Översatt till siffror kan det beskrivas så här: I Fittja söker 23 % av eleverna till teoretisk linje på gymnasiet. I Djursholm är det 82 % av eleverna som söker till teoretisk linje.

I Stockholmsområdet har den förda regionalpolitiken inte kunnat motverka nedbrytningen av sociala relationer. Bostäder och arbete har separerats på ett mycket effektivt sätt för stora grupper, vilket medför långa arbetsresor och inte sällan ensidiga sociala miljöer. Långa restider till arbetet är i första hand ett storstadsproblem. Det är tre gånger vanligare i Stockholm med långa restider än i de norrländska stödområdena, trots vår befolknings- och arbetsplatskoncentration och vår kollektivtrafik. I slutet av 1960-talet hade 197 000 löntagare i Storstockholmsområdet mer än 60 minuters restid till och från arbetet. 1981 hade antalet ökat till drygt 300 000 löntagare.

Med de oerhörda klasskillnader som nu är märkbara i Stockholmsområdet är det lätt för kommersialismen att göra sig gällande. Om man saknar innehåll, struktur och social gemenskap i sitt liv och därmed identitet och självkänsla blir man ett lätt byte för kommersiella krafter. I den situationen är det också mycket lättare att skaffa sig en negativ identitet. I första hand är det arbetarklassen i Stockholm som drabbats av vålds- och drogkulturen med ökad kriminalitet, vandalisering och störande grannar. Överklassen och medelklassen har skyddat sig i sina kommuner och i sina väl avskilda bostadsområden där de har en god tillgång på bra fritidsaktiviteter.

Vänsterpartiet kommunisterna har i motionen om Stockholms län föreslagit ett program för att bryta den pågående utvecklingen med ett efter klasser uppdelat boende. Främsta kravet är en samhällelig planering för en

fördelning av arbetsplatser till de södra länsdelarna. Sju av tio arbetstillfällen finns i storstadscentrumet Stockholm, Solna och Sundbyberg. Arbetslösheten bland både kvinnor och män är högre i de södra kommunerna än i de norra. Men även inför detta faktum visar utskottet en total kallsinnighet och konstaterar bara att den största delen av den kommande ökningen av arbeten väntas hamna i den norra länsdelen. Det är just den defaitistiska inställningen till utvecklingen som vpk vill bryta. Vi behöver en samhälleligt styrd planering, där resultaten mäts i sociala mått i stället för som nu i rent ekonomiska och där man ger plats för kvinnoperspektivet i planeringen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 74.

Anf. 5 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! För tids vinnande skall jag när det gäller en samlad skärgårdspolitik nöja mig med att instämma i Pär Granstedts anförande. Vi har från centern i Gävleborgs län begärt en sammanhållen skärgårdspolitik. Detta är viktigt för skärgård och kustband i Hälsingland och i Gästrikland, där befolkningen minskat mycket under de senaste årtiondena.

Herr talman! Jag vill säga tack till arbetsmarknadsutskottet som nu hänfört Gävleborg till Norrland, där vi hör hemma. Jag noterar dock att socialdemokraterna i länet fortfarande talar om Gävleborg som tillhörande Bergslagsområdet.

I betänkandet behandlas 4 motioner från centern i Gävleborg. I dessa motioner tar man sikte på sysselsättningen och regionalpolitiken just ur Gävleborgs synpunkt. Det framgår av bilagorna till betänkandet att Gävleborgs län har en hög arbetslöshet och jämte Värmland har den högsta arbetslösheten i landet efter Norrbotten. Länet har tillsammans med Jämtland den högsta andelen förtidspensionärer.

Arbetsmarknadsutskottet påstår att ingen större förändring har skett i befolkningsutvecklingen för länet totalt sett sedan 1980-talets början. Detta måste vara fel, eftersom länets befolkning under både 1983 och 1984 har minskat.

Antalet personer som erhållit starthjälp för flyttning till arbete på annan ort ökade med 60 % mellan årsskiftena 1983-1984 och 1984-1985.

Situationen är svår för ungdomar utan yrkesutbildning eller erfarenhet, för kvinnor med traditionell yrkesbakgrund och för äldre. En yrkesgrupp som är mycket illa utsatt är byggnadsarbetarna, främst i Hälsingland men också i Gästrikland – detta samtidigt som det finns en överhettning inom denna bransch i storstäderna.

Socialdemokraternas tre år i regeringsställning har inneburit tre förlorade år för sysselsättningen i Gävleborgs län. Regeringen har inte i denna högkonjunkturperiod lyckats pressa ner arbetslöshetssiffrorna under den nivå som de låg på i lågkonjunkturen april 1982. Detta är ett totalt misslyckande. Det kommer att ge ännu svårare arbetslöshet för befolkningen i länet när lågkonjunkturen sätter in. Utsikterna framöver är dåliga. När regeringen säger att man är på rätt väg eller har lyckats med sysselsättningspolitiken innebär det i själva verket att regeringen har frångått sin målsätt-

ning om arbete åt alla.

Vi har alltså i dag i Gävleborgs län under högkonjunkturen en högre öppen arbetslöshet än under lågkonjunkturen i april 1982. Vi har också högre siffror nu när det gäller arbetslöshet plus personer i åtgärder. Antalet är i dag 3 000 fler än i april 1982.

Det är just under högkonjunkturer som man skall utnyttja alla möjligheter att skaffa varaktiga jobb, att stärka den långsiktiga sysselsättningen och att lösa de grundläggande arbetslöshetsproblemen. Det är under lågkonjunkturer som man skall sätta in de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i full skala. Regeringen har genom sin politik försatt oss i ett utomordentligt besvärligt utgångsläge inför en kommande lågkonjunktur.

Vi får i Gävleborgs län dessutom för litet och för orättvis tilldelning av regionalpolitiska medel. Vi fick för 1984/85 bara hälften av vad andra jämförbara län fick, trots att vårt län hade en högre arbetslöshet. Arbetslösheten har drabbat ungdomen hårt. Det är självfallet positivt med arbetsmarknadspolitiska åtgärder och även nödvändigt, men tyvärr förfuskar regeringen möjligheterna att effektivt utnyttja de åtgärder som sätts in.

Ungdomslagen är en bra idé, men utformningen av den är inte bra. Gävleborgs län har flest ungdomar i ungdomslag per tusen 18-19-åringar i landet. Detta bäddar tyvärr för ökade svårigheter i en lågkonjunktur.

Regeringens ryckighet när det gäller medelstilldelningen till länet försvårar också ett effektivt utnyttjande av medlen. Länsmyndigheterna tilldelas först en pott, och så planerar de därefter. Sedan pytsas nya pengar ut, varigenom planeringen och det effektiva utnyttjandet av medlen försvåras.

I Hälsingland har många små och medelstora industrier, som vi vill slå vakt om och som betyder mycket för sysselsättningen. Men dessa företag har kostnader som ligger 2-3 % över kostnaderna för konkurrentföretagen i storstäderna. De har i Hälsingland t.ex. längre transporter och sämre möjligheter att välja underleverantörer. Ett problem när det gäller avancerad teknisk arbetskraft är att det oftast inte finns en arbetsmarknad för anhöriga. Det är ofta en fråga om överlevnad för ett företag att det kan rekrytera kvalificerad arbetskraft. Det är viktigt att åtgärder vidtas för att denna rekrytering skall underlättas.

Herr talman! Vi har i centermotionerna krävt ökat stöd till länet. Det behövs ytterligare medel till lokaliserings- och investeringsbidrag, glesbygdsstöd och projektverksamhet. Centerpartiet har också i en partimotion begärt bl. a. ökad medelsanvisning till regionala utvecklingsinsatser och även krävt att beloppet i dess helhet disponeras av länsstyrelserna.

Genom ett bifall till centerreservationerna går mera medel till länet, och möjligheterna ökar därmed även för Gävleborgs län att starta projekt som kan ge ökad sysselsättning.

Anf. 6 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det är betecknande för Gunnel Jonäng att hon i sitt anförande använder ytterst litet tid för att komma med egna konstruktiva förslag till lösningar men ägnar mycket tid åt att i alla avseenden kritisera

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

*Regionalpolitiken
m. m.*

Freldagen den
31 maj 1985

*Regionalpolitiken
m. m.*

regeringen och dess åtgärder. Det kan därför vid ett sådant här tillfälle vara lämpligt att påminna Gunnel Jonång om vad som hände med regionalpolitiken när vi hade en centerpartistisk industriminister som hette Nils Åsling.

År 1981 föreslog han i en proposition försämringar av de regionalpolitiska insatserna med över 300 milj. kr. Han föreslog att Söderhamn, Bollnäs, Hudiksvall och Ovanåker skulle avföras från stödområdet. Genom en gemensam uppvaktning inom arbetsmarknadsutskottet lyckades vi i alla fall få Söderhamn att bli kvar inom stödområdet. Hudiksvall, Bollnäs och Ovanåker befinner sig fortfarande utanför stödområdet på grund av ett beslut fattat under den borgerliga regeringstiden.

Det regionalpolitiska förslag som vi i dag behandlar innebär i stället en ökning av det regionalpolitiska stödet med ungefär 900 milj. kr. Jag är övertygad om att när de här förslagen börjar få effekter i praktiken, då kommer detta att innebära mycket positivt även för Gävleborgs län.

Anf. 7 GUNNEL JONÅNG (c) replik:

Herr talman! Olle Östrands debatteknik är kanske litet märklig. När jag kritiserar den politik som förs av den nuvarande regeringen, kritiserar Olle Östrand mig för detta. Självt går han in och kritiserar vad tidigare regeringar i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet gjorde. Det är naturligtvis också ett sätt att driva politik.

Jag nöjer mig med att diskutera den politik som är aktuell i dag och att diskutera de åtgärder som är nödvändiga för att vi i Gävleborgs län skall kunna få en bättre utveckling av sysselsättningen. Det är naturligtvis riktigt, som Olle Östrand säger, att propositionen om regionalpolitiken innebär en viss ökning av stödet till regionalpolitiska åtgärder, men jag måste säga att det mot bakgrund av de behov som finns är en njugg tilldelning.

Det är faktiskt så att ett bifall till centerreservationen innebär att det blir en ökning av anslagen med 112 milj. kr. utöver regeringens förslag. Det är en ökning som också kan innebära fördelar för Gävleborgs län. Det kan innebära ökade medel till Gävleborgs län och därmed också möjligheter till en förbättrad sysselsättningssituation.

Anf. 8 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Man kommer naturligtvis aldrig ifrån det faktum att de försämringar av det regionalpolitiska stödet som genomfördes 1981 fick konsekvenser även för Gävleborgs län. Det är ju inte bara fråga om de försämringar jag räknade upp i min förra replik. Dessutom försämrade Nils Åsling transportstödet i två omgångar. I en första omgång tog han bort stödet för massa och papper, vilket gick ut över massa- och pappersindustrin i Gävleborgs län, främst i Hälsingland. I en andra omgång slopade han stödet för sågade trävaror, för bulksågar och köpsågverk utefter Norrlandskusten. Våren 1982 lyckades vi genom en socialdemokratisk motion, som fick stöd även från borgerligt håll, återinföra stödet för sågade trävaror.

I samband med den regionalpolitiska proposition som vi redan har behandlat när det gäller transportstödet fattades beslut om att införa ett

persontransportstöd som verksamt kommer att bidra till att förbättra villkoren för företagen i Norrland.

Den socialdemokratiska riksdagsgruppen i länet var ute och besökte en hel del företag tidigare i vår. Betecknande för de besöken var att representanterna för företagen var optimistiska. De hade fulla orderböcker, och de var optimistiska inför framtiden. Vi har nu suttit i regeringsställning i snart tre år. Och vi har lyckats vända en mycket negativ utveckling under den korta perioden. Om vi nu dessutom får ett bättre regionalpolitiskt stöd, som vi skall besluta om i dag, då är jag personligen optimistisk inför framtiden även för Gävleborgs läns del.

Anf. 9 GUNNEL JONÄNG (c) replik:

Herr talman! Olle Östrand vill inte gärna tala om dagens situation, och det förstår jag mycket väl. Han har inte mycket att komma med, och det har inte den socialdemokratiska regeringen heller när det gäller Gävleborgs län. Det går ändå inte att bestrida fakta, att bestrida siffror. Det går inte att komma ifrån, Olle Östrand, att vi har högre arbetslöshetssiffror i vårt län i dag i en högkonjunktur än vi hade under en lågkonjunktur 1982 på våren. Det säger ju allt om vilket misslyckande det handlar om. Jag sade i mitt tidigare inlägg att det är i högkonjunkturen de stora satsningarna måste ske på den långsiktiga sysselsättningen. Detta har socialdemokraterna totalt misslyckats med. Här talar siffrorna sitt mycket klara språk.

Jag vill också fråga Olle Östrand: Varför har inte socialdemokraterna nu lyft in de olika kommuner i stödområdet som Olle Östrand vill och har begärt i motion? Anslagsökningen med 300 milj. kr. avser endast mindre lokaliseringslån som inte har utnyttjats.

Nej, faktum kvarstår. Siffrorna talar sitt språk och visar på ett misslyckande för socialdemokratisk sysselsättningspolitik.

Talmannen anmälde att Olle Östrand anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 10 OLLE GÖRANSSON (s):

Herr talman! I motionerna 1443 och 2925 har vi från Västmanland försökt ta fram några av de idéer som vi anser är viktiga för att vi skall kunna uppnå en regional balans på nytt i vårt län. I den proposition som ligger till grund för arbetsmarknadsutskottets betänkande säger statsrådet att Bergslagen är den mest sargade av Sveriges industriregioner. Detta är ett uttalande som jag verkligen vill understryka.

Västmanlands län har haft en negativ utveckling av såväl sysselsättning som befolkningstal. Statistiken visar nu en minskning av arbetslösheten, men till en stor del förklaras detta av att människor tvingas flytta från länet. Den totala sysselsättningen i länet har inte ökat på samma sätt som i övriga delar av landet. Man blir kanske därför litet förvånad när arbetsmarknadsutskottet i sitt betänkande på s. 118 i en beskrivning av Västmanlands befolkningsutveckling konstaterar: "Huvudorsaken till befolkningsminskningen är att

Fredagen den
31 maj 1985

*Regionalpolitiken
m. m.*

utflyttningen från länet har varit större än inflyttningen.”

Herr talman! Detta är en slutsats som jag betraktar som litet väl förenklad. Nej, orsaken till denna försämring av befolkningstalet är som jag ser det omstruktureringen av industrin. Den gör att många människor har förlorat sina arbeten i både Fagerstaregionen och Hallstahammar-Surahammarregionen.

Förändringarna medför stora påfrestningar för de enskilda och deras familjer. Även för samhällsorganen ger detta negativa effekter och deras möjligheter att stödja människorna minskar.

Arbetsmarknadsutskottet talar om att Bergslagsdelegationens arbete skall vara att stödja lokala idéer och initiativ för att främja ny sysselsättning. Detta är ett uttalande som är viktigt att slå fast. Vi anser inom länet att delegationens arbete är ambitiöst, men vi tror inte att de hittillsvarande 25 milj. kr. räcker till. Det behövs inom en snar framtid en ökning av dessa resurser. Det är glädjande att delegationens arbete numera också berör Hallstahammar.

Viktigt för en regions möjligheter till fortsatt utveckling är att det finns en stark infrastruktur, exempelvis vägar, järnvägar, flygförbindelser osv., men också bra utbildning och god samhällsservice i övrigt. En väl utbyggd offentlig sektor är en styrka för länet. Industriell satsning och god service är inte varandras motsatser, som moderaterna vill göra gällande, utan varandras förutsättningar bl. a. för att människorna skall kunna ha bra levnadsvillkor.

För framtidens informationssamhälle är uppbyggnaden av snabba och pålitliga dataförbindelser av stor betydelse. Inte minst för Bergslagen är detta ett måste. Vi har i våra motioner vidare pekat på betydelsen av att den tekniska utbildningen i länet förstärks. Det är särskilt viktigt att denna utbildning får en inriktning mot ny teknik. Vi ser högskolan Eskilstuna-Västerås som en bas för detta arbete, men en motsvarande utveckling bör äga rum också på gymnasienivå.

I gårdagens regionalpolitiska debatt sade Ingemar Konradsson från Örebro att det är viktigt att Bergslagen får del av utökningen av den högre tekniska utbildningen. Jag vill kort understryka allt det som han sade i det sammanhanget.

Offensiva insatser behövs för att bryta den negativa situationen, och det är angeläget med satsningar på framtidsbranscher genom strategiska investeringar. De mänskliga resurser som finns i Västmanland måste tas till vara. Särskilt med tanke på ungdomarnas framtid är det angeläget att vi framgångsrikt kan lösa våra framtidsfrågor.

Bruksinvest är en annan del av den satsning som man gjort för att uppnå regional balans. Företaget, som fick 100 milj. kr. i samband med den nödvändiga uppgörelsen om specialstalet, har dock inte på något sätt svarat mot förväntningarna. Bruksinvests anknytning till näringslivet inkl. de företag som verkar i regionen gör att vi anser oss ha rätt att förvänta – och ett understrykande av detta från riksdagens sida vore av stort värde – att nya

friska projekt tas fram och att företaget tar ett större ansvar för människorna i Bergslagen.

I motionerna från vårt län föreslår vi att Fagersta, Norberg och Skinnskatteberg snarast skall föras till stödområde B. Härigenom skulle vi få förbättrade möjligheter att stödja nylokalisering och utbyggnad. Av samma skäl vill vi att bruksorterna Surahammar och Hallstahammar placeras i stödområde C.

Herr talman! Västmanland är fortfarande det mest industrialiserade länet i landet. Det finns starka industritraditioner i våra bruksorter, och de är av avgörande betydelse för landets fortsatta välfärd. Splittrar vi dessa resurser i form av yrkeskunniga människor och viktiga industribranscher, får samhället mindre att fördela till andra delar av vårt land och vårt folk. En stark industri kommer att under överskådlig tid vara grunden för landets utveckling. Det är bl. a. detta som vi har velat framhålla i motionerna 1443 och 2925.

Anf. 11 KARL-ANDERS PETERSSON (c):

Herr talman! Blekinge har den här veckan invaderat Stockholm genom att abonnera på Skansen. Jag hoppas att alla har märkt de här aktiviteterna. Där har man med olika arrangemang försökt visa vad vårt lilla sydöstliga län har att bjuda landet i övrigt. I den här Blekingepresentationen har länet ställt upp verkligt engagerat; länsstyrelse, landsting, kommuner och hela länets näringsliv har gemensamt skapat förutsättningar för den här satsningen. Men det är inte bara en presentation av Blekinge – det är litet av ett nödrop från sydöstra hörnet med tanke på den negativa utveckling vi haft i Blekinge under senare år.

Blekinge har det senaste decenniet haft den mest negativa befolkningsutvecklingen i hela landet. Totalt sett har t. o. m. kommunerna inom stödområdet i Norrland haft en mer positiv utveckling än Blekinge. Länet, och särskilt Karlskrona kommun, har utsatts för kraftiga nedskärningar av antalet försvarsanställda; inte mindre än 1 700 har försvunnit mellan 1960 och 1980. Kompensation i form av andra statliga arbetstillfällen har nästan helt uteblivit. Således har antalet statsanställda i Blekinge minskat med 4 %, medan antalet statsanställda i övriga landet ökat med 14 % under samma tidrymd. 1982 års försvarsbeslut innebär dessutom att ytterligare 225 tjänster försvinner till 1987/88 vid marinen i Karlskrona, och därtill ytterligare arbetstillfällen med anknytning till flygvapnet i Ronneby. Många företag har tyvärr lagts ned och fått minska antalet anställda. Och ytterligare företag har varslat om nedskärningar. Som exempel kan nämnas Uddcomb, där man har bekymmer för den framtida sysselsättningen, och Kockums järnverk i Kallinge, som varslat om permitteringar.

Utskottet säger med anledning av min motion 2963 att man ingående har följt utvecklingen i sydöstra Sverige och kan konstatera, att samtliga fem län inom regionen till följd av konjunkturuppgången fick en positiv utveckling inom industrin under år 1984 men att strukturproblemen inom både de arcella näringarna och industrin kvarstår. Litet av problemet för oss, herr

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

*Regionalpolitiken
m. m.*

talman, ligger i att man här alltid klumpar samman Blekinge med regionen sydöstra Sverige.

Utskottet har också tillstyrkt regeringens förslag om att östra Småland och Blekinge skall tillhöra de regionalpolitiskt prioriterade områden som skall komma i åtnjutande av regeringens stöd till teknikspridningsprojekt – och det är ju gott och väl. Man pekar också på att det för Blekinges del har påbörjats vissa projekt, man har lämnat stöd till ett elektronikcentrum i Svängsta och för planeringen av ett verkstadstekniskt centrum i Karlskrona. Och det är givetvis också något som vi hälsar med tillfredsställelse.

Delegationen för Blekingekommunerna har gång på gång åkt till industriministern och klagat sin nöd. Och man har kommit hem och sagt att man har fått löften om förbättringar. Samtliga våra kommuner är socialdemokratiskt styrda. I den praktiska tillämpningen har vi i varje fall inte ännu sett så mycket av stödet. Vid ett landstingsmöte i Karlskrona i tisdags diskuterades landstingets ekonomi och då konstaterades att man med anledning av den befolkningsminskning som skett i länet under de senaste åren har gått miste om skatteintäkter motsvarande ungefär 60 öre per skattekrona. Vi har redan landets högsta landstingsskatt. Blekinge har trots de löften som socialdemokraterna gav i valrörelsen 1982 och trots den goda ekonomiska konjunkturen under de senaste åren fått vidkännas en vikande sysselsättning, bl. a. orsakad av flera företagsnedläggningar och omplaceringar av företag till andra regioner. För vårt län krävs det enligt min mening en massiv satsning av samma karaktär som exempelvis åtgärderna för att förbättra den arbetsmarknadspolitiska situationen i Uddevallaregionen, om utvecklingen i Blekinge län skall kunna bli mera positiv. Specialinriktad industri och regionalpolitiska insatser är lika nödvändiga i Blekinge läns kommuner som i t. ex Uddevalla, Lysekil och Munkedal.

Basnäringarna jordbruk, skogsbruk och fiske betyder mycket för länet, och inte minst fisket har blivit föremål för specialsatsningar i Blekinge. Orsaken härtil är givetvis den stora koncentrationen av fiske till södra Östersjön. 60–70 % av den svenskfångade fisken fångas i detta område. Genomförda satsningar på fiskförädling bör således vara helt rätt lokaliserade.

Blekinge kallas ju för Sveriges trädgård, och trädgårdsnäringen betyder mycket i vårt län. Därför ser jag det som angeläget att förslaget till utvidgning av begreppet stödberättigad verksamhet såsom föreslås av centerpartiet även skall innefatta trädgårdsnäringen generellt och inte som nu ifrågakomma enbart för stöd i särskilda fall.

Herr talman! Jag har inget yrkande utöver de yrkanden som tidigare har ställts i detta ärende, men jag hoppas att regeringen kommer att ta sitt ansvar även när det gäller sysselsättningen och utvecklingen i Blekinge.

I detta anförande instämde Hans Wachtmeister (m).

Herr talman! Som motionär angående behovet av en sammanhållen skärgårdspolitik skulle jag väl egentligen i dag ha hållit ett längre anförande om alla de viktiga frågor som tas upp i motion nr 650. Eftersom jag i går inte visste om jag kunde vara närvarande i kammaren i tid för detta, får jag nöja mig med mina efteranmälda minuter. Dessutom har Pär Granstedt redan engagerat talat om vikten av en livskraftig sammanhållen skärgårdspolitik, och jag kan instämma i allt som han sade.

Jag vill också tacka arbetsmarknadsutskottets centerpartister och moderater för reservation 82, som jag naturligtvis instämmer i.

Däremot kan jag inte vara nöjd med och inte förstå utskottets behandling av frågan om transportstöd i skärgården, en fråga som behandlas i min motion 2913, i motion 2962 av Agne Hansson och Gösta Andersson och även i motion 2104 av Pär Granstedt.

Inom ramen för samhällets stöd till service i glesbygder kan stöd utgå till bl. a. godstransporter i skärgården. Stödet ges som ett initialstöd och kan enligt gällande förordning utgå under högst tre år. I flera län har man använt glesbygdstödet bl. a. till godstransporter i resp. skärgårdar. Detta stöd har visat sig fylla ett stort behov och har tacksamt mottagits av skärgårdsborna, som har särskilda merkostnader för transporter som uppstår vid näringsverksamhet på öar utan fast landförbindelse.

Så långt är det alltså bra. Men hur kan man tala om ett initialstöd när det gäller en sådan här verksamhet? Ett initialstöd ges för att få i gång något som sedan kan fortsätta av egen kraft. Men öar kommer alltid att ligga där de ligger och fastlandet är där det är. Transporter dem emellan och mellan olika öar måste alltid finnas. Verksamheten kommer alltid att kosta, och ifrågavarande transporter kommer alltid att vara dyrare än att transportera motsvarande mängd spannmål, cement, timmer eller vad det nu kan vara fråga om landvägen.

I flera län har stödet utnyttjats under så lång tid att treårsgränsen snart uppnås. Så är t. ex. fallet i Östergötland, där försöksperioden går ut i och med 1985 års utgång. Sedan måste man hitta en permanent lösning. Men utskottet har varken i fjol eller i år sagt ett ord om behovet av en lösning, ännu mindre skisserat någon naturligtvis.

Som Pär Granstedt sade: Skärgårdarnas problem är inte specifika för *ett* läns skärgård. Skärgårdsproblemen är mycket lika i alla våra skärgårdar. Inte minst gäller detta skärgårdsbornas godstransporter. Det är transporter som måste utföras och utföras till rimliga kostnader för de åretruntboende, om näringslivet på öarna skall fungera.

Därför vill jag nu fråga någon av utskottets talesmän: Anser arbetsmarknadsutskottet att det i fortsättningen behövs något stöd till tyngre godstransporter i skärgården? Om ni anser det, i vilken form kan man då tänka sig att detta stöd utgår? Jag hoppas att det finns någon närvarande som kan och vill svara.

Fredagen den
31 maj 1985

Regionalpolitiken.
m. m.

I väntan på svaret yrkar jag:

beträffande *permanentning av stöd till godstransporter i vissa fall* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionerna 1984/85:2913 yrkande 1 och 1984/85:2962 yrkande 3 anförs om att godstransportstödet i skärgården skall permanentas.

Yrkandet är utdelat till kammarens ledamöter.

Anf. 13 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Det finns faktiskt ytterligare en kommun här i landet som har problem. Jag avser då Gagnefs kommun, vars problem finns beskrivna i motion 2936. Där framgår det klart att det råder stora obalanser på arbetsmarknaden i Gagnefs kommun.

Enligt proposition 115 är sysselsättningsgraden för kvinnor 57,8 % i Gagnefs kommun, och det skall man då jämföra med siffran för övriga riket som är 70 %. Bara fem kommuner i hela landet har sämre siffror än Gagnef härvidlag. Industriministern beräknar att år 1990 har ytterligare två av dessa fem kommuner gått om Gagnef. Det är alltså fråga om mycket anmärkningsvärda förhållanden i en kommun som ändå ligger i något så när civiliserade trakter. I tisdags debatterades här i kammaren jämställdhet, och det borde faktiskt förplikta.

Förutom den låga sysselsättningen har kommunen ett mycket ensidigt näringsliv. 80–85 % av alla arbeten i tillverkningsindustrin finns i den träbearbetande industrin. Det torde knappast vara en hemlighet för någon här i kammaren att träindustrin har problem. Exempel på hur labilt läget faktiskt är ges också i motionen.

Av en befolkning på 9 900 personer pendlar mer än 1 600 ut ur kommunen för att få sin försörjning.

Om man jämför Gagnef med övriga stödområdesplacerade kommuner ser man att 63 av dessa har högre sysselsättningsgrad än Gagnef.

Som jag betraktar saken finns alltså två fundamentala skäl för att rekonstruera kommunens arbetsmarknad: dels den erbarmligt låga kvinnliga sysselsättningsgraden, dels ensidigheten i näringslivet. För att bryta denna utveckling måste naturligtvis i första hand kommunen mobilisera sina resurser och sin förmåga. Men man behöver också det stöd som en stödområdesplacering innebär.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till motion 2936.

Överläggningen var härmed avslutad.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 13

Mom. 3 (förutsättningarna för regionalpolitiken)

Först biträdades reservation 1 av Alf Wennerfors m. fl. med 80 röster mot 12 för reservation 2 av Lars-Ove Hagberg. 187 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 209 röster mot 73 för reservation 1 av Alf Wennerfors m. fl.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

Mom. 4 (den allmänna geografiska inriktningen av regionalpolitiken)

Hemställan

Först biträdades hemställan i reservation 3 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – som ställdes mot hemställan i reservation 4 av Elver Jonsson – med acklamation.

Regionalpolitiken
m. m.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 212 röster mot 41 för hemställan i reservation 3 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors. 27 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 5 av Alf Wennerfors m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 5 (oförändrad befolkningsandel i storstäderna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (utvecklingsprogram för landsbygden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (ansvarsfördelningen i regionalpolitiken såvitt avsåg SIND:s medverkan)

Utskottets hemställan bifölls med 192 röster mot 89 för reservation 8 av Alf Wennerfors m. fl.

Mom. 12 (de regionalpolitiska medlens allmänna inriktning)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 9 av Alf Wennerfors m. fl.,
dels reservation 10 av Elver Jonsson,
dels reservation 11 av Lars-Ove Hagberg,
bifölls med acklamation.

Mom. 13 (åtgärder för att underlätta rekryteringen av kvalificerad arbetskraft)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (plan för utveckling av Mittskandinavien)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

Regionalpolitiken
m. m.

Mom. 18 (den offentliga sektorns roll för sysselsättningen)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 14 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 15 av Alf Wennerfors m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 19 (telekommunikationernas roll i regionalpolitiken)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 224 röster mot 58 för hemställan i reservation 16 av Arne Fransson m. fl.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 17 av Alf Wennerfors m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 23 (fortsatt arbete med omlokalisering av statlig verksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 26 (lokalisering av statlig verksamhet till Bergslagen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 19 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del,
dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionerna 546 av Ingemar Konradsson m. fl. och 1443 av Olle Göransson m. fl. i motsvarande delar,
bifölls med acklamation.

Mom. 35 (lokalisering av statlig verksamhet till Värmlands län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 36 och 37 (lokalisering av statlig verksamhet till Västmanlands och Gävleborgs län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 40 (löntagarfonderna i regionalpolitiken)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 260 röster mot 12 för hemställan i reservation 20 av Lars-Ove Hagberg. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 151 röster mot 128 för den i reservation 21 av Alf Wennerfors m. fl. anförda motiveringen. 1 ledamot avstod från att rösta.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

Regionalpolitiken
m. m.

Mom. 41 (teknik- och kunskapsspridning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 42 (åtgärder hos sågverks- och träförädlingsföretagen i stödområdena)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 43 (insatser för forskning och utveckling inom Umeå högskoleregion)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 44 (forskning och utveckling i allmänhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 49 (regionalpolitiskt utvecklingskapital)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 26 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 27 av Alf Wennerfors m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 52 (riskgarantilån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 53 (avskaffande av lokaliseringslånen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 29 av Alf Wennerfors m. fl.,
dels reservation 30 av Arne Fransson m. fl.,
bifölls med acklamation.

Mom. 54 (avskaffande av nedsättning av socialavgifter som regionalpolitiskt medel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 31 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 56 (trädgårdsnäringen som stödberättigad verksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 65 (statsgaranti inom bilglasindustrin)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 74 (nedsättningen av socialavgifter)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 34 av Alf Wennerfors m. fl.,
dels reservation 35 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors,
dels reservation 36 av Elver Jonsson,
bifölls med acklamation.

Mom. 75 (avgiftsbefrielsen i Svappavaara såvitt gällde geografisk omfattning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 38 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 76 (avgiftsbefrielsen i Svappavaara samhälle såvitt gällde branschomfattning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 39 av Elver Jonsson – bifölls med acklamation.

Mom. 77 (sysselsättningsstödet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 40 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 78 (industricentra)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 41 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 79 (lokaliseringssamrådets framtida inriktning)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 42 av Alf Wennerfors m. fl.,
dels reservation 43 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors,
bifölls med acklamation.

Mom. 80 (regionala prioriteringar i samband med lokaliseringssamråd)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, som ställdes mot

dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 44 av Alf Wennerfors m. fl. anförda motiveringen,

dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 45 av

Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors anförda motiveringen, bifölls med acklamation.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

Mom. 81 (inriktningen av glesbygdssstödet och övriga insatser i glesbygd)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 46 av Alf Wennerfors m. fl.,
dels reservation 47 av Lars-Ove Hagberg,

bifölls med acklamation.

Regionalpolitiken
m. m.

Mom. 82 och 83 (högsta belopp för stöd till företag i glesbygd, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 222 röster mot 56 för reservation 48 av Arne Fransson m. fl.

Mom. 85 (högsta belopp för stöd till intensifierade kommunala sysselsättningsinsatser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 49 av Arne Fransson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 86 (reserverande av IKS-stödet för äldre arbetslösa)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 50 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 88 (permanentning av stöd till godstransporter i vissa fall)

Utskottets hemställan – som ställdes mot det av Anna Wohlin-Andersson under överläggningen framställda yrkandet – bifölls med acklamation.

Mom. 93 (anslag till Lokaliseringsbidrag m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 52 av Elver Jonsson – bifölls med acklamation.

Mom. 95 (anslag till Regionala utvecklingsinsatser m. m.)

Utskottets hemställan, som ställdes mot

dels reservation 55 av Alf Wennerfors m. fl.,

dels reservation 56 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors,

dels reservation 57 av Elver Jonsson,

bifölls med acklamation.

Mom. 129 (inplacering i stödområde C av Hallstahammar och Sura-hammar)

Utskottets hemställan bifölls med 258 röster mot 21 för reservation 65 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del.

Mom. 130 (inplacering i stödområde C av Gagnef)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 15 för reservation 65 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del.

Mom. 138 (insatser för att stärka och bredda näringslivet i malmfälten)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 67 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 140 (demografiska databasens filialer i Pajala, Jokkmokk och Jörn)
Utskottets hemställan bifölls med 221 röster mot 57 för reservation 68 av Arne Fransson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 141 (åtgärdsprogram för Västerbottens län)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 69 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 142 (försöksverksamhet med bruttodimensionering vid statliga myndigheter i Västerbottens län)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 70 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 144 (åtgärdsprogram för Gävleborgs län)
Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 17 för reservation 71 av Lars-Ove Hagberg. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 145 (regionalpolitiska åtgärder i Bergslagen m. m.)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 72 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 146 (regionalpolitiska åtgärder i Värmlands län)
Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 73 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del,
dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2920 av Sven Aspling m. fl. i motsvarande del,
bifölls med acklamation.

Mom. 147 (åtgärdsprogram för Örebro län)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 73 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 148 (utvecklingen för Västmanlands län)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 73 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 149 (åtgärder på bruksorter i södra Dalarna)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 73 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 151 (åtgärdsprogram för Stockholms län)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 74 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 156 (den geografiska avgränsningen av Uddevallaregionen m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 219 röster mot 61 för reservation 76 av Arne Fransson m. fl.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

Mom. 159 (anslag till Särskilda utvecklingsinsatser i Uddevallaregionen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 78 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

*Regionalpolitiken
m. m.*

Mom. 160 (särskilda insatser i orter och regioner utanför det ordinarie stödområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 79 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors – bifölls med acklamation.

Mom. 162 (utvecklingsinsatser i Östergötlands län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 80 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 167 (särskild delegation för Skåne och Blekinge)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 81 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 169 (en samlad skärgårdspolitik)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 114 för reservation 82 av Alf Wennerfors m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 34

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 12 för hemställan i reservation 2 av Jörn Svensson. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 149 röster mot 130 för den i reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl. anförda motiveringen.

5 § Fortsattes behandlingen av socialutskottets betänkanden 1984/85:26, 30, 31 och 29 (forts. från prot. 154).

Anf. 14 TALMANNEN:

Socialutskottets betänkanden 26, 30 och 31 debatterades den 29 maj. Kammaren övergår nu till att debattera socialutskottets betänkande 29 om avtal med Apoteksbolaget m. m.

Fredagen den
31 maj 1985

*Avtal med
Apoteksbolaget
m. m.*

Avtal med Apoteksbolaget m. m.

Anf. 15 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Staten har fr. o. m. 1971 ensamrätt att driva detaljhandel med läkemedel. Denna rätt har i avtal överlåtits på Apoteksbolaget, som ägs gemensamt av staten och Apotekarsocieteten.

Däremot är partihandel med läkemedel inte monopoliserad. Apoteksbolaget har emellertid sedan starten genom ett dotterbolag, ADA, innehaft en del av partihandeln, eller som den också kallas droghandeln. I början av 1970-talet ombesörjde Apoteksbolagets dotterbolag ca 40 % av partihandeln. Därefter har ADA genom successiva uppköp ökat sin marknadsandel till mellan 75 % och 80 %. Senast köptes droghandelsföretaget LD. När detta skedde uttalade näringsfrihetsombudsmannen stor oro för effekten av en utveckling mot monopol, men avstod då från att ingripa under hänvisning till att den återstående delen av partihandeln sköttes av ett privat företag, Kronans Droghandel.

Läkemedelsutredningen, som tillsattes för ett par år sedan och vars betänkande ligger till grund för den proposition som vi nu behandlar, har haft som uppgift att utvärdera det gällande avtalet mellan staten och Apoteksbolaget. I sitt betänkande har man också tagit upp organisationen av partihandeln. De överväganden man där gjort utmynnar i att det får ankomma på Apoteksbolagets ledning att bedöma om det är rationellt att Kronans särdistribuerande roll fortsätter. Det vore, säger utredningen, "troligen naturligtast om Apoteksbolaget övergick till att köpa in de av Kronan saluförda läkemedlen i större poster för att med egna resurser ombesörja, att de enskilda apoteken erhåller sitt behov etc."

Det här uttalandet har kritiserats av en rad remissinstanser. Det ankommer ju på Apoteksbolaget att självt avgöra om man också i fortsättningen vill ha viss konkurrens eller om man vill göra sig själv till monopol, alltså partihandlare. En sådan frestelse kan naturligtvis i ett visst läge bli övermäktig. Utredningens ställningstagande har också rönt kritik från en rad remissinstanser, däribland NO, SPK, RRV, RFV, statskontoret och naturligtvis från läkemedelsindustrins branschorganisationer, men också från Farmaceutförbundet och Läkarförbundet. Utredningens skrivning har genomgående uppfattats som en rekommendation till en monopolisering av partihandeln. Remissinstanserna befarar på goda grunder att detta skulle leda till sänkt effektivitet. Flera av remissinstanserna betonar att utredningen inte har kommit med några argument för sitt förslag. NO säger t. ex. att "ekonomiska eller andra sakargument saknas dock helt". Däremot anför flera av remissinstanserna själva en rad skäl mot partihandelsmonopol.

Statsrådet Sigurdsen verkar i propositionen ha tagit visst intryck av remissopinionen beträffande nyttan av konkurrens. Statsrådet säger om droghandelsfrågan, att hon inte ser någon anledning att göra några uttalanden i frågan.

Om denna fråga inte hade haft en förhistoria hade man kunnat nöja sig med detta. Men mot den bakgrund jag här har redovisat blir denna brist på

ställningstagande ett hot i sig. Vill man förhindra en monopolisering av parthandeln inom läkemedelsdistributionen, måste riksdagen uttala klart och entydigt att konkurrensen bör bestå. Det är vad som yrkas i reservation nr 3.

Jag skulle mot bakgrund av vad jag redovisat vilja ställa frågan till John Johnsson hur regeringens och utskottsmajoritetens ställningstagande här skall tolkas. Är det likgiltigt för socialdemokratien om konkurrensen vidmakthålls eller ej? Är innebörden av statsrådets och utskottsmajoritetens uttalande att Apoteksbolaget självt får avgöra om man skall göra sig till ett monopolföretag eller ej? Det vore värdefullt med ett klarläggande på den punkten.

Jag vill också fästa uppmärksamheten vid det särskilda yttrande som Ingemar Eliasson fogat till utskottets betänkande. Det handlar om det bemyndigande som regeringen föreslås få att ingå ett nytt avtal med Apotekarsocieteten om samgående med Apoteksbolaget. Utskottet föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att förhandla med Apotekarsocieteten om fortsatt medverkan i Apoteksbolaget. Jag vill understryka att det handlar om fortsatt medverkan. Bemyndigandet får inte tolkas så att regeringen kan förhandla bort Apotekarsocieteten. Enligt min mening har det ett egenvärde att ägandet är fördelat och att den kompetens som Apotekarsocieteten representerar finns med i Apoteksbolaget.

Jag vill slutligen fästa uppmärksamheten vid vad utskottet enhälligt säger om vidgade möjligheter att saluföra icke receptbelagda apoteksprodukter i andra butiker än apotek. Att sådana möjligheter skapas är av stor betydelse, inte minst i glesbygd, och kan öka kundservicen också på större orter. Utskottet anser att regeringen i tilläggsdirektiv bör ge läkemedelskommittén i uppdrag att titta närmare på hur detta bör gå till.

Herr talman! Jag vill med det sagda yrka bifall till reservation 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 16 BO ARVIDSON (m):

Herr talman! I socialutskottets betänkande nr 29 behandlas förslagen i proposition nr 170 om ett nytt avtal mellan staten och Apoteksbolaget AB för tiden efter år 1985 och ett antal motioner i anslutning härtill.

Moderata samlingspartiet har på flera väsentliga punkter en annan uppfattning än den som framföres i propositionen.

När Apoteksbolaget bildades 1970 ställde sig moderata samlingspartiet bakom uppfattningen att samhället måste övervaka att läkemedelsförsörjningen fungerar effektivt. Däremot kunde man inte se några skäl till att det välfungerande svenska apoteksväsendet skulle ersättas av ett statligt dominerat bolag.

Tyvärr har inte läkemedelskommittén, som har att se över bl. a. läkemedelslagstiftningen, fått i uppdrag att pröva det nuvarande apotekssystemets lämplighet. Enligt vår uppfattning hade det varit naturligt att nu göra en sådan bedömning efter snart 15 års erfarenhet av Apoteksbolaget och inför en ny avtalsperiod.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Avtal med
Apoteksbolaget
m. m.*

Fredagen den
31 maj 1985

*Avtal med
Apoteksbolaget
m. m.*

I propositionen har man inte ställt sig den viktiga frågan: Är ett statligt apoteksväsende och en statlig partihandel med läkemedel den mest ändamålsenliga organisationsformen för svensk läkemedelsförsörjning?

Moderata samlingspartiet yrkar avslag på propositionen med ett undantag, och föreslår att avtalet med den nya lydelse som föreslås, fransett avtalsperiodens längd, skall få gälla provisoriskt till utgången av 1987 i avvaktan på en ordentlig utredning av det nuvarande apotekssystemets lämplighet och ändamålsenlighet jämfört med alternativa organisationsformer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

I avvaktan på den nämnda utredningen bör regeringen inte bemyndigas att träffa överenskommelse om eventuella ändringar i 1969 års överenskommelse beträffande Apotekarsocietetens stiftelses medverkan i Apoteksbolaget AB. Endast i den mån stiftelsen av egen fri vilja, utan påtryckningar från staten, vill träda ifrån bör dess aktiepost dessförinnan inlösas.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

När det gäller partihandeln sker den numera dels genom ADA – Apotekarnes Droghandel AB –, dels genom Kronans Droghandel, som är privatägd. Kronan svarar för 20 % av distributionen av registrerade specialiteter och ADA för 80 %.

Vi som stöder reservation 3 tar avstånd från tanken att Apoteksbolaget skulle köpa in Kronans produkter för att distribuera dem med egna resurser. En lång rad remissinstanser har haft invändningar häremot. Ökad och inte minskad konkurrens säkrar fortsatta låga partihandelskostnader.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Det nuvarande systemet med Apoteksbolaget som priskontrollant är enligt moderat uppfattning tveksam. Bolaget är läkemedelsföretagens enda kund och har därmed en mycket stark ställning. Prisbildningen har också ifrågasatts av näringsfrihetsombudsmannen och riksförsäkringsverket. En förutsättningslös översyn av Apoteksbolagets priskontrollerande funktion behövs.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Avslutningsvis vill jag säga att vi som en följd av våra ställningstaganden inte heller kan godta de allmänna riktlinjer som föreslås gälla för Apoteksbolagets verksamhet.

Jag yrkar bifall till reservation 5.

Anf. 17 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! När det gäller förslaget till avtal mellan staten och Apoteksbolaget ansluter vi oss från centerpartiet i väsentliga delar till vad utskottet anfört. I några motioner, däribland en från centern, har föreslagits att receptfria läkemedel skall kunna tillhandahållas genom andra återförsäljare än genom apoteken i större utsträckning än vad som nu förekommer.

Som det påpekas i betänkandet har läkemedelsutredningen inte haft till uppdrag att aktualisera någon ändring vad det gäller Apoteksbolagets ensamrätt till detaljhandel med läkemedel. En del remissinstanser har ändå haft synpunkter som överensstämmer med motionärernas i det här avseen-

det. Det skall i det här sammanhanget framhållas att all läkemedelsförsäljning bör vara kombinerad med nödvändig rådgivning till allmänheten, något som måste beaktas vid en utökning av antalet försäljningsställen.

Ett enigt utskott föreslår med anledning av motionerna att riksdagen skall ge regeringen till känna att läkemedelsutredningen skall pröva om det finns anledning att utöka antalet apoteksombud, något som vi från centern naturligtvis hälsar med tillfredsställelse.

På en punkt har vi från centerpartiet reserverat oss, och det gäller frågan om partihandel med läkemedel.

Flera remissinstanser har uppfattat utredningens skrivning på den här punkten som att man är negativ till den konkurrens som fortfarande finns inom partihandeln tack vare Kronans Droghandel. Det är därför enligt vår uppfattning angeläget att inte riksdagens uttalande uppfattas på samma sätt. Det bör tvärtom göras klart att riksdagen anser det värdefullt att den konkurrens som finns i det här ledet bibehålls genom att Kronans Droghandel AB verkar självständigt även i fortsättningen.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 18 JOHN JOHNSON (s):

Herr talman! I föreliggande betänkande från socialutskottet behandlas proposition 1984/85:170 om nytt avtal mellan staten och Apoteksbolaget för tiden efter 1985.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag om nytt avtal och nya riktlinjer för Apoteksbolagets verksamhet.

Vidare tillstyrker utskottet att regeringen bemyndigas träffa avtal med Apotekarsocieteten och Apotekarsocietetens stiftelse om eventuellt erforderliga ändringar i 1969 års överenskommelse beträffande stiftelsens medverkan i Apoteksbolaget.

Utskottet ger också regeringen till känna att man anser att det skall ges tilläggsdirektiv till utredningen angående detaljhandel med läkemedel, detta i syfte att den service som behövs inom olika områden skall kunna tillgodoses. Utskottet understryker att det är angeläget att vi har en god tillgänglighet och en god service för allmänheten och framhåller speciellt att glesbygden måste få en fullgod service inom hela området i fråga.

Det apoteksväsende vi har här i landet är sannolikt det mest effektiva i världen i dag. Vi kan därför känna oss till viss del tillfredsställda, men ingenting är ju så bra att det inte kan bli bättre.

Till utskottsbetänkandet har fogats reservationer, men enligt utskottsmajoritetens mening är inga av förslagen i reservationerna bättre än de som framförs i propositionen. Och därför avstyrker vi samtliga reservationer.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

*Avtal med
Apoteksbolaget
m. m.*

Socialutskottets betänkande 26

Mom. 1 (statsbidragskonstruktion för missbrukarvården)

Utskottets hemställan bifölls med 206 röster mot 73 för reservation 1 av Göte Jonsson m. fl.

Mom. 2–4 (bidrag till driften av hem för vård eller boende m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (utveckling och försök med vissa vårdformer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Socialutskottets betänkande 30

Mom. 1 (skydd för utomstående)

Utskottets hemställan bifölls med 206 röster mot 72 för reservation 1 av Göte Jonsson m. fl.

Mom. 2 (sociala skadeverkningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (utredning och ansökan om vård)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (beslut om omedelbart omhändertagande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (vårdtidens längd)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 109 för reservation 5 av Göte Jonsson m. fl.

Mom. 6 (vårdtidens beräkning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (s. k. vilande resolution)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (inledande sjukhusvård)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (kontraktsvård inom socialtjänsten)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 128 för reservation 9 av Ingemar Eliasson m. fl.

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

Mom. 11 (förvaltning av missbrukares socialförsäkringsförmåner)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 31

Mom. 2 (nya behandlingsåtgärder enligt LVU)

Utskottets hemställan bifölls med 257 röster mot 18 för reservation 1 av Lars-Ove Hagberg. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (införande av socialförsäkringstillägg)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (vård enligt LVU för ungdomar över 18 år)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (fara för den unges utveckling som grund för ingripande enligt LVU)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 112 för reservation 4 av Göte Jonsson m. fl.

Mom. 7 (vårdtidens längd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (förutsättningar för åtalsunderlåtelse)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (kriminalvård för unga)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 7 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 29

Mom. 1 och 2 (frågan om nytt avtal med Apoteksbolaget och utredning om apotekssystemets organisationsform)

Utskottets hemställan bifölls med 207 röster mot 72 för reservation 1 av Göte Jonsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (stiftelsens fortsatta medverkan i Apoteksbolaget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (partihandeln med läkemedel)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 127 för reservation 3 av Ingemar Eliasson m. fl.

Mom. 6 (priskontrollen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (riktlinjer för Apoteksbolagets verksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Föredrogs

Socialutskottets betänkande

1984/85:32 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1985/86

Talmannens förslag att betänkandet skulle avgöras efter endast en bordläggning bifölls av kammaren.

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Utrikeshandel

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1984/85:33 om utrikeshandel (prop. 1984/85:100 delvis och prop. 1984/85:140).

Anf. 19 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Frihandelsprincipen är utomordentligt central i svensk utrikeshandelspolitik. För alla högindustrialiserade länder, särskilt små länder, är naturligtvis frihandeln en av de viktigaste principerna för att få en jämn och bra välförhållande. Det är därför särskilt oroande att se de

protektionistiska strömningar som har följt i lågkonjunktorens och depressionens släptåg runt om i världen. Det ställer ökade krav på små länder som Sverige att verkligen slå vakt om och värna frihandeln som sådan. Därför är det viktigt att vår utrikeshandelspolitik motverkar alla former av protektionism och att man går in för att stärka frihandeln och undanröja de ökande icke perifera handelshindren. Det är även viktigt att se till att vi får en harmonisering av olika regler för vår export och de olika normer som gäller för svensk industri för att underlätta exporten.

Det är därför med ett visst beklagande jag måste säga att de krav vi från oppositionen har ställt beträffande en stegvis avveckling av förbudet mot export av skrot, liksom en stegvis avveckling av de handelshinder som finns vad avser teko, tyvärr inte har kunnat tillgodoses.

Även om näringsutskottets betänkande 33 innehåller ett antal reservationer, är vi ändå på det stora hela taget mycket eniga i de stora, långsiktiga linjerna. Det finns dock ett antal smärre punkter som vi har olika nyanser och åsiktsskillnader om. En av dessa är investeringsfondernas utnyttjande. Vi tycker att det är bra att den liberalisering som har föreslagits i propositionen har kommit till stånd, men vi tycker att förslagen om hur man skall tillämpa liberaliseringen beträffande användning av investeringsfonder för export utomlands är onödigt komplicerade. Vi tycker att de lätt kan leda till ett godtyckligt förhållande, där det framför allt måste vara stora projekt och där man även skall ta hänsyn till den allmänna önskvärdheten av att projekten genomförs. Vi tycker i stället att liberaliseringen av utnyttjandet av investeringsfonder borde ha varit mer generell och lett till en konkurrens mer på lika villkor för alla svenska företag – även de mindre företagen, som knappast har särskilt stora projekt och som därför inte får särskilt stor nytta av den liberalisering som sker.

För att undanröja det här godtycket tycker vi att det måste genomföras en utvärdering snarast möjligt efter det att vi har infört dessa nya regler för liberalisering av användningen av investeringsfonder.

Vad avser den tjänstehandelsdelegation som föreslås bli inrättad, tycker vi att det samarbete som i dag sker informellt fungerar tämligen bra. Det kan självfallet förbättras, och det bör i så fall ske genom att man ger Sveriges exportråd i uppdrag att ytterligare förbättra det informella samarbetet mellan olika parter – i stället för att inrätta en ny delegation som vi knappast tror har någon riktig funktion att fylla.

Vi vill även peka på valutalagstiftningens betydelse när det gäller tjänsteexport. Ett stort antal företag har redan pekat på att denna lagstiftning är ett centralt problem för tjänsteexporten. Från vissa håll hävdar man att upp till 2 000 anställda inom svensk industri i dag sysslar enbart med hantering av nuvarande valutalagstiftning och valutaregler. En bekräftelse på dessa problem – om än inte beträffande antalet anställda – finns i tjänsteexportutredningen, och vi beklagar därför att detta förslag inte har åtföljts av en liberalisering med ett långsiktigt mål att avskaffa valutaregleringen.

När det gäller tjänsteexport från den offentliga sidan tycker vi kanske att

det viktigaste för att få till stånd en sådan tjänsteexport är att öppna det offentliga monopolet i Sverige för konkurrens. Det är därför som vi så enträget har arbetat för att stat, kommun och landsting skall använda sig av upphandling under fri konkurrens i stället för att lita till alltför mycket egenregiverksamhet. Får vi en inhemsk konkurrens vid sådan upphandling tror jag att vi står väsentligt bättre rustade för att kunna öka den svenska tjänstexporten från den nuvarande offentliga sektorn, och det vore till gagn för svensk industri totalt sett och inte minst för våra betydande balansproblem i utrikeshandeln.

I det här betänkandet har vi även berört byggexporten. Jag tror att vi egentligen är rätt eniga på den punkten. Vi moderater vill snarast göra en betoning av kravet på en harmonisering av olika byggbestämmelser i Sverige med utlandet, för att ytterligare kunna underlätta byggexporten från Sverige.

Vi har också tagit upp en annan punkt, villkoren för att få exportstöd för trähus. Här finns för närvarande ett krav på att man måste ha en samverkan mellan flera företag för att kunna få detta exportstöd. Vi tycker inte att detta är rimligt, utan det viktiga är att vi får en export av trähus som är större än den vi har i dag. Därför tycker vi att kravet på samverkan skall upphävas.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 7, 9, 12, 13, 14 och 16 i näringsutskottets betänkande 33. Vi har för avsikt att begära votering och rösträkning beträffande reservation 7.

Anf. 20 TAGE SUNDKVIST (c):

Herr talman! För tids vinnande har jag för avsikt att beröra endast en del av de reservationer som är fogade till det betänkande som vi nu behandlar.

Låt mig börja med reservation 9, som handlar om den tjänstehandelsdelegation som regeringen enligt propositionen har för avsikt att tillsätta. Från reservanternas sida anser vi inte att det är behövt att tillsätta en speciell tjänstehandelsdelegation. Det betyder inte att vi är ointresserade av en ökad tjänsteexport. Men vi tycker att det expertorgan som vi redan nu har – Sveriges exportråd – mycket väl kan klara av dessa detaljer även i fortsättningen.

I reservation nr 12, som gäller valutalagstiftningen, följer vi upp en fråga som vi har debatterat tidigare i vår. I finansutskottets betänkande 28 behandlades de borgerliga partiernas förslag om en liberalisering av valutalagstiftningen. Vi menar att en liberalisering av valutaregleringen skulle ha stor betydelse för den svenska exporten, inte minst för den tjänsteexport som vi här diskuterar.

Reservation nr 14 handlar om byggexport. Vi vet att vi i vårt land har en för stor byggnadsindustri. Men vi vet också att det finns goda möjligheter att komma ut på utlandsmarknaderna och konkurrera. Därför anser vi reservanter att det är av särskild vikt att vi i Sverige intensifierar ansträngningarna att i olika internationella sammanhang få till stånd en harmonisering av byggbestämmelserna och ett ömsesidigt godkännande av provningsresultat. Vi menar att det skulle underlätta den byggexport som vi så gärna vill åstadkomma.

Reservation 16, som har rubriken Villkor för exportstöd, handlar på sätt och vis också om byggelexport. Flera branscher är här berörda, men framför allt småhusindustrin. Ett av villkoren för att nu gällande exportstöd skall kunna utgå är att det i ett projekt deltar minst tre företag. Inom vissa branscher kan detta vara svårt att genomföra i praktiken. Det verkar hämmande på de företag som önskar göra satsningar på exportmarknaden.

Dagens bestämmelser om exportstöd är hämmande för framför allt trähusbranschen. Ett företag som har för avsikt att etablera sig på utlandsmarknaden genom försäljningskontor och uppförande av visningshus har inte möjlighet att erhålla bidrag. Situationen för den svenska trähusbranschen är, som jag nämnt, ganska besvärlig. Vi vet att vi har en ca 50-procentig överkapacitet. Enda möjligheten att förhindra nedläggning och därmed en minskning av antalet sysselsättningsstillfällen är att vi skapar ökade förutsättningar för export.

Detta är en fråga som riksdagen flera år har haft att ta ställning till i form av motionskrav. Näringsutskottet hänvisar nu till tidigare behandling, då man har sagt att en viss flexibilitet ligger i det stöd som administreras av exportrådet. Det finns möjligheter att ge individuellt stöd. Riksdagen har heller inte varit främmande för att sådana möjligheter behöver utvecklas i framtiden.

Vi reser anser dock att detta är ett så brådskande ärende att vi inte kan skjuta det på framtiden. Det gäller att komma till skott – fatta beslut – så fort som möjligt, för att hjälpa bl. a. den trähusindustri som vill öka sin export.

Med dessa ord yrkar jag bifall till de reservationer där mitt namn förekommer.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 21 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Frihandeln har alltid varit en av liberalismens hjärtefrågor. För folkpartiet är det en självklar utgångspunkt att ett fritt varuutbyte länderna emellan är det bästa sättet att ta till vara jordens samlade resurser. Vi är också övertygade om att frihandeln är ett nödvändigt inslag i kampen för en friare och rättvisare värld med ökad förståelse länder och människor emellan.

Vårt engagemang i den här frågan har ett nära samband med vår syn på u-landsbiståndet. Frihandeln och u-hjälpen står för liberaler på samma ideologiska grund.

Utifrån denna grundsyn har vi redovisat en rad olika skäl att motverka den protektionism som tyvärr gör sig alltmer påmind runt om i världen. Det är en ofta upprepad sanning att tillgången till en fri internationell marknad är ett absolut måste för ett litet, exportberoende land som Sverige. Om den här ogynnsamma utvecklingen för frihandeln fortsätter kommer svensk industri inte att kunna utnyttja sin kompetens. Produkter och tjänster kommer att få

allt svårare att passera gränserna på grund av en ständigt växande flora av handelshinder.

Det är alltså i första hand i små länder med en liten hemmamarknad som inskränkningar i den internationella handeln blir märkbara. En annan sanning som de flesta accepterar, men som man ibland blundar för, handlar om vår industris nödvändiga anpassning till förändringar i omvärlden. Om industrierna i ett land, eller vanligare inom en bransch i landet, på olika sätt skyddas från konkurrens, leder det ofelbart till minskad känslighet för marknadens behov och också till minskad effektivitet. Utvecklingen hindras, konkurrenterna springer förbi och sysselsättningen minskar. Eftersom kostnaderna för de handelshinder och regleringar man sätter in alltid får betalas av konsumenten, antingen via skattsedeln eller i form av högre priser, driver protektionistiska åtgärder dessutom på inflationen och höjer skatterna.

Nu kan det invändas att också regeringen och socialdemokraterna står bakom denna syn på en fri internationell handel – det kommer, förmodar jag, såväl utrikeshandelsministern som Lennart Pettersson snart att tala om för oss – och i stor utsträckning är det säkert så. I många internationella sammanhang har Mats Hellström också agerat på ett förtjänstfullt sätt. Det tycker jag måste sägas. Men det finns exempel på motsatsen. Enligt folkpartiets uppfattning är Sveriges importbegränsningar gentemot u-länderna när det gäller tekovaror en åtgärd som på ett mycket anmärkningsvärt sätt strider mot vårt uttalade biståndsmål och mot frihandelsprincipen.

Vi har nyligen diskuterat den frågan i samband med debatten om tekoindustrin, men låt mig upprepa några av argumenten mot begränsningarna för att klargöra om Mats Hellström eller Lennart Pettersson har något bättre försvar än det vi hittills har fått ta del av. Det försvaret håller nämligen inte.

Det i detta sammanhang viktigaste skälet för vårt krav har direkt med vår syn på frihandeln att göra. Det är möjligt att det i ett mycket kortsiktigt perspektiv kan hävdas att protektionism är till fördel för en viss näringsgren i ett visst land under en viss tid. Men om man inte nöjer sig med en sådan begränsning i tid och rum upptäcker man snart nackdelarna med handelshinder: att utvecklingen bromsas och att arbetstillfällena som möjligen kan räddas i stället försvinner i våra exportföretag därför att den som inte får sälja till oss inte heller köper av oss.

Nästa argument har jag också snuddat vid. Importbegränsningarna står i direkt strid med Sveriges uttalade biståndsmål om förbättrade levnadsvillkor i u-länderna. Om inte de fattigaste nationerna tillåts att sälja sina produkter på de rika ländernas marknad, kan inte deras industri utvecklas.

Ytterligare ett argument: Sveriges gränsskydd när det gäller kläder är utan tvivel mycket kostsamma för konsumenten. Och, vad värre är: Eftersom det i stor utsträckning är lågprisvaror begränsningarna gäller, kan man på goda grunder anta att det huvudsakligen är de konsumenterna som har de lägsta inkomsterna som får betala importbegränsningarna. Barnfamiljerna med sin

förhållandevis stora klädkonsumtion och ofta svaga ekonomiska ställning berörs allra mest.

Det finns, herr talman, ytterligare argument mot Sveriges importbegränsningar när det gäller tekovaror, men de jag anfört räcker för att motivera folkpartiets krav på att begränsningarna skall upphöra.

I det här sammanhanget diskuterar vi också ett regeringsförslag om tjänsteexport. Folkpartiet har vid flera tillfällen pekat på möjligheten av en utökad tjänsteexport.

För närvarande går ungefär hälften av varuproduktionen på export, men exportandelen när det gäller den privata tjänsteproduktionen är bara ungefär 10 %. Den offentliga tjänsteproduktionens exportandel är nästan försumbar.

Med den för regeringen typiska övertron på vad som kan uträttas med hjälp av olika delegationer och arbetsgrupper ingår i det här förslaget också ett samarbetsorgan för tjänstehandel. Vi är för vår del övertygade om att det här samarbetet, i den mån ett eventuellt behov inte kan täckas in av exportrådet, kan klaras minst lika bra på informell väg.

Av större intresse är kanske att titta på några av de särskilda hinder som vi menar finns för handel med tjänster. Ett sådant är Sveriges omfattande valutareglering, som inte minst försvårar det för mindre och medelstora företag, eftersom de inte hunnit bygga upp någon större utlandsverksamhet.

Vi har från folkpartiets sida pekat på några viktiga liberaliseringar som utan svårighet kan genomföras utan att man måste avvakta valutakommitténs slutbetänkande. Ett sådant är kravet på utlandsupplåning vid etableringar utomlands, ett annat förbudet för svenska banker att medverka i vissa typer av utländska affärer.

Den offentliga sektorn i vårt land domineras helt av egenregiverksamhet. Detta faktum utgör ett annat hinder för en utveckling av tjänsteexporten.

I många fall är förekomsten av en referensanläggning eller något liknande av avgörande betydelse för möjligheten att sälja en idé eller ett projekt till utlandet i konkurrens med andra företag. Det är därför särskilt viktigt att upphandling från den offentliga sektorn ger så stort utrymme som möjligt för köp från utomstående företag; det är viktigare än att verksamheten bedrivs i egen regi. De förslag som folkpartiet i andra sammanhang fört fram om brytande av olika offentliga monopol skulle alltså ha stor betydelse för svenska företags möjligheter att hävda sig i utlandskonkurrens och därigenom skapa en större tjänsteexport.

Jag skall slutligen något kommentera avsnittet om byggexport. I en folkpartimotion har vi särskilt uppmärksammat den centrala ställning som byggsektorn av svensk industri intar när det gäller vår utrikeshandel. 15 % av den totala svenska exporten är en imponerande siffra. Imponerande är det också att svensk byggexport i form av konsulttjänster och entreprenader 1983 uppgick till inte mindre än 6,3 miljarder. Med tanke på den minskade internationella byggmarknaden och den allt hårdare konkurrensen är också detta en anmärkningsvärd siffra.

Vi har velat fästa uppmärksamheten på några viktiga punkter när det gäller byggexport. Bl. a. anser vi det nödvändigt att effektivisera det internationella

samarbetet för att standard, normer och provningar skall bli likformiga. Som framgår av utskottets redovisning sker det en hel del på det här området. Men vi menar att man från svensk sida ändå borde ta ytterligare initiativ i olika internationella sammanhang.

Vi har också pekat på den uppgift svenska byggentreprenörer kan fylla när det gäller att förbättra levnadsvillkoren för människorna i utvecklingsländerna, där behovet av byggande är stort. Därför är det viktigt att byggindustrins behov av exportkreditgarantier kan tillgodoses bättre än vad som nu sker och att man tar till vara möjligheten att kombinera byggandet av t. ex. skolor och sjukhus med svensk biståndsverksamhet. Sjukhuset kan kompletteras med personal och materiel, skolan med kunnig lärarhandledning.

Över huvud taget har vi med vår motion velat markera hur man genom att stimulera exportfrämjandet och effektivt backa upp svenska företag utomlands borde kunna befästa Sveriges roll som en av världens ledande byggelexportnationer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de motioner folkpartiet skrivit under. Jag har för avsikt att begära votering och rösträkning när det gäller reservation 1.

Anf. 22 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Den 13 mars i år hade riksdagen stor handelsdebatt. Jag hade då tillfälle att utförligt redovisa vpk:s synpunkter på handelspolitikens mera övergripande delar.

En rad aktuella specialproblem inom utrikeshandelsområdet tas upp i några vpk-motioner, nr 3064, 2081 och 2089.

Med hänvisning till riksdagens snabbprotokoll för den 13 mars och till texterna i de nämnda motionerna ber jag att få yrka bifall till vpk:s reservationer i det aktuella betänkandet.

Anf. 23 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 33 om utrikeshandeln behandlas främst de olika åtgärder som regeringen föreslår för att främja tjänsteexporten. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Genom den proposition som utrikeshandelsminister Mats Hellström lagt fram sker nu en aktivering på ett exportområde som beräknas komma att få allt större betydelse för framtiden. Mot den bakgrunden tycker jag det klingar en smula ihåligt när man i motioner och reservationer från moderaterna och folkpartiet kräver särskilda uttalanden där riksdagen för regeringen ytterligare skall understryka tjänsteexportens stora betydelse. Dessa partier hade sex år på sig att i regeringsställning åstadkomma någonting konstruktivt på tjänsteexportens område – mellan 1976 och 1982. Men det var med förlov sagt inte mycket som hände under de åren. De borgerliga partierna är därför knappast de rätta att undervisa den socialdemokratiska regeringen om hur man lämpligen bedriver en exportfrämjande politik.

Att statsmakterna nu ägnar allt större uppmärksamhet åt tjänsteexporten är helt naturligt med tanke på dess starkt ökande betydelse. I Sverige liksom i

andra utvecklade länder utgör tjänsteproduktion en allt större andel av den samlade produktionen.

Det är viktigt att understryka att tjänsteexport äger rum eller kan utvecklas i alla delar av näringslivet. Det är också en möjlighet inom betydande delar av den offentliga sektorn. Inte minst i en samverkan mellan privata företag och offentlig sektor står säkerligen många exportmöjligheter att vinna. Tjänsteexporten är också i ökande utsträckning kombinerad med varuexporten. Slutsats: Tjänsteexport kan ske i många olika former.

Tjänster erbjuds inte enbart i renodlad form, som vid försäkringsverksamhet, konsultjobb, överlåtelse av tillverkningsrättigheter, osv. Varor och tjänster blir också allt mer sammanflätade. Många produkter kräver exempelvis en omfattande service. Säljer man produkten, får man också sälja servicen. I andra fall är det fråga om systemexport eller export av färdiga anläggningar, där mjukvaran eller förmågan att sätta samman olika komponenter i ett effektivt fungerande system blir alltmer utslagsgivande för konkurrenskraften.

Det visar sig att när det gäller tjänsteexport kan ofta andra handelshinder än rena tullar vara av betydelse, exempelvis standards, upphandlingsregler och liknande. Det är områden där vi inte kommit så långt med frihandelsreglerna som när det gäller den renodlade varuexporten. Här ägnar Sverige och den svenska regeringen en hel del arbete åt att utvidga och fördjupa den traditionella frihandeln, speciellt i Norden och Västeuropa, som ju är våra viktigaste handelspartners. Denna frihandelsutvidgande aktivitet från den nuvarande regeringens sida går, menar jag, långt utöver vad som presterades under de borgerliga handelsministrarnas tid.

I propositionen ges ett mått på tjänsteexportens betydelse för Sverige som det finns anledning att något stanna upp inför. Man beräknar att vi 1982 exporterade tjänster för inte mindre än 60 miljarder kronor, vilket är drygt en femtedel av Sveriges totala export. Det innebär en ökning med hela 20 % från året innan. Det utgör en illustration till den snabba ökningstakten på området och en förklaring till att vi från statsmakternas sida har anledning att ägna allt större intresse åt tjänsteexporten.

Jag vill säga till mina borgerliga meddebattörer att det inte minst mot den bakgrunden är obegripligt att de borgerliga partierna i en reservation motsatt sig inrättandet av en tjänstehandelsdelegation direkt under utrikeshandelsministern med uppgift att följa den snabba utvecklingen på det här området och föreslå ytterligare insatser för att främja svensk tjänsteexport. Tage Sundkvist lät undslippa sig att Sveriges exportråd, om det skulle behövas, kunde klara av den detaljen. Det är kanske symptomatiskt för hur de borgerliga partierna fortfarande betraktar tjänsteexporten – som något ganska så detaljbetonat och perifert. Inom socialdemokratien har vi en annan uppfattning. Det är bakgrunden till regeringens proposition för att främja tjänsteexporten. Vi vill i motsats till de borgerliga partierna föra en fortgående aktiv exportfrämjande politik. Vi hälsar därför med tillfredsställelse inrättandet av en tjänstehandelsdelegation.

Övriga förslag från regeringen i denna omgång när det gäller att främja

tjänsteexporten är bl. a. förslaget att investeringsfonderna nu skall få utnyttjas också för att främja tjänsteexport. Det skall också bli lättare att uppföra referensanläggningar utomlands med stöd av dessa fonder. Sveriges exportråd skall vidare ges i uppdrag att förmedla internationella projekt till svenskt näringsliv. Det föreslås även att en treårig försöksverksamhet för att främja svensk projektexport till Sydostasien inleds med Singapore såsom stationeringsort. Dessutom kommer satsningar att göras när det gäller tjänstehandelssymposier, konsultstöd och kommunal tjänsteexport. Detta visar bredden i de förslag som vi framlägger och allvaret bakom de satsningar som vi vill göra.

Jag skall nu, herr talman, övergå till att kommentera ytterligare några reservationer till betänkandet. Det gäller först reservation 1 av moderater och folktoparter med rubriken Frihandel. I denna reservation krävs att regeringen tar initiativ till ett bredare internationellt samarbete syftande till att undanröja icke-tariffära handelshinder. Utskottsmajoriteten har förklarat att reservationen är ett slag i luften. Här pågår ju aktiviteter från den svenska regeringen i mycket stor utsträckning. Jag vill bara erinra om det GATT-förmöte som den svenske utrikeshandelsministern har tagit initiativ till och som kommer att hållas här i Stockholm i nästa vecka. Det har just till syfte att fördjupa och skydda frihandeln från olika protektionistiska anslag, inte minst från de stora handelsnationerna.

Jag kan vidare erinra om de olika insatser som den svenska regeringen har gjort när det gäller att fördjupa samarbetet inom Norden och i Västeuropa. Luxemburgmötet mellan EG och EFTA-länderna i april förra året för att fördjupa frihandeln i Västeuropa samt undanröja tekniska och administrativa handelshinder var i mångt och mycket ett initiativ av den svenska regeringen. Där pågår nu uppföljningsarbetet för fullt.

Är det någon reservation som är onödig i detta sammanhang, är det sannerligen reservation 1 från moderater och folktoparter. Det är intressant att notera att centerpartisterna inte har velat vara med på denna reservation. Det är enligt min mening ett bevis så gott som något på att det är en okynnesreservation.

I samma reservationer tar man även upp våra insatser när det gäller att stödja u-länderna i handelsliberaliserande syfte och kräver att Sverige skall göra mer. Christer Eirefelt har varit inne på den svenska regleringen av tekoområdet som – och det förtjänar att understrykas – helt följer de internationella reglerna på detta område. Jag vill bara betona det som har sagts i många andra sammanhang här, nämligen att Sverige faktiskt har gått längre än de allra flesta länder när det gäller att bereda ensidiga tullåttnader för u-länderna. Möjligen Norge befinner sig i ungefär samma klass. Men i övrigt har t. ex. EG-stater av olika slag mycket mer kvar att göra när det gäller att stötta u-ländernas handel genom att radera existerande tullhinder.

Christer Eirefelt hade en lång utläggning om de nackdelar som följer med den kvarvarande tekoregleringen. Det är klart att det finns vissa problem. Men å andra sidan finns också hos oss ett visst grundläggande skyddsbehov. Det går inte att förglömma att 80 % av det som köps på tekoområdet i vårt

land är importerade varor. Det säger väl mer än något annat att Sverige här ändå har gjort mycket betydande importåtaganden jämfört med de flesta andra länder i världen.

Folkpartiet vill framstå såsom speciellt renlärt på frihandelsområdet. Men skulle ni folkpartister vilja göra en alldeles speciell insats till stöd för u-ländernas exportmöjligheter, föreslår jag att ni tar tag i jordbruksområdet. Där finns produkter av betydelse beträffande vilka man skulle kunna både sänka de svenska konsumentpriserna och lägga grunden för en utvidgning av frihandeln. Men där är ni uppenbarligen inte alls lika intresserade. Skall vi ha någon prioriteringsordning i detta sammanhang, är säkerligen jordbruksproduktionen betydligt intressantare att syssla med än de återstående 20 % tekoprodukter som framställs i vårt land.

Låt mig så övergå till reservation 6 från vpk, vari man säger nej till möjligheten att utnyttja investeringsfonderna i vissa fall för marknadssatsningar utomlands samt för att bygga referensanläggningar av betydelse för exporten. Det är viktigt att understryka att detta är någonting som regeringen fattar beslut om. Syftet är inte – som framskymtar i vpk-motionen – att förlägga sysselsättning utomlands. Tvärtom är syftet att sälja svenska produkter och tjänster utomlands, alltså sådant som är producerat i Sverige. Det innebär – i motsats till vad vpk hävdar – ett direkt stöd till sysselsättning i Sverige.

Man måste givetvis vara försiktig med hänsyn till investeringsfondernas speciella karaktär. Därför anser också regeringen att man inte kan tillåta några generella frisläpp på detta område utan måste ha en kontroll över utvecklingen. När det gäller det grundläggande är vi överens – åtminstone med de borgerliga partierna – om att detta är ett förnämligt medel när det gäller att stödja svensk export och svensk sysselsättning på tjänstområdet.

Den tredje reservation som jag vill kommentera är reservation 12 av samtliga borgerliga partier, vilka vill avskaffa valutaregleringen. Därigenom skulle tjänsteexporten få sig en ordentlig skjuts, enligt reservanterna. Låt mig bara konstatera att det nog inte är valutaregleringen som sådan som utgör ett problem. Valutaregleringen är ett instrument som kan användas på olika sätt. Man kan ha en valutareglering, där man släpper igenom det mesta, och man kan ha en hård valutareglering. Det varierar från tid till annan. Problemet är i stället – där har det nog uppstått ett visst tankefel hos de borgerliga reservanterna – den statsskuldsituation som vi befinner oss i. Den stora statsskulden grundlades under de borgerliga åren. Genom den ekonomiska situationen måste vi applicera valutaregleringen ganska hårt och bestämt. De borgerliga partierna är faktiskt till allra största del skyldiga till att så måste ske.

Kravet att man skall finansiera direktinvesteringar utomlands med lån utomlands beror inte på valutaregleringen som sådan utan på den rådande statsskuldsituationen. Även det andra kravet – förbud mot förtidsinlösen av utlandslån, om detta inte kompenseras genom upptagande av nytt lån av samma storlek – är en konsekvens av den borgerliga slappa ekonomiska politiken mellan 1976 och 1982. Det är inte valutaregleringens fel. Man skulle

mycket väl kunna dispensera.

Flera liknande åtgärder måste man ha bestämda regler för. Det är inte valutaregleringen som ställer till problem. Det är den gamla dåliga borgerliga ekonomiska politiken fram till 1982 som är skuld till de eventuella problem som vissa företag anser sig ha med valutaregleringen.

Den fjärde reservationen, slutligen, som jag tänkte kommentera är reservation 13. Även här står samtliga borgerliga partier bakom reservationen. I reservationen skrivs om offentliga monopol i Sverige, vilka skulle vara skadliga för svensk tjänsteexport.

Först vill jag fråga: Vilka offentliga monopol menar ni? I era motioner tar ni upp städföretag och tvätterier, men detta är ju inga offentliga monopol. Här finns det stora privata företag inblandade. Jag tror att er kritik snarast är baserad på ideologiska fördomar. Det finns inte så många offentliga monopol som ni hävdar och som hindrar tjänsteexporten, såvida ni inte anser att svenska företag utomlands skall driva sjukhus eller ägna sig åt sådan verksamhet som telefontrafik. I så fall får ni väl förklara er närmare. Jag nöjer mig med att fråga.

Om tiden hade räckt till, herr talman, hade jag tänkt kommentera vpk:s uttalanden om frihandeln och alternativen till denna. Låt mig bara sluta med att konstatera att frihandeln har inneburit en välståndsökning av oanad omfattning för ett litet, effektivt och välordnat land som Sverige. Sverige har fått möjlighet att konkurrera med de stora industrinationerna, med deras stora marknader, på någorlunda lika villkor. Medaljens baksida är naturligtvis ett ökat ekonomiskt beroende, men jag tror att ingen vill få tillbaka en situation, där svenska företag i första hand är beroende av den egna marknaden. Skulle det bli så, skulle man verkligen binda ris åt egen rygg både när det gäller den svenska välståndsutvecklingen och när det gäller t. ex. den offentliga sektorns resurser. Därför är det naturligt att också avvisa vpk:s generella kritik mot frihandeln, liksom antydningarna om att det möjligen finns alternativ. Det finns inga alternativ till frihandeln, om man vill ha kvar välståndsutvecklingen i vårt land.

Med detta ber jag, herr talman, att än en gång få yrka bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande 33.

Anf. 24 CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Jag skall inskränka mig till att göra några kommentarer beträffande importrestriktionerna på tekovaror, eftersom jag tycker att frågan om dessa restriktioner är särskilt viktig både med tanke på frihandelsprincipen och, som sagt, beträffande biståndsfrågorna.

Lennart Pettersson har faktiskt fel när han försöker göra gällande att Sverige är särskilt tillmötesgående mot u-länderna. Det är sant att vi har en stor import av tekoprodukter, men Lennart Pettersson vet också att den importen i största utsträckning kommer från EG- och EFTA-länderna och i relativt liten utsträckning från u-länderna. Men det är gentemot u-länderna som vi kan sätta in restriktioner, eftersom u-länderna inte är så starka och saknar organisationer, varför de inte kan sätta makt bakom orden. Lennart

Pettersson är ju väl förtrogen med det internationella spelet på detta område och vet säkert också att den svenska textilpolitiken innebär en belastning för Sverige, inte minst i GATT-samarbetet. Jag läste nyligen att ambassadören i den svenska delegationen i Genève hade uttalat att textilfrågan är vår akilleshäla. Så är det ju också. Till skillnad från vad Lennart Pettersson sade har vi tagit hjälp av en särskild nordisk klausul för att slippa rätta oss efter MFA:s grundregel om att u-ländernas textilexport skall tillåtas växa med 6 % om året. Vi går alltså t. o. m. ett steg längre än vad man gör inom EG och EFTA när det gäller MFA-avtalet. Detta stämmer ju inte särskilt väl med våra stolta frihandelsdeklarationer. En mening i majoritetsskrivningen lyder så här: "I dessa ansträngningar ingår också att aktivt verka för att u-ländernas intressen när det gäller bl. a. handel tas till vara."

Jag tycker, Lennart Pettersson, att det mot denna bakgrund borde fresta på samvetet rätt mycket att sätta denna mening på pränt.

Anf. 25 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! Först ber jag att få instämma i Christer Eirefelts tal beträffande tekoregleringarna. Jag delar till fullo hans uppfattning. Dessutom vill jag påminna om en liknande reglering när det gäller förbud mot export av skrot, eftersom vi även här skulle kunna förbättra Sveriges frihandelsposition.

Vi försöker finna åtgärder för att stärka vår frihandel. I reservation 1 skriver vi att Sverige måste fortsätta att intensifiera ansträngningarna. Det är en klar viljeinriktning från riksdagsoppositionens sida: oppositionen vill verkligen ha frihandel och önskar motverka de protektionistiska strömningarna.

Jag uppfattar Lennart Petterssons uttalanden som en markering inför valet: alla förslag från oppositionens sida skall avslås, när utskottsmajoriteten inte vill ställa sig bakom formuleringarna.

Beträffande valutalagstiftningen vill jag säga att jag tycker att vi egentligen kan strunta i att träta om hur utlandsskulden har uppkommit. Jag vill bara markera att utlandsskulden i stort sett har fördubblats under de socialdemokratiska regeringsåren, fr. o. m. 1982, jämfört med förhållandet under den borgerliga regeringstiden. Valutalagstiftningen och valutaregleringen har äldre anor. Vi betraktar regleringen som ett hinder för en ökning av exporten och för en förbättring av situationen när det gäller balansfrågorna. Vi vill ha en viljeinriktning för nedtrappning och liberalisering av valutalagstiftningen. Målet är en avveckling.

Beträffande offentliga monopol vill jag i korthet markera att vi önskar minska egenregiverksamheten för att i stället öka upphandlingen under konkurrens. Vi tror att vi får en väsentligt bättre konkurrenskraft på utlandsmarknaderna och en bättre anpassning till vad kunderna önskar, om vi har ökad upphandling under konkurrens i stället för så mycket egenregiverksamhet.

När det gäller tjänstehandelsdelegationen vill jag påpeka att vi kanske inte

är oeniga i sak. Snarast gäller det formen. Vi tror inte att man bör bygga upp något slags ökad exportbyråkrati, utan det är andra åtgärder som behövs.

Anf. 26 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Jag var kortfattad i mitt inledningsanförande, eftersom jag menade att vi skulle kunna få en kort debatt med hänsyn till den tid som kammaren har till sitt förfogande. Men efter Lennart Petterssons litet hallelujabetonade anförande om regeringens förtjänster förstod jag att jag skulle ha gjort honom mycket besviken, om jag inte hade begärt replik. Därför gjorde jag det.

Lennart Pettersson talade om regeringens fina exportfrämjande åtgärder, men dessa har ju inte lyckats särskilt bra. Vi fick en bra exportuppgång och en klar förbättring av bytesbalansen på grund av devalveringen 1981 och den mycket kraftiga devalveringen 1982. När fördelarna av dessa devalveringar börjar cbba ut, måste vi tyvärr konstatera att det på nytt har uppstått ett underskott i bytesbalansen. Detta visar att de åtgärder som man är så belåten över att ha genomfört tyvärr inte har gett det önskade resultatet. Det kanske kan ses som bakgrund till våra krav på att intensifierade åtgärder bör vidtas.

När det sedan gäller valutalagstiftningen är det inte något påhitt som saknar grund när vi från vår sida anser att valutaregleringen bör liberaliseras. Att så behövs har bekräftats av tjänsteexportutredningen och framhållits i många av de remissvar som avgivits över denna utrednings betänkande.

När det gäller statsskulden så O.K., jag skall ta på mig och mitt parti skulden för det som vi är skyldiga till. Det är riktigt att det under de borgerliga regeringarnas tid lades en viss grund till den statsskuld som vi har nu. Men när vi kommer fram till hösten och finner att statsskulden då fortfarande har vuxit i samma takt som hittills, så är det riktigt som Per Westerberg sade här alldeles nyss, att den har fördubblats under de tre år som socialdemokraterna har haft ansvaret för ekonomin i det här landet. Låt mig dessutom påminna om att under de år då vi hade en borgerlig regering, som Lennart Pettersson nu anklagar för att ha lagt grunden till statsskulden, hade inte socialdemokraterna något ekonomiskt alternativ som skulle ha givit en mindre statsskuld. Tvärtom! Jag vill påminna om att när det gällde exempelvis ett anslag för att under ett år hålla arbetet i gång vid Landskronavarvet, var det ni som spädde på statsskulden med, vill jag minnas, 3 miljarder kronor.

Anf. 27 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! När det först gäller valutaregleringen och de åtgärder som man tvingas vidta inom den ramen för att hålla den ekonomiska balansen kan vi klart fastslå att det är bakgrunden i form av det ekonomiska läget som gör att man måste ha en ganska hårt verkande valutareglering. Jag vill än en gång hävda att det är de borgerliga regeringarnas utomordentligt dåliga ekonomiska politik, uttryckt i den stora statsskuld som skapades, som har lagt grunden till den situationen. Nu säger man att det bara är till en liten del som de borgerliga bär skulden och att den socialdemokratiska regeringen sedan har

spått på statsskulden. Fakta i målet är att det blir en självgenererande kraft som det går att bryta endast ganska långsamt. Ett faktum som belyser ihålligheten i er argumentering är att man kan redovisa att om vi inte hade haft räntorna på statsskulden, så hade vi i dagens läge icke haft något underskott i statsbudgeten. Därför måste nog ändå de borgerliga partierna ta på sig det fulla ansvaret för den ekonomiska situation som vi befinner oss i.

Även om det skett en hel del krävs det ytterligare åtgärder och ytterligare saneringsarbete. Jag har bara velat sticka håll på myten att det skulle vara möjligt att rätt upp och ner avskaffa valutaregleringen och att det därmed skulle vara entydigt bra för alla parter.

Sedan har vi nog den allmänna uppfattningen inom socialdemokratien att vi inte är beredda att ensidigt låta det bli fritt fram för olika utländska kapitalrörelser. Vi vill faktiskt ha en viss kontroll över kapitalets flöde över gränserna, eftersom det har stor ekonomisk och maktpolitisk betydelse.

Tage Sundkvist säger vidare att jag försöker skapa en hallelujastämning kring hur bra det går med den svenska exporten. Han menar att det inte alls går så bra. Vi kan bara konstatera vilken dramatisk förbättring som skett när det gäller den svenska exporten sedan 1982. Handelsbalansen förändrades ju mycket snabbt. Vi fick mycket snabbt också en kraftig förbättring av bytesbalansen. De svenska företagen tar ju nu marknadsandelar som förlorades under de borgerliga åren. Man kan diskutera vad det beror på. Det beror för det första på en bättre ekonomisk politik och för det andra på satsningar som skett, nu senast manifesterat genom de exportfrämjande åtgärder av olika slag som föreslås i tjänstexportpropositionen, som vi nu diskuterar. Den tredje fronten när det gäller att främja svenska intressen är att fördjupa och försvara frihandeln i internationella sammanhang. Där tycker jag att det har skett en mycket påfallande aktivering, som inte hade någon motsvarighet under de borgerliga åren.

Anf. 28 PER WESTERBERG (m) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att vi skall gå in i en lång debatt om exportutvecklingen – debatten handlar ju inte om exportutvecklingen i sig. Jag tycker ändå man skall notera att vi har nått en klar plåt och att svenska företag i dag tappar marknadsandelar utomlands. Även den senaste diskonthöjningen tyder ju på att det inte råder en så lustig stämning som Lennart Pettersson vill frammana. Jag tycker att vi skall försöka hålla oss till debattens ämne, nämligen hur vi skall kunna förbättra frihandeln och kunna stärka tjänstexporten. Då är vi tillbaka vid valutaregleringen.

Lennart Pettersson valde att tala om statsskulden i sin senaste replik i stället för om utlandsskulden, som han talade om tidigare. Jag kan förstå att det kanske var litet behagligare att glida ur debatten om utlandsskulden. Utlandsskulden har alltså fördubblats på tre år jämfört med vad som var fallet under sex borgerliga år. Jag tycker inte att vare sig det ena eller det andra är något att skryta med. Jag tycker inte heller att det finns någon anledning att beskylla valutastiftningen och valutaregleringen för detta. Från vår sida är det fråga om att försöka åstadkomma en liberalisering –

precis som man gör i våra grannländer där även en del av Lennart Petterssons partivänner är med om att göra detta – i syfte att underlätta exporten och för att, som vi tror, på det sättet kunna förbättra vår ekonomiska balans i utrikeshandeln. Om Lennart Pettersson lyssnar, så finner han att det alltså inte är fråga om något omedelbart avskaffande av valutaregleringen utan om en stegvis liberalisering med sikte på ett avskaffande.

Anf. 29 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Om Lennart Pettersson gör sig besvär att studera de färska siffrorna kan han konstatera att den gynnsamma trend som vi hade när det gäller bytesbalansen har förbytts i en negativ utveckling.

Låt mig sedan helt kortfattat fråga: Vad hade socialdemokraterna för ekonomiskt alternativ under de s. k. borgerliga åren som skulle ha gett en lägre ökningstakt av statsskulden? Det skulle vara mycket intressant att få en redovisning av detta. Hela sanningen är ju att ni inte hade ett enda alternativ som skulle ha resulterat i en lägre statsskuld.

Anf. 30 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Socialdemokraternas ekonomiska alternativ till de borgerliga årens miserabla ekonomiska politik har vi redovisat i praktisk handling från 1982 och framåt. Detta visar att man kan föra en helt annan och mycket mer framgångsrik politik om man har en handlingskraftig regering som har ett program att arbeta efter.

Därefter vill jag nämna något mer konkret om tjänsteexporten. Jag noterar den reträtt som Per Westerberg har gjort beträffande diskussionen kring valutaregleringen. Det var alltså inte så enkelt som att ett avskaffande av valutaregleringen skulle leda till att allt skulle löpa alldeles förfärligt fint. För att främja tjänsteexporten kan man både ha och inte ha en valutareglering – det beror alldeles på hur man tillämpar valutaregleringen. Vi sitter emellertid fortfarande till viss del i en rävsax på grund av statsskuldssituationen och liknande problem som uppkom under de tidigare åren.

Herr talman! Jag fick inte svar på frågan vad det var för offentliga monopol som var så oerhört hindrande när det gäller att få fart på den svenska tjänsteexporten. Det talas i den moderata motionen om städning och tvättning, men såvitt jag vet är det inte några offentliga monopol. Det är jag alldeles säker på, så på den punkten får Per Westerberg sannolikt göra en korrigering.

Tredje vice talmannen anmälde att Per Westerberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 31 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Först några ord om den debatt som just har förts om de aktuella bytesbalanssiffrorna. Det är ingalunda så att exporten går dåligt för Sverige. Förvisso skedde det en "doppning" under januari och februari, när den extremt kalla vintern gjorde att hamnar var stängda i en omfattning som

inte är normal. Exportutvecklingen under april var klart bättre än vad regeringen förutsåg i den prognos som gjordes i början av året för hur exporten skulle bli i år.

Skälet till de aktuella underskotten i bytesbalansen är att importen ökar snabbare än väntat, vilket i sin tur beror dels på att investeringarna i Sverige har kommit i gång – många företag investerar nu, glädjande nog, och det drar självfallet till sig import –, dels på att den privata konsumtionen, dvs. levnadsstandarden, har ökat snabbare än vi vågade tro förra året.

Herr talman! Det har tidigare i denna debatt sagts att tjänstesektorn ökar kraftigt i betydelse. Av tidsskäl skall jag inte upprepa argumenten och siffrorna. Tjänstesektorn svarar för en ökad produktivitet genom att den blir mer teknologiserad och mer kapitalintensiv. Den genomsnittliga produktivtetsökningen uppgick till nästan 2,4 % för privata tjänster och 1,5 % för industrin 1982. Också produktiviteten i offentlig administration har förbättrats. Transportsektorn har haft en särskilt stor produktivtetsökning.

Den långsiktiga utvecklingen från ett industri- till ett tjänstesamhälle skall dock inte uppfattas som en process där ett utvecklingsstadium avlöser ett annat. Snarare sker en fördjupning av den industriella utvecklingen, där ett ömsesidigt beroende mellan produktionen av varor och produktionen av tjänster ökar i betydelse.

Industrisamhället är på väg att ändra karaktär – det ömsar skinn. Tjänstenärings, både privata och offentliga, blir allt viktigare. Vi har i vårt land lyckats ganska väl med att bygga upp en fysisk infrastruktur. Det gäller nu också att bygga upp en stark infrastruktur på informationsområdet. Vi bygger ut vägar och andra transportleder. För framtiden gäller det också att skapa och bygga ut ett nätverk av datavägar där informationen löper snabbt. Detta är den nya formen av infrastruktur som gäller information. Det skulle förstärka landets långsiktiga slagkraft på nya områden både hemma och internationellt.

Det talas ibland om ett s. k. postindustriellt samhälle. Men utvecklingen leder snarare till vad jag skulle vilja kalla ett tjänsteindustriellt samhälle, där varor och tjänster alltmer sammanförs i produktion av hela system. Det gäller naturligtvis också inriktningen av den svenska exporten. Det är även genom produktion och export av färdiga system med både hårdvara och servicepaket kring den industriella utrustningen som Sveriges höga tekniska kompetens, process- och organisationskunnande kan komma till sin rätt och leda till en god internationell konkurrenskraft. Samspelet mellan industri och tjänster är alltså av stor betydelse för en fortsatt tillväxt i tjänstesektorn.

För att nå framgång på tjänstesidan krävs också en stark industri. De flesta produkter och produktionsprocesser innehåller element av både varor och tjänster. Varuproduktionen kräver för sin del alltmer industriellt orienterade tjänster, t. ex. underhåll och program för industriell design. Många tjänster kräver i sin tur varuproduktion i form av transportmedel, datorer, laboratorieutrustning och anläggningsproduktion i form av t. ex. kabelnät för telekommunikation eller hotell. Allt detta leder till att den traditionella indelningen i industriproduktion för sig och tjänsteproduktion för sig i många

fall inte är lämpad vare sig för en analys eller för en beskrivning av den ekonomiska situationen.

Den ökande tjänstesektorn kan i många fall medföra att det inte längre alltid är varor som vandrar mellan fabriker, över haven eller mellan olika länder, utan att det i stället är information. Detta kräver i sin tur nya distributionskanaler, organisationsteknik och informationsteknologi – som i sig själva är tjänsteverksamhet. Det påverkar också frågor om lokalisering, organisation, bemanning och utrustning.

Den kraftigt ökande internationella handeln med tjänster understryker också behovet av att det internationella regelsystemet anpassas till att omfatta även tjänstehandeln. Genom att tjänstehandeln till sin karaktär är så olik den traditionella varuhandeln – det är ju fråga om överföring om människors unika kunskaper, och dessa tar man inte tull på som man tar tull på ett paket som går över gränsen – har andra former för handelshinder utvecklats på detta område. Det krävs därför mycket speciella insatser för att riva ner dessa hinder. Detta är en av bakgrunderna till Sveriges engagemang för att i de internationella handelsorganisationerna ta itu också med handelshinder på tjänstehandelsområdet.

Vi måste också se över våra egna regler, så att de anpassas till den snabbt framväxande tjänsteproduktionen. Här bör den tjänstehandelsdelegation som nu föreslås kunna ge konstruktiva impulser. Det behövs sannerligen särskilda insatser för att också se över våra egna regler när det gäller tjänsteområdet.

En mycket snabb utveckling sker på området tillämpad teknologi. Den kommersiella tillämpningen av de teknologiska innovationerna, framför allt inom elektroniken, kommer att få betydelse för de flesta branscher. Men det är mycket som tyder på att dessa innovationer kommer att få särskilt stor betydelse för produktiviteten inom tjänstesektorn.

Sverige ligger – vilket har sagts av flera i debatten – långt framme när det gäller tjänstenäringslivet. Sverige är bland de fem mest tjänsteintensiva länderna i världen. Exportandelen av tjänsteproduktionen ligger – som Lennart Pettersson har sagt – relativt högt, men det finns i landet en stor outnyttjad kunskap och resursbas för ökad tjänsteexport. Om vi i Sverige tar till vara alla de möjligheter som den tekniska utvecklingen skapar, har vi också goda förutsättningar för en förbättrad internationell konkurrenskraft på tjänsteområdet och för att öka tjänsteexporten.

Vi har sålunda en industri som blir alltmer tjänsteintensiv. Vi har också en omfångsrik tjänste- och kompetensbas inom vår offentliga tjänsteproduktion, som alltså till relativt liten del är exportinriktad. Våra möjligheter att öka exporten av både varor och tjänster ligger i en kombination emellan, där grunden är vad vi har i Sverige av hög teknisk kompetens, medveten förädling av både tjänste- och varuproduktion, processkunnande och kanske inte minst tillförlitlighet i fråga om gjorda åtaganden.

Många svenska företag ligger långt framme när det gäller internationell marknadsföring av tjänster. Också från samhällets sida är vi internationellt

sett tidigt ute, nu när vi anpassar regelsystem och exportfrämjande till denna utveckling bl. a. genom förslagen i proposition 140.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (frihandel)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 189 röster mot 85 för hemställan i reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering, som ställdes mot
dels den i reservation 2 av Tage Sundkvist och Per-Ola Eriksson anförda motiveringen,
dels den i reservation 3 av Jörn Svensson anförda motiveringen,
godkändes med acklamation.

Mom. 2 (frihandelssystemets verkningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (spridning av utrikeshandeln m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (utnyttjande av investeringsfonder för främjande av tjänsteexport)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (villkor för utnyttjande av investeringsfonder)

Utskottets hemställan bifölls med 192 röster mot 86 för reservation 7 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 6 (tjänstehandelsdelegation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Tage Sundkvist m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (konsultstöd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (decentralisering av svensk projektexport)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

Utrikeshandel

*Domstolarna och
den ekonomiska
brottsligheten*

Mom. 10 (valutalagstiftningen)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 125 för reservation 12 av Tage Sundkvist m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 11 (hinder i övrigt för tjänsteexport)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Tage Sundkvist m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (byggexport)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 14 av Tage Sundkvist m. fl.,
dels reservation 15 av Jörn Svensson,
bifölls med acklamation.

Mom. 16 (villkor för exportstöd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Tage Sundkvist m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (garantigivning vid byggexport)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Christer Eirefelt – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Föredrogs

Justitieutskottets betänkanden

1984/85:40 Tillämpligheten av svensk lag i vissa fall (prop. 1984/85:156)

1984/85:41 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Vad utskottet hemställt bifölls.

9 § Domstolarna och den ekonomiska brottsligheten

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1984/85:39 om domstolarna och den ekonomiska brottsligheten (prop. 1984/85:178).

Anf. 32 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Inledningsvis bör det kanske från utskottets sida markeras att det på en punkt föreligger enighet, nämligen i bedömningen av behovet av någon form av förstärkning av den expertis som kan finnas tillgänglig i domstolarna när det gäller mera komplicerade brott, s. k. ekobrott.

Utgångspunkten är således gemensam, men däremot råder, som ju framgår av betänkandet, en mycket betydande oenighet i sak mellan majoriteten och minoriteten. Det förslag som majoriteten står bakom, och

som ursprungligen givetvis är väckt i en proposition, går ut på att vissa ekonomiska brott i första instans skall handläggas vid vissa domstolar.

Det finns en mycket klar remissopinion och därtill uttalanden från lagrådet som säger att en sådan här nyordning är svagt motiverad och förenad med en rad nackdelar. Det har ju i den allmänna debatten talats om A- och B-domstolar, och detta sammanfattar på ett bra sätt vad det gäller. Man får här alltså för samma typ av mål en gradering av domstolarna, där vissa anses mera kompetenta än andra. Detta är en nyordning som inte är acceptabel, något som utgör grunden för den gemensamma borgerliga reservation som avgivits.

Det kanske inte nu är tid att mera utförligt gå in i debatt i denna fråga, men jag vill framhålla att vi konstaterar att förslaget är ett utflöde av ekokommisionens verksamhet. Riksdagen har vid flera tidigare tillfällen tagit ställning till olika förslag och även riktlinjer. Det här förslaget från ekokommisionen om en specialreglering på domstolssidan var ju ett av de ungefär 30 förslag som väcktes i kommissionen. De skäl som därutöver enligt vår mening väsentligt talar emot en lösning i enlighet med propositionens riktlinjer är att man i praktiken ger åklagaren i dessa brottmål en rätt att bestämma forum, vilket är någonting som med hänsyn till den balans som ständigt eftersträvas mellan åklagarsidan och den tilltalade måste betraktas som en utomordentligt allvarlig försvagning och försämring. Det föreslås att det läggs på åklagarna att pröva huruvida målet skall föras vidare till någon av de 13–14 domstolarna. Det är en nyhet som vi inte kan ställa oss bakom – den är till klar nackdel för den tilltalade.

En följdfeffekt är dessutom – det har utvecklats i några motioner och det kommer att tas upp senare i debatten – att man i praktiken styr handläggningen i nästa instans, i hovrätt, för den händelse det blir ett överklagande. Det kanske ändå skall påpekas att inte ens i mycket stora tvistemål, som kan röra miljonbelopp, finns det någon möjlighet för kändanden att välja forum, utan där har vi tvingande regler.

Detta är en avvikelse från det nuvarande systemet som jämte de övriga invändningar vi har anfört är tillräcklig grund för att nu inte ta ställning till förmån för förslaget.

Som ett supplerande argument kan nämnas att det är uppenbart att nyordningen leder till ökade kostnader. Vissa domstolar får mer att göra, och det kommer att ställas krav på ökade resurser till dem, men det går inte att göra motsvarande besparingar på ett stort antal andra tingsrätter, som får en i viss mån minskad arbetsbörda.

I den trepartireservation som föreligger sammanfattas avslutningsvis en framgångsväg som borde ha varit framkomlig och som innebär att frågan om förstärkning av domstolarnas möjligheter att anlita expertis på det ekonomiska och skattemässiga området löstes i ett sammanhang, när rättegångsutredningen lagt fram sitt förslag. Det hade inte lett till någon större förlust av tempo, men det hade otvivelaktigt lett till en mera samlad lösning.

På den punkten har det dock inte funnits förståelse hos majoriteten, och man kan fråga sig varför det har varit så bråttom. Tyvärr finns det nog ingen

annan förklaring än att det här förslaget i speciellt hög grad kommit att drabbas av den politiska prestigens tunga. Ekobrottskommissionens förslag att vissa domstolar skulle väljas ut framstod som nödvändigt att följa upp, eftersom kommissionens anseende redan var väl skamfilat.

Trots remissopinionen och att det fanns förutsättningar att träffa ett beslut i utskottet och här i riksdagen som hade sagt ja i princip till att man skulle lösa frågan men något skjutit på avgörandet, har det icke funnits något utrymme hos majoriteten för ett visst uppskov, och det beklagar vi naturligtvis. Vi har inte kunnat ansluta oss till majoritetens ståndpunkt, på de grunder som jag här har redovisat.

Man skulle t. o. m. kunna säga med en term som används i den anglosaxiska världen att *political expedience* har fått råda. Det är ett uttalande som, med det moderata språkbruk som råder inom justitieutskottet, inte är så vanligt. Det här är en fråga som ur oppositionens synpunkt är viktig, och det framgår med all önskvärd tydlighet av formuleringarna i reservationen.

Jag skall, herr talman, be att få sluta med att ställa en fråga till majoritetens talesman herr Klöver, som kommer litet senare i debatten. Frågan rör majoritetens motivering för att gå emot den vägande invändning som är anförd av remissinstanserna och av lagrådet, att man här får en kvalitetsskillnad som är en nyhet och som inte kan betraktas som någon som helst vinning.

Utskottet säger i sin text, nederst på s. 12, i ett försök att bemöta den här invändningen: "Utskottet vill framhålla att påståenden om att tingsrätter som handlägger exempelvis fastighetsmål eller sjömål skulle tillhöra en 'bättre klass' än andra tingsrätter, beroende på att vissa målgrupper koncentrerats dit, inte torde ha framförts i tidigare lagstiftningsärenden. Inte heller i övrigt torde i seriös debatt sådana synpunkter ha föresvävat någon med kunskaper om vårt rättsväsende."

Det som sägs här är alldeles riktigt. Det är bara det att det är inte detta debatten rör. Debatten rör inte vissa målgrupper.

Majoriteten säger att det är svårförståeligt att det föreliggande förslaget kan framställas som en systematisk nyhet. Jag vill be herr Klöver utveckla varför det är svårförståeligt, för det är ju en systematisk nyhet att man sorterar ut vissa mål av en särskild svårighetsgrad och hänför dem till speciella domstolar. Det är inte fråga om att dra några paralleller till att hela målgrupper specialbehandlas.

Mot bakgrund av det torftiga försvar som utskottet anförte på denna punkt är jag ganska spänd på vad herr Klöver har att säga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen i dess helhet vad gäller utskottets hemställan, punkterna 1-6.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 33 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Förslaget att handlägga vissa komplicerade mål som rör ekonomisk brottslighet vid 13 av landets 97 tingsrätter är inte förenligt med

grundinställningen att alla underrätter har lika och god kompetens. Trots att regeringen i allmänt hållna ordalag hävdar att denna grund kvarstår, framgår det i propositionen att så inte är fallet. I denna anför: "Mot bakgrund av den ökande graden av komplexitet hos den kvalificerade ekonomiska brottsligheten kan man inte längre begära av alla juristdomare vid de allmänna domstolarna att de utan vidare skall behärska de ekonomiska och skatterättsliga områdena tillräckligt väl för att kunna fullgöra sina uppgifter i rättegångar om sådan brottslighet på ett effektivt sätt."

Regeringens uppfattning är således att domare vid de allmänna domstolarna generellt sett inte innehar erforderlig kompetens. Till yttermera visso anför som skäl för hur expertmedverkan på ett optimalt sätt skall kunna tillgodogöras rätten: "Dels garanteras då att de lagfarna domare som experterna skall samarbeta med själva har särskilda kunskaper och erfarenheter inom ämnesområdet, vilket gör att balansen mellan de lagfarna ledamöterna och expertledamöterna blir bättre."

Regeringen utgår således från att en skiktning av kompetensen inom det allmänna domstolsväsendet är en önskvärd utveckling, väl förenlig med de grundteser om rättsordningens organisation som vi hittills funnit anledning slå vakt om. I centerpartiet delar vi inte regeringens uppfattning.

Uppdelningen av tingsrätterna i ett antal mer kvalificerade tingsrätter med rätt att döma vissa eko-mål och andra mindre kvalificerade som inte anförtros sådana mål, är som vi ser det från centerpartiets sida djupt olyckligt av flera skäl. Jag skall här nämna några.

För det första: allmänheten kan få uppfattningen att dessa utvalda domstolar är ett instansled mellan en vanlig tingsrätt och hovrätt.

För det andra: domarna i de "vanliga" tingsrätterna får inte kunskap om och erfarenhet av de komplicerade ekomålen.

För det tredje: troligtvis kommer kostnaderna att öka med separata ekodomstolar.

Förslaget har också mött en stark kritik från en överväldigande majoritet av remissinstanserna. Inte heller lagrådet har förklarat sig kunna tillstyrka förslaget.

Det är synnerligen beklagligt att inte regeringen och utskottsmajoriteten kunnat ta sitt förnuft till fånga och avstått från att lägga fram detta förslag. Att söka bekämpa ekonomisk brottslighet är i och för sig vällovligt men det måste ske med förnuft.

Beträffande expertmedverkan anser vi att den i vissa fall på ett positivt sätt kan bidra till handläggningen av komplicerade mål. Men den bör kunna komma till användning mer generellt och inte förbehållas vissa specialiserade domstolar. Vidare bör experter också kunna anlitas i andra mål, såsom data- och miljöbrott.

Miljöbrott kan enligt vår mening ofta vara lika allvarliga ur både samhällets och enskildas synpunkt som ekonomiska brott. Dessa brott är ofta ett hot mot människors miljö, liv och hälsa nu och i framtiden och är vanligen också betingade av ekonomiska motiv. Av erfarenhet vet vi att dessa brott ofta kan vara mycket komplicerade. Det hade varit fördelaktigt att i ett

sammanhang pröva frågan om expertmedverkan i allmänna domstolar.

Frågan om expertmedverkan behandlas av rättegångsutredningen som kommer att redovisa sina överväganden inom den närmaste tiden. Vi förväntar oss därför att förslag kommer att läggas fram i riksdagen då frågan på sedvanligt sätt har beretts.

Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen, som innebär avslag på förslaget att inrätta särskilda ekodomstolar.

Anf. 34 HANS PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Än en gång står riksdagen i begrepp att ta ställning till ett förslag som härstammar från den partipolitiskt tillsatta ekokommissionen. Nu handlar det om domstolar och ekobrott, där de centrala förslagen i kommissionens betänkande har avstyrkts av en stor majoritet av remissinstanserna. Regeringens lagrådsremiss byggde trots all kritik i allt väsentligt på ekokommissionens betänkande. Självfallet kunde inte lagrådet tillstyrka förslaget, eftersom det fanns så uppenbara brister i det. Även denna gång betraktar regeringen ekokommissionens förslag som näst intill oantastligt. Oberoende remissinstanser och lagråd nonchaleras därför i regeringens proposition. Ekokommissionens förslag är ju kungsord för regeringen och tyvärr också för den socialistiska majoriteten i justitieutskottet.

Folkpartiet har yrkat avslag på propositionen. Vi har tidigare kritiserat regeringen för att vilja bekämpa den ekonomiska brottsligheten genom att införa en särskild rättsordning för denna typ av brott. Det förslag som vi nu behandlar rörande domstolar och ekobrott är ytterligare ett exempel på detta. Folkpartiets invändningar mot förslaget att koncentrera ekobrott till särskilt utvalda tingsrätter överensstämmer i huvudsak med den kritik som har framförts av remissinstanserna och av lagrådet.

För att spara tid, herr talman, hänvisar jag ytterligare till den gemensamma borgerliga reservationen, till vilken jag yrkar bifall.

Anf. 35 HELGE KLÖVER (s):

Herr talman! I det här betänkandet föreslår justitieutskottet i enlighet med proposition 178 att vissa åtgärder vidtas för att förstärka de allmänna domstolarnas kompetens i mål om ekonomisk brottslighet. Vidlyftiga eller komplicerade mål, där det gäller att bedöma ekonomiska och skatterättsliga förhållanden, skall företrädesvis handläggas av vissa tingsrätter som särskilt utses av regeringen. Meningen är att i princip en tingsrätt i varje åklagarregion skall utses.

De här tingsrätterna skall få möjlighet att i brottmål inkalla experter på ekonomiska och skatterättsliga frågor. När det gäller ekonomiska brott skall främst kvalificerade revisorer anlitas. Som skatterättsliga experter skall anlitas domare från främst länsrätter och kammarrätter.

Om de föreslagna åtgärderna har utskottet, som vi förstår, inte kunnat enas, utan till betänkandet har fogats en borgerlig reservation, som jag snart skall återkomma till.

Det finns ett par andra saker i propositionen som vi dock har kunnat enas

om. Det gäller för det första förslaget om att allmän domstol i skattebrottmål skall samråda med den allmänna förvaltningsdomstolen rörande handläggningen av målet. För det andra gäller det förslaget att justitiekanslern skall ha rätt att överklaga beslut som rör avvisande av försvarare.

Herr talman! Under senare år har stora ansträngningar gjorts för att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten. För några veckor sedan fastlade riksdagen riktlinjer för den framtida arbetet mot ekonomisk brottslighet enligt justitieutskottets betänkande 28. Med anledning av att vi då hade en omfattande diskussion, finns det inte anledning att nu närmare gå in på den ekonomiska brottslighetens omfattning och skadeverkningar eller vilka åtgärder som är genomförda eller planerade.

Kvalificerad ekonomisk brottslighet är ofta svår att såväl upptäcka som utreda. Nya och mer invecklade brottstyper tillkommer. Därför är det av avgörande betydelse när den ekonomiska brottsligheten skall bekämpas att de samhällsorgan som har till uppgift att utreda och beivra sådan brottslighet kan göra detta på ett ändamålsenligt och riktigt sätt.

Under senare tid har såväl polis- som åklagarorganisationerna fått ökade resurser för att på ett slagkraftigt sätt kunna beivra den ekonomiska brottsligheten. Ett antal kvalificerade ekonomer har således tillförts såväl polisen som åklagarväsendet.

Men det är viktigt att de olika leden – polis, åklagare, domstol – tillförs resurser, kompetens, erfarenhet m. m. som svarar mot de andra ledens och som i samspel med dem verkar för en effektiv brottsbekämpning.

I reservationen yrkas avslag på förslaget att vissa kvalificerade ekomål styrs till ett begränsat antal tingsrätter. Detta skulle innebära en nyskapelse i svensk brottmålsprocess, hävdar man. Det skulle inge allmänheten uppfattningen att somliga tingsrätter är av högre kvalitet än andra. Man menar också att domare som inte tjänstgör vid de särskilt utsedda domstolarna skulle få sämre kunskaper än sina kolleger i de utsedda tingsrätterna.

När det gäller reservanternas påstående att vi nu inför en "nyskapelse" i svensk brottmålsprocess som skulle få negativa effekter för våra domstolar, tycker jag att det är att överdriva en smula.

Redan nu knyts experter som särskilda ledamöter i t. ex. fastighetsdomstolarna och vattendomstolarna, och även i patent- och sjömål ingår experter i rätten.

Dessa mål, där vissa experter medverkar, handläggs i princip av endast vissa utvalda tingsrätter. Det här förfarandet grundar sig självfallet på den bedömningen att särskild kompetens behövs i domstolen. Vi tycker att även mål som avser ekonomisk brottslighet ofta rör materia som är mycket speciell i förhållande till andra typer av mål.

Av de erfarenheter man har från andra områden kan man konstatera att samspelet mellan experter och lagfarna ledamöter fungerar bäst om även de lagfarna ledamöterna har regelbunden kontakt med det aktuella ämnesområdet. Ur rättssäkerhetssynpunkt är det viktigt att det finns balans mellan domarna och experterna.

En förutsättning för att det skall bli ett bra samarbete mellan experterna

*Domstolarna och
den ekonomiska
brottsligheten*

och rättens ledamöter är att handläggning i sådan här form blir någorlunda frekvent. Enligt gjorda beräkningar kan antalet mål som blir aktuella röra sig om något hundratal om året för hela landet. Det gäller således ett förhållandevis litet antal mål.

Flera skäl talar således för att kvalificerade ekomål handläggs vid ett begränsat antal tingsrätter.

Förtroendet för våra domstolar är förvisso stort. Att vissa domstolar skulle vara av högre *kvalitet* än andra är naturligtvis en främmande tanke för oss alla, men däremot kan vissa domstolar ha en viss *specialitet*. Det är faktiskt något helt annat – och det är inte något nytt i vårt rättssystem, vilket hävdas i reservationen och av utskottets ordförande Lennart Blom.

Jag tror således inte att allmänhetens förtroende för våra domstolar skadas av att något hundratal mål om året, av de totalt ca 80 000 som avgörs i landet, koncentreras till vissa tingsrätter. Troligen kommer det allmänt att uppfattas som rimligt och naturligt med en koncentration, som huvudsakligen motive-
ras av att experter skall medverka vid dömandet.

Reservanterna anser också att det inte kan undvikas att kvaliteten hos större delen av domarkåren påverkas negativt genom att de inte skulle få handlägga ekomål.

Till detta vill jag säga och klart markera att det inte gäller vissa typer av brott, utan att det är individuella mål rörande särskilt kvalificerade brott som går till vissa tingsrätter. Det stora flertalet mål angående ekonomisk brottslighet kommer även i fortsättningen att behandlas i övriga tingsrätter.

Till sist vad gäller kostnaderna: Det är svårt att ange någon exakt siffra, men departementet har beräknat att det kan röra sig om ett par tre miljoner. Jag tror att de kostnaderna kompenseras av den allmänna höjning av effektiviteten som blir följden av en koncentration.

Med denna reform ökar vi rättssäkerheten och möjliggör en slagkraftig och sakkunnig straffrättskipning när det gäller de kvalificerade ekonomiska brotten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 36 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Jag konstaterar att herr Klöver inte gjorde någon ansträngning för att klarlägga skillnaden beträffande målgrupper och när det gäller att inom en speciell målgrupp skilja ut de svåraste och lägga dem på speciella domstolar. Det är där tankefelet ligger. Det går inte att åberopa det befintliga systemet till stöd för denna nyordning, för det är en nyordning. Och för vår del är det klart antytt i reservationen att vi har svårt att acceptera en lösning av den här typen.

Jag tycker kanske att herr Klövers påstående att rättssäkerheten skulle vinna på hans lösning kommer i en något egenartad dager mot bakgrund av att praktiskt taget all sakkunnig remisseexpertis har en annan uppfattning.

Anf. 37 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Helge Klöver anser att vi överdriver när vi hävdar att vi – om det här förslaget går igenom – kommer att få A- och B-domstolar i allmän underrätt. Helge Klöver hänvisade till att det kommer att vara expertmedverkan i de speciellt utvalda tingsrätterna. Men enligt förslaget skall ju de utvalda tingsrätterna ha möjlighet att döma i komplicerade mål också utan medverkan av expertis.

Min fråga till Helge Klöver blir då: Innebär inte detta en skiktning av de allmänna domstolarna i underrätt på det sätt som vi har hävdad? Blir det inte A- och B-domstolar med detta förslag?

Anf. 38 HELGE KLÖVER (s):

Herr talman! Jag vill till Lennart Blom säga att det finns en betydande skillnad när man talar om kvalitet på domstolarna. Också vi ställer oss avvisande till tanken på att det skall finnas en skillnad i kvalitet. Men rättssäkerheten *måste* bli bättre om man har vissa domstolar som besitter ett specialistkunnande och en viss kompetens för dessa mål, och det är inte främmande i vår lagstiftning, som jag pekade på i mitt huvudanförande.

Gunilla André tog upp detta att en tingsrätt som regeringen utsett skulle kunna döma utan expertmedverkan i mål. Det är naturligtvis en regel som bör användas endast undantagsvis. Man kan tänka sig att det i ett mål kommer fram ett erkännande eller något annat som gör att hela behandlingen av målet blir förenklad – vilket gör att expertmedverkan inte anses vara behövlig. Det är i de fallen som det bör finnas möjlighet för dessa tingsrätter att slutföra ett mål utan expertmedverkan. Men meningen är att experterna skall medverka vid handläggningen av dessa kvalificerade mål.

Anf. 39 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Det är viktigt, Helge Klöver, att vi skiljer på brottmål och andra mål. Patentmålen är inte relevanta i detta sammanhang. När det gäller dem är det naturligt att man har en specialisering. På brottmålssidan är det en unik specialisering att på mycket lösa boliner skilja ut vissa brott såsom särskilt allvarliga.

Går man vidare på denna väg kanske man så småningom skall skilja ut de svåra miljöbrotten osv. Till slut är vi i ett läge då vi sannolikt kommer att få motiv för att avskaffa ett stort antal tingsrätter, därför att de inte har sakkunskap på egentligen något område. Det är en utvecklingstendens som också är allvarlig i detta sammanhang och som vi inte har kunnat acceptera.

Anf. 40 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Det kommer att bli på det sättet att de utvalda domstolarna förutsätts besitta en sådan kompetens att de kan döma i dessa komplicerade mål också utan medverkan av experter. Därmed, Helge Klöver, har vi denna skiktning i A- och B-domstolar bland tingsrätterna.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Domstolarna och
den ekonomiska
brottsligheten*

Mom. 1-4 (avslag på lagförslaget om koncentration av eko-mål till vissa tingsrätter, m. m)

Utskottets hemställan bifölls med 148 röster mot 127 för reservationen av Lennart Blom m. fl.

Mom. 5 och 6

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Villkorlig frigivning, m. m.

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1984/85:38 om anslag till kommittéer m. m. (prop. 1984/85:100 delvis).

Anf. 41 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Brottsligheten i Sverige har ökat kraftigt under efterkrigstiden. Sedan 1950 har antalet brott stigit från ca 195 000 till över 900 000. Ökningen har varit särskilt kraftig när det gäller skadegörelse, bedrägeri och stöld.

Sedan den 1 juli 1983 avtjänar de flesta personer som dömts till fängelse endast halva strafftiden. Enligt många bedömare har den obligatoriska frigivningen sannolikt lett till att antalet brott har ökat. Till detta kommer att regeringen föreslagit kraftigt ökade åtalseftergifter, vilket naturligtvis också kommer att medföra en ökad brottslighet.

Det har gjorts gällande att den i princip obligatoriska halvtidsfrigivningen har medfört att klyftan mellan straffdomens formella och dess reella innebörd blivit för stor. Det är ingen hemlighet att många medborgare finner det närmast löjeväckande att domstolens dom i verkligheten innebär endast hälften. Det har från åtskilliga håll framförts att det torde vara av värde i sig att åtminstone huvuddelen av ett fängelsestraff i normala fall avtjänas på det sätt som man föreställer sig, nämligen på anstalt.

Liberaliseringen genom den villkorliga frigivningen efter halva strafftiden har gett Sverige omdömet att det är landet där enarmade banditer är förbjudna medan tvåarmade släpps efter halva strafftiden.

I vår partimotion 454 begär vi att halvtidsfrigivningen avskaffas. Vi menar att villkorlig frigivning skall betraktas som en belöning för gott uppförande och inte komma till stånd automatiskt innan merparten av frihetsstraffet avtjänats.

De flesta är överens om att fängelsestraff inte är den mest perfekta sanktionen för brott. Detta gäller naturligtvis i stor utsträckning unga brottslingar. Men nu har vi fängelsestraff, och det kanske har sitt största värde i allmänpreventionen och i samhällsskyddet.

Ordningen med obligatorisk villkorlig frigivning innebär också att de egentliga rättsverkningarna av en straffdom för den dömda kommer att väsentligt skilja sig från vad domen enligt sin lydelse går ut på. Dessutom innebär reglerna för obligatorisk villkorlig frigivning stora orättvisor mellan

dömda. En som dömts till exempelvis två månaders frihetsstraff måste avtjäna hela strafftiden. Den som dömts för ett allvarligare brott och kanske fått fyra månaders fängelse får gå efter halva strafftiden, dvs. efter två månader.

Mot den obligatoriska halvtidsfrigivningen har anförts att det otvivelaktigt finns risk för att domstolarna kompenserar den i sin straffmätning, medvetet eller omedvetet. Fängelsestraffkommittén hävdar att en sådan kompensation inte föreligger. Det må vara hur som helst med det, men vid samtal med domare och nämndemän har de erkänt att de faktiskt tittar litet på vad det verkliga straffet blir med hänsyn till den villkorliga frigivningen vid halvtid. I min egenskap av tidigare nämndeman vet jag att sådana resonemang förekommer. De förekom också tidigare, och då gällde det två tredjedels strafftid. Om kvoten skulle kunna ökas för fängelsestraffen, skulle den risken minimeras och kanske helt försvinna. Någon straffkompensation skulle då inte förekomma.

I samband med diskussionerna om halvtidsfrigivning för grövre brott gör kriminalvårdsnämnden en bedömning av huruvida, som det heter, "påtaglig risk för återfall" föreligger. Den bedömningen är schablonmässig och borde med det snaraste göras om. Man bedömer om vederbörande kommit in i ordinarie permissionsgång och om frånvaron av misskötsamhet under anstaltstiden. Detta medför att verkligt grova narkotikabrottslingar frigives redan vid halvtid, eftersom de – med den bakgrund och de kontakter som de har – kan sköta sig väl under anstaltstiden och därmed uppfyller kriterierna för villkorlig frigivning.

Jag yrkar bifall till den moderata reservationen nr 1.

Jag skall nu övergå till att beröra inbrott. Sedan 1950 har denna typ av brott mer än femdubblats. Bostadsinbrotten ökade från år 1982 till 1983 med inte mindre än 13 %.

Det är vår bestämda uppfattning att varje människa skall kunna känna trygghet i sitt hem. Därför är det angeläget att enskildas hem skyddas från obehörigt intrång. Denna uppfattning är väl förankrad i det allmänna rättsmedvetandet. För att markera synen på den kränkning av hemfriden som ett inbrott är anser vi att stöld i samband med inbrott bör bedömas som grov stöld.

Genom en lagändring 1976 utgick inbrott bland de förseelser som hänfördes till gruppen grova brott. I lagstiftningsärendet framhölls att enbart det förhållandet att en stöld förövats genom inbrott inte får eller bör få till följd att gärningen bedöms som grov stöld. Straffet för stöld är fängelse i högst två år. Straffet för grov stöld är lägst sex månader och högst sex år. Vi menar att den dömande instansen i det sistnämnda fallet ändå har tillräckligt många alternativ till påföljd att välja mellan. Vanlig stöld förskyller i många fall till enbart villkorlig dom eller dagsböter. Den som i samband med inbrott fått sitt hem raserat och blivit bestulen på för vederbörande värdefulla ting måste reagera mot denna lindrigare brottsrubricering.

Högsta domstolen har trots lindringen i brottsrubriceringen vid något tillfälle funnit att inbrottsstöld i ett hem kan vara att anse som grov. Högsta

domstolen har i en annan dom uttalat att en inbrottsstöld i bebodd lägenhet i allmänhet måste betraktas som ett allvarligt brott med hänsyn till den kränkning av de boendes integritet som gärningen innebär. Vi instämmer i denna bedömning och hävdar att inbrott i bebott hem måste betraktas som grov stöld. Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 42 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Vi har från centerpartiets sida i en motion till årets riksmöte föreslagit att samhällstjänst skall införas i vårt påföljdssystem, inledningsvis som en försöksverksamhet.

Samhällstjänst innebär i korthet att den åtalade ådöms att utföra någon form av samhällsnyttigt arbete under ett antal timmar. Detta arbete skall naturligtvis utföras helt oavlönat. Samhällstjänsten blir ett alternativ till fängelsestraffet för vissa kategorier brott av lindrigare art.

Vi är klart medvetna om att det finns många praktiska problem att lösa vid införandet av samhällstjänst. Men vi är också övertygade om att det finns en mängd fördelar och att dessa fördelar är så stora att det finns anledning att lägga ned stor kraft på att försöka lösa de praktiska problem som finns.

För att på bästa sätt utforma ett system med samhällstjänst behövs en del praktiska erfarenheter som kan vara vägledande. Av detta skäl föreslår vi att regeringen omgående skall starta en försöksverksamhet med samhällstjänst som brottspåföljd.

Det är också viktigt att samhällets reaktion på ett begånget brott kommer så snabbt som möjligt. Särskilt viktigt är detta när det gäller unga lagöverträdare. I dag är det tyvärr inte ovanligt att polisförhör och därefter rättegång sker mycket lång tid efter det att brottet har begåtts. En sådan väntan kan ge den unge lagöverträdaren ett intryck av att den brottsliga verksamheten inte resulterar i någon ordentlig reaktion från samhällets sida.

För att komma till rätta med dessa allvarliga problem föreslår vi att ett system med jourdomstolar införs för handläggning av brottmål som inte är så komplicerade att ett traditionellt utrednings- och domstolsförfarande är nödvändigt.

Herr talman! Med hänvisning till det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 3 i justitieutskottets betänkande 38.

Anf. 43 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Human kriminalvård innebär inte bara relativt bekväma fängelser och korta stafftider. Kriminalvård i positiv mening, och alltså en human sådan, handlar ytterst om att få de intagna att bryta ett kriminellt livsmönster. Vi vet att svensk kriminalvård inte alltid varit särskilt framgångsrik i fråga om detta.

I motion 1656 har vi från folkpartiets sida väckt tanken att samhällstjänsten kan vara ett intressant alternativ att pröva. Den innebär att om den dömda under en viss tid fullföljer sina arbetsuppgifter enligt den föreskrivna ordningen skulle han slippa fängelsestraff.

Flera fördelar skulle uppnås med ett sådant förfarande. Bl. a. skulle det

vara humanare för den dömda – jag menar faktiskt detta. Dessutom skulle det bli betydligt lägre kostnader för samhället. Det sista är inte minst intressant med tanke på att det kostar många hundra kronor per dygn att ha någon intagen på kriminalvårdsanstalt. Vidare är fängelsestraffet ofta nedbrytande och gör sällan de intagna till bättre människor.

Utskottet hänvisar i betänkandet till att frågan om samhällstjänst har behandlats i frivårdskommittén. I dess analys har för- och nackdelar ingående diskuterats. Jag vill inte bestrida, liksom tidigare talare, att det kan finnas nackdelar med denna typ av påföljd. Enligt min mening visar dock frivårdskommitténs analys att fördelarna klart överväger nackdelarna. Jag har svårt att förstå vad vi skulle förlora på att omedelbart inleda en försöksverksamhet med denna nya typ av påföljd. Sverige ligger tyvärr efter många andra länder när det gäller att finna alternativa påföljdsformer. Vi borde bli litet djärvare, i god mening, och inte bara hänvisa till att ärendet bereds och att det finns olösta problem.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 2 i utskottets betänkande som folkpartiet och centerpartiet står bakom.

Anf. 44 SVEN MUNKE (m) replik:

Herr talman! Jag måste reagera mot Elver Jonssons påstående att vi gör det bekvämt för oss och stoppar in folk i fängelser. Det är inte alls på det sättet. Unga lagöverträdare får ofta åtalseftergift, villkorlig dom, bötesstraff eller skyddstillsyn. Påföljden kan upprepas gång efter annan, och lagöverträdaren måste förstå innebörden av den. Samhället måste emellertid också reagera när någon inte tar varning av dessa lindriga sanktioner.

Jag har ingått i den kommitté som behandlade frågan om samhällstjänst. Jag kan förklara för er här i kammaren att samtliga ledamöter där var entusiastiska från början, men sedan restes det ena hindret efter det andra. Elver Jonsson hänvisar till att samhällstjänsten är något slags föredöme, men de länder som har prövat detta system har redan börjat frånga det, därför att det har visat sig vara ett otympligt experiment.

Direktiven för kommittén gällde också de s. k. gråtjuvarna, som går ut och in i anstalterna. Inte tror väl någon här att de blir bättre för att de spelar gitarr på ålderdomshem? Det var ungefär sådana arbeten som möjligtvis kunde tillåtas för dem.

Anf. 45 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Att Sven Munke har ingått i frivårdskommittén kan vara värdefullt, men jag tar det knappast som ett skäl för att avstå från försök med samhällstjänst. Det han sade sist visar hur han har tänkt sig den alternativa tjänstgöringen. Det visar också att kommittén inte har lagt ner någon särskilt stor möda på att pröva seriösa alternativ. Talet om att andra länder överger samhällstjänsten kan vi ta ganska lätt på. Våra danska och norska grannländer provar nämligen detta system.

Huvudfrågan är ändå. Sven Munke och utskottsmajoriteten: Är det bra som det är i dag? Om det vore det skulle vi ta det ganska lugnt. Men med

Fredagen den
31 maj 1985

Villkorlig frigivning, m. m.

tanke på de mycket negativa erfarenheter som vi har av den traditionella kriminalvården borde vi känna betydligt mera brådska än vad utskottsmajoriteten gör. Det är inget tvivel om att man kan uppnå flera fördelar med samhällstjänst: Dels finns det positiva kontakter för dem som är dömda till påföljd och som de skulle kunna dra nytta av, dels kunde det skapas förståelse för kriminalvården som sådan också bland vanliga samhällsmedborgare, dels skulle detta system slutligen vara samhällsekonomiskt mycket positivt. Därför är det trist att konstatera att utskottet tar så enkelt på vårt förslag och intar en så passiv attityd.

Anf. 46 LISA MATTSON (s):

Herr talman! Jag skall i allra största korthet – tiden går – be att få yrka avslag på de fyra reservationer som är fogade till justitieutskottets betänkande nr 38 och bifall till majoritetens skrivning i detta betänkande, som handlar om anslag till kommittéer och som berör motioner som har väckts med anledning av budgetpropositionen.

Jag vill trycka på att frågorna om samhällstjänst, om den villkorliga frigivningen, om jourdomstolar, om grov stöld och om hur man skall se på det brottet har diskuterats många gånger tidigare. Det är säkert inte sista gången riksdagen har anledning att ta upp frågorna. Att jag så bestämt yrkar avslag på moderaternas krav på att vi nu skall ta bort den villkorliga frigivningen har flera skäl. Ett skäl är att den villkorliga frigivningen har funnits hos oss i Norden sedan början av det här seklet. I Danmark och Island infördes den på 1930- och 1940-talet, men i våra andra grannländer och i Sverige har den villkorliga frigivningen blivit en självklar princip när domstolar tar ställning och när man bedömer längden av ett straff.

Till detta kommer att det i hela Europa – överallt, i alla länder – finns villkorlig frigivning, utom på Malta. Det skulle vara mycket säregt om vi nu skulle gå ifrån denna princip, i all synnerhet som fängelsestraffkommittén kommer med sitt betänkande till hösten. Fängelsestraffkommittén har fått i uppdrag att helt förutsättningslöst och i vidaste kriminalpolitiska sammanhang ta ställning till hela frågan om den villkorliga domen. Jag tror att vi kan ha anledning att vänta på dess resultat.

Frågan om samhällstjänst har det redan varit en viss debatt om. Jag vill peka på att de som står bakom reservation nr 2 nog inte har läst frivårdskommitténs betänkande ordentligt eller i alla fall dragit felaktiga slutsatser. Vi i denna kommitté analyserade verkligen noggrant fördelar och nackdelar. Vi fann att de kanske inte vägde riktigt jämnt, men eftersom frågan tillsammans med en del förslag som gäller villkorligt fängelsestraff övervägs inom departementet, tror jag att vi kan avvakta även i det här fallet.

Frågan om jourdomstolar har utretts av rättegångsutredningen, som fann att detta skulle vara ekonomiskt och tidsmässigt betungande. Av den anledningen har man inte tagit ställning till frågan ännu, men eftersom vi nu har en utredning om det svenska häktningsförfarandet, är det möjligt att man i det sammanhanget är tvungen att ta upp frågan om jourdomstolar. Då kan man självfallet ta upp frågan i ett större sammanhang.

Jag yrkar alltså avslag på reservation 3.

När det gäller reservation 4 kan man bara peka på att förmögenhetsbrottskommittén, där man tog ställning till hur arten och graden av grova brott skall bedömas, ännu inte fått alla sina förslag framförda i propositionen. Regeringen beaktar emellertid utredningens förslag, och vi säger i majoritetens skrivning att vi inte tror att det finns skäl att anta att den nuvarande regleringen har lett till sådana olägenheter av rättspolitisk art att vi har anledning att ta något initiativ.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 47 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Lisa Mattson reagerade mot att vi vill avskaffa den villkorliga frigivningen. Vi anser att det är bättre att ändra straffskalorna. Som jag sade i mitt anförande drar det ett löjets skimmer över tingsrätter, domstolar och nämndemän att vad de dömer ut inte blir verklighet. Det är därför vi har reserverat oss.

Lisa Mattson sade också att vi skulle avvakta fängelsestraffkommitténs betänkande, eftersom det skall komma i höst. Man kan då fråga varför regeringen inte har avvaktat rättegångskommitténs betänkande som kommer ungefär samtidigt. Vi diskuterade detta i föregående ärende, men det körde man över. Då var det rätt, när regeringen stod bakom förslaget, och då tycker jag att det också är riktigt att vi lämnar en reservation som motsvarar vad större delen av svenska folket anser om den obligatoriska villkorliga frigivningen.

Anf. 48 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Med hänsyn till det pressade tidsläget skall jag mycket kort kommentera en enda punkt i Lisa Mattsons anförande, och det gäller samhällstjänsten. Lisa Mattson säger att de som står bakom reservation 2 troligtvis inte har läst betänkandet ordentligt. Det kan kanske finnas anledning att påpeka att två av de tre reservanterna faktiskt ingick i frivårdskommittén, så betänkandets innehåll är nog ganska väl dokumenterat där.

Visserligen är det rätt när Lisa Mattson säger att detta ärende delvis ligger under beredning i departementet, men vi kräver ju inte att man omedelbart skall införa ett definitivt system med samhällstjänst. Vi menar att här finns en mängd osäkra faktorer, som inte heller utredningen kunde klara ut och belysa i alla delar. Därför säger vi att här behövs en försöksverksamhet för att man skall få ett fullständigt underlag för det slutgiltiga ställningstagandet om vi skall införa samhällstjänst eller inte. Jag vill kanske mera se kravet på införande av en försöksverksamhet som ett led i beredningsarbetet.

Anf. 49 LISA MATTSON (s):

Herr talman! Jag vill helt kort till Sven Munke säga att fängelsestraffkommittén har i uppdrag att se över samtliga straffskalor och ställa dessa och

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

Villkorlig frigivning, m. m.

principerna för hur den villkorliga frigivningen i framtiden skall tillämpas emot varandra. Jag tror att det är mycket värdefullt att vänta tills den här mycket svåra men ganska nödvändiga sammanvägningen har ägt rum.

Till Elving Andersson vill jag bara säga att man läser frivårdskommitténs betänkande fel om man, som det sägs i reservation 2, kommer fram till att fördelarna överväger nackdelarna. Den slutsatsen kom majoriteten i frivårdskommittén inte fram till. – tvärtom.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 (villkorlig frigivning)

Utskottets hemställan bifölls med 201 röster mot 69 för reservation 1 av Lennart Blom m. fl.

Mom. 3 (samhällstjänst)

Utskottets hemställan bifölls med 210 röster mot 56 för reservation 2 av Gunilla André m. fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (jourdomstolar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Gunilla André och Elving Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (grov stöld)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Lennart Blom m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Kammaren beslöt att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående betänkanden till ett senare sammanträde.

12 § Svar på fråga 1984/85:596 om vidgad rätt till försäljning av apoteksvaror

Anf. 50 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Ulla Orring har frågat industriministern om han ämnar vidta några åtgärder för att t.ex. tillåta fler landsbygdsbutiker att sälja ej receptbelagda apoteksvaror och vara ombud för andra apoteksvaror.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Min uppfattning i frågan har jag redovisat i proposition 1984/85:170 om avtal med Apoteksbolaget AB m. m. som riksdagen i dag har fattat beslut om. Enligt både gällande och kommande avtal mellan staten och Apoteksbolaget skall bolaget tillse att servicen till allmänheten och sjukvården är

fullgod. Glesbygdens speciella behov skall därvid beaktas.

Glesbygdens läkemedelsförsörjning på orter utan apotek baseras på de s. k. apoteksombuden. Ca 1 500 sådana apoteksombud finns för närvarande i landet. Bolaget har utvecklat apoteksombudens service genom att successivt förse merparten av dem med ett sortiment av de viktigaste receptfria läkemedlen. Apoteksombuden har också fått en regionalpolitisk betydelse. I många fall har det bidragit till att dagligvarubutiker har överlevt i glesbygder.

Apoteksbolaget skall enligt avtalet med staten svara för en omfattande saklig information om läkemedel. Även om konsumenten själv kan välja receptfria läkemedel, bör han eller hon vid köptillfället kunna få information och råd om läkemedlens användning av särskilt utbildad personal. Apoteksombuden är därför knutna till bestämda apotek som då kan tillhandahålla erforderlig information. Av bl. a. det skälet har jag inte funnit anledning att i propositionen föreslå någon ändring i bolagets ensamrätt till detaljhandel med läkemedel.

Anf. 51 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag hade ställt min fråga till industriministern, eftersom jag har sett det här mera som en näringsfråga och en glesbygdsfråga. Den rör närmast möjligheterna för lanthandeln att bredda sitt sortiment.

Betydelsen av att butikerna blir kvar i våra bygder är väl dokumenterad. Försäljningen av varor till kunderna är det primära, men butiken blir också service- och träffpunkt för människor och medverkar därför till att stärka de sociala kontakterna och den allmänna trivseln. Konsumentverket har också tagit fram rapporter som visar den samhällsekonomiska nyttan av att butikerna finns kvar.

Glesbygdssstödet har räddat hundratals butiker från nedläggning. Men det måste finnas utrymme för lönsamhet även för övrig lanthandel, inte bara den i glesbygden. Ett medel är då att försöka bredda sortimentet. Det innebär stora fördelar för kunderna att ha tillgång till ett utökat varusortiment.

Vid en träff med länshandeln för en tid sedan framkom också att det stod högt på önskelistan hos handeln att få sälja Apoteksbolagets receptfria mediciner, men lanthandlarna har inte kommit någon vart i diskussionerna med Apoteksbolaget.

Som konsument har jag svårt att förstå varför jag inte kan köpa hudvänlig tvål av visst fabrikat, som jag behöver för min psoriasis t. ex., eller vanlig Magnecyl eller andra receptfria läkemedel hos min lanthandlare. I stället kostar det mig en dyrbar resa till närmaste apoteksförråd eller apotek i en tätort, samtidigt som jag obetingat kan köpa kemisk-tekniska varor, som kan vara nog så farliga.

Utomlands fungerar det öppna försäljningssystemet utmärkt. Hälso- och örtmediciner säljs också i de vanliga butikerna. Varför då inte Apoteksbolagets receptfria mediciner? Det förstärker min och många andras känsla av Apoteksbolagets monopolställning och ett förmynderi gentemot människorna. Det öppna systemet är något som ligger i tiden, allra helst som apoteken

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

*Om vidgad rätt till
försäljning av
apoteksvaror*

*Om följderna av
Dagmar-överens-
kommelsen*

själva börjat med självbetjäning, där vi som kunder på eget ansvar plockar till oss varorna efter eget val.

Nu går kontraktstiden ut för Apoteksbolaget. Bolaget har ensamrätt att bedriva detaljhandel med läkemedel och har som en speciell uppgift att se till att glesbygden blir tillgodosedd. Jag tycker att systemet med Apoteksbolaget som ett monopolföretag förhindrar en naturlig konkurrens, och jag vill därför ställa en följdfråga till statsrådet:

Ämnar statsrådet verka för en bättre spridning av försäljningen och därmed ge läkemedelsutredningen i uppdrag att utreda hur man skall försöka sprida läkemedelshanteringen ut till lanthandlarna, varigenom de skulle få en möjlighet att bredda sitt sortiment?

Anf. 52 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Som jag sade i mitt svar, har riksdagen i dag behandlat frågan om avtalet mellan staten och Apoteksbolaget. I sitt betänkande hemställde socialutskottet att riksdagen skulle ge regeringen till känna att 1983 års läkemedelsutredning bör få i uppdrag att överväga en utvidgning av antalet apoteksombud. Utskottet säger också att det är angeläget att få en bättre tillgänglighet och service för allmänheten och tillägger att en fullgod service måste upprätthållas även i glesbygden.

Regeringen skall naturligtvis följa det uttalande som riksdagen har gjort, och läkemedelsutredningen är ju inne i sitt arbete med de här frågorna.

Om Ulla Orring har stött utskottets förslag vid voteringen i dag, är det ett svar på de frågor som hon har ställt. Regeringen följer givetvis de beslut som riksdagen fattar.

Anf. 53 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag är glad för den deklarationen från statsrådets sida. Det här är ju en gammal fråga som konsumentverket aktualiserade redan 1979, då man vid förhandlingar med Apoteksbolaget begärde att bolaget skulle öppna sin service.

Jag tolkar statsrådets svar så att vi kan få möjlighet att köpa Magnecyl och andra receptfria läkemedel i de vanliga butikerna där vi alla går och handlar varje dag. Jag tror att det är en åtgärd i rätt riktning att verka för den målsättningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1984/85:598 om följderna av Dagmar-överenskommelsen

Anf. 54 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Karin Ahrlund har frågat mig hur många vakanta läkartjänster som finns i Norrland i dag jämfört med förra året. Vidare har hon frågat mig om regeringen är beredd att vidta några åtgärder så att patienterna i

Malmöhus län garanteras sjukvård på lika villkor.

Någon central redovisning av vakansläget för de år Karin Ahrland frågar efter finns inte. Den senaste undersökningen som är gjord avser år 1982. Jag kan därför inte ge några exakta uppgifter om antalet vakanser år 1984 och i dag.

Socialstyrelsen har emellertid ringt runt till fyra landsting i Norrland och fått en beskrivning av situationen i dag jämfört med för ett år sedan.

I Norrbottens läns landsting har en viss förbättring skett under det senaste året men fortfarande finns många vakanser främst inom primärvården. Vid tjänstledigheter har man svårt att finna ersättare och vissa vårdcentraler klaras med enbart korttidsvikarier från Norge och Danmark.

Även i Västerbottens läns landsting har en viss förbättring skett under det senaste året. Men primärvården inom framför allt glesbygdsområden har fortfarande rekryteringsproblem. Inom den slutna vården finns problem bl. a. inom psykiatri, kirurgi och onkologi.

I Gävleborgs läns landsting har rekryteringsläget förbättrats under det senaste året framför allt inom den slutna vården. Man räknar med att inom de närmaste två åren ha rekryterat de läkare som man har behov av för framtiden.

Inom primärvården i Västernorrlands läns landsting har antalet ordinarie läkare inom allmänmedicin ökat. Inom den slutna somatiska vården är läget oförändrat jämfört med för ett år sedan. Särskilda svårigheter föreligger inom röntgen, laboratoriespecialiteterna, anestesi samt psykiatri.

På Karin Ahrlands fråga om regeringen är beredd att vidta några åtgärder så att patienterna i Malmöhus län garanteras sjukvård på lika villkor vill jag svara följande.

Karin Ahrland har tidigare i år ställt frågor till mig om effekten av den s. k. Dagmar-överenskommelsen. Jag gav då ett utförligt svar där jag bl. a. framhöll att avsikten med propositionen om vissa ersättningar till sjukvårdshuvudmännen är att sjukvårdshuvudmännen i sin planering skall beräkna det totala vårdutbudet inom sitt område och samordna sin verksamhet med den som de privatpraktiserande vårdgivarna bedriver. I propositionen sägs att de privatpraktiserande vårdgivarna är ett viktigt komplement till den offentliga vården men att de är alltför koncentrerade till storstadsregionerna.

Jag har inte för avsikt att föreslå regeringen att vidta några åtgärder med anledning av denna fråga.

Anf. 55 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för sjukvårdsministerns svar på Karin Ahrlands fråga. Karin Ahrland har tyvärr inte möjlighet att delta i debatten i dag. Jag gör det i hennes ställe.

Jag har vid det här laget haft ganska många debatter med statsrådet Sigurdson som knyter an till denna reform. Senast i går diskuterade vi de i flera fall alltför långa väntetiderna inom sjukvården och deras samband med denna s. k. Dagmarreform som beskär människornas möjligheter att besöka privatläkare.

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

*Om följderna av
Dagmar-överens-
kommelsen*

Fredagen den
31 maj 1985

*Om följderna av
Dagmar-överens-
kommelsen*

I juni förra året hade vi en omfattande debatt om syftet med denna förändring. Gränslinjen gick mellan å ena sidan regeringen och centerpartiet, som föreställde sig att man skulle kunna fördela läkarresurserna jämnare över landet på det här sättet, och å andra sidan moderata samlingspartiet och folkpartiet som inte trodde på detta instrument och dessutom varnade för att systemet skulle leda till bortfall av sjukvård och, framför allt i storstadsområdena, till en i längden minskad etablering av privatläkare och därmed indirekt också till mindre frihet för patienterna att välja läkare.

I januari i år hade vi en diskussion om Dagmarreformens praktiska effekter, där statsrådet Sigurdson hänvisade till att det då var för tidigt att ge några besked. Från interpellanternas sida pekade vi på exempel där patienternas möjligheter minskat att nå läkarkontakt, både i storstadsområdena och i glesbygden. Det senare gällde bl. a. det uppmärksammade fallet i Ramsberg i Örebro län, där en i Örebro sjukhus anställd läkare med privat praktik i det lilla samhället Ramsberg förvägrades anslutning till försäkringskassan och därför inte kunde fortsätta med den av patienterna uppskattade privatpraktiken i Ramsberg.

Vad det nu gäller är ett annat exempel från storstadsområdena, nämligen från Malmöhus län, där man inte har kunnat träffa ett heltäckande avtal. Ett antal fritidspraktiker måste där bedriva sin verksamhet utanför sjukförsäkringens ram, med åtföljande ökade kostnader för patienterna. Det blir dyrare för de sjuka att gå till sin doktor. Hittills har bara ungefär en tredjedel av de fritidspraktiserande läkarna och sjukgymnasterna i Malmöhus län kunnat träffa avtal med landstinget som möjliggör anslutning till försäkringskassan. Ett antal uppskattade läkarverksamheter måste stå utanför. Det gäller bl. a. Ove Grauers Läkarkonsult, husläkarna i Helsingborg, Syster Birgittas Läkargrupp i Lund. Det finns flera andra exempel, där resultatet av reformen alltså blivit att om man vill utnyttja dessa läkartjänster i fortsättningen, får man betala väsentligt mera. För er bundsförvant i riksdagen, centerpartiet, blev det här för magstarkt. Centerpartiet i Malmöhus län har reserverat sig.

Jag tycker att slutsatsen är ofrånkomlig: Dagmarsystemet har lett till osäkerhet för läkare och sjukgymnaster, till minskade möjligheter för människor att söka privat vård, till ett ökat tryck på och ökade väntetider inom den offentliga sjukvården. Jag tycker att tiden nu är inne att överge prestigen: Ta tillbaka förslaget och starta om på förnuftig basis, fru Sigurdson!

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 56 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Margareta Persson har frågat mig om jag, mot bakgrund av risken för att de prostituerade kunder sprider AIDS-viruset till sina hustrur och andra kvinnor, överväger att kriminalisera de prostituerade kunder.

Regeringen ser mycket allvarligt på sjukdomen AIDS. En rad åtgärder har redan vidtagits och kommer att vidtas för att förhindra att smittan sprids till nya grupper samt för att hjälpa dem som är bärare av viruset eller redan har insjunknat.

För att samordna arbetet inom samhällets alla områden med att begränsa spridningen av sjukdomen har regeringen nyligen tillsatt en särskild AIDS-delegation, som jag leder. Delegationen skall bl. a. bedöma och påtala behovet av omedelbara åtgärder, t. ex. frågor om lagstiftning. Även smittskyddskommittén överväger vilka åtgärder som bör vidtas för att hindra smittspridningen.

En av de mest brådskande åtgärderna är att hindra en spridning av viruset från riskgrupperna till andra grupper i samhället. I det sammanhanget bör bl. a. prostitutionen uppmärksammas. Det finns, som Margareta Persson framhåller, en stor risk för att sjukdomen sprids via de prostituerade, som är smittbärare, till deras kunder och sedan vidare till kvinnor och män utanför de nuvarande riskgrupperna.

Den fråga som Margareta Persson aktualiserar – om de prostituerade kunder skall kriminaliseras – har tidigare behandlats av riksdagen. Enligt gällande rätt är det inte annat än undantagsvis straffbart att köpa sexuella tjänster.

Riksdagen tog senast ställning i denna fråga våren 1984, då propositionen (1983/84:105) om sexualbrotten behandlades i riksdagen. I propositionen, som riksdagen antog, avvisades tanken på en kriminalisering på det här området. Det främsta argumentet var att en sådan åtgärd skulle tvinga prostitutionen under jorden. Därmed skulle det bli svårare för de sociala och rättsvårdande myndigheterna att nå och hjälpa de kvinnor som ägnar sig åt prostitution. Därutöver skulle de prostituerade kvinnorna i större utsträckning än vad som är fallet i dag tvingas göra sig beroende av kopplare för att finna kunder.

Enligt min mening framstår nackdelarna med en kundkriminalisering fortfarande som större än fördelarna. Däremot är det utomordentligt angeläget att med hjälp av andra åtgärder hindra den vidare spridning av AIDS-viruset som i dag kan befaras ske via prostitutionen. Vilka åtgärder det i första hand kan bli fråga om kommer att diskuteras inom AIDS-delegationen inom de närmaste dagarna.

Anf. 57 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag har ställt den här frågan just nu därför att prostitutionens effekter plötsligt har fått andra följdverk-

Om åtgärder för att förhindra spridning av sjukdomen AIDS

*Om åtgärder för att
förhindra sprid-
ning av sjukdomen
AIDS*

ningar än vi förut känt till. Min inställning till prostitution har jag tidigare framfört i flera motioner till riksdagen. Prostitution förhindrar ömsesidiga och respektfulla relationer mellan män och kvinnor. Åtgärder måste naturligtvis sättas in för att hjälpa de prostituerade kvinnorna, men utan kunder finns inga prostituerade. Männens, kundernas, ansvar är tungt.

Nu har vi fått en helt annat skäl att kriminalisera köp av sexuella tjänster. AIDS-smittan bland knarkmissbrukande prostituerade är nu dokumenterad. Vi vet i dag att dessa kvinnor kan föra smittan vidare. Naturligtvis måste allt göras för att hjälpa dem att föra ett annat liv. Men min fråga i dag inriktar sig alltså på kundernas ansvar. Det är nämligen kunderna som sedan sprider sjukdomen ut bland allmänheten, till sina fruar och till andra kvinnor. När detta skett har också samhället tappat greppet över sjukdomens spridning. Så länge man kan avgränsa riskgrupper finns också en möjlighet att vidta riktade motåtgärder, men när smittan väl har nått allmänheten blir kampen mot sjukdomen genast mycket svårare.

De kunder som i dag utnyttjar prostituerade, trots att de vet att risken för AIDS-smitta föreligger, spelar ett mycket högt spel, inte bara med sitt eget liv utan också med sina hustrurs och andra kvinnors liv – och i förlängningen med andra mäns och barns liv.

Prostitutionen är i sig ett slags smitta mot jämställdhet, ömhet och ömsesidig sexualitet mellan män och kvinnor. Därför tycker jag att kunderna skall kriminaliseras. Men om nu dessa kunder dessutom riskerar att sprida en dödlig smitta, en farlig sjukdom, ut bland allmänheten, då är det dags att även av den anledningen kriminalisera kunderna.

Det är bråttom, Gertrud Sigurdsen! Varje dag, några kvarter härifrån, kan sjukdomen hoppa över från den relativt avgränsade gruppen till den stora allmänheten. Det är *nu* åtgärder skall till – inte sedan.

Min absoluta övertygelse är att prostitutionen kraftigt skulle minska om kunderna kriminaliserades. Vanliga gifta män skulle inte riskera sin sociala position. Samhället måste markera att prostitution är något farligt. Och om vissa frihetsinskränkande åtgärder blir nödvändiga så måste de vidtas nu, innan situationen blir okontrollerbar.

Jag vill därför på nytt fråga: Är inte just förekomsten av prostitution den farliga länken in bland allmänheten för sjukdomen AIDS?

Anf. 58 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jo, förekomsten av prostitution är en av länkarna när det gäller spridning av sjukdomen AIDS.

Men för att övergå till den direkta fråga som Margareta Persson har ställt till mig om kriminalisering, vill jag påpeka att riksdagen tidigare har avvisat denna tanke. Det är också så att det parti som både Margareta Persson och jag tillhör på sin partikongress har intagit samma ställning.

Jag kan försäkra Margareta Persson att vi vid genomgången inför det sammanträde som AIDS-delegationen har den 5 juni går igenom ett helt batteri av åtgärder för att försöka hindra spridningen av sjukdomen AIDS. Jag tycker inte att vi står handfallna, utan vi har en beredskap och förslag härvidlag som AIDS-delegationen skall ta ställning till.

Anf. 59 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag tror inte heller att arbetsgruppen eller regeringen står handfallna, men jag hoppas att man inte tar gamla beslut kring prostitutionen till intäkt för att inte lagstifta nu. När man tidigare har sagt att en kriminalisering av kunderna av olika skäl inte vore lämplig, har inte alls risken för AIDS-smitta funnits med i bilden. Därför tycker jag att man skulle kunna pröva frågan om en kriminalisering med låt mig säga friska ögon utan att vara bunden av gamla beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Om publiceringen
av författningar i
Svensk författ-
ningssamling*

15 § Svar på fråga 1984/85:615 om publiceringen av författningar i Svensk författningssamling

Anf. 60 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat justitieministern om vilka åtgärder han kommer att vidta för att följa konstitutionsutskottets och riksdagens uppmaning när det gäller utgivningen av SFS.

Svensk författningssamling ges ut genom statsrådsberedningens försorg. Såväl statsministern och statsministerns ställföreträdare som justitieministern – till vilken frågan ställdes – är bortresta. Frågan har därför överlämnats till mig.

Det är självfallet rimligt att medborgarna i god tid skall kunna ha tillgång till de författningar de förväntas känna till och följa. Därför är det inte tillfredsställande att så många författningar trycks så sent i förhållande till ikraftträdandet. Ansvar för detta vilar på både regeringen och riksdagen.

Rättschefen i statsrådsberedningen, som är utgivare av SFS, har fått i uppdrag att undersöka vilka förändringar som kan krävas för att komma till rätta med detta problem. I de riktlinjer för författningsskrivning som statsrådsberedningen ger ut rekommenderas en ikraftträdandetid på fyra veckor. Tiden bör endast undantagsvis vara kortare än två veckor.

Jag vill tillfoga att detta kan kräva motsvarande genomgång från riksdagens sida.

Anf. 61 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Sigurdson för svaret på Karin Ahrlands fråga.

Konstitutionsutskottets granskning av regeringen leder i många fall till att majoriteten och minoriteten kommer till olika ställningstaganden. Men det finns också – det är värt att notera – en rad ärenden om vilka utskottet är enigt i sina ställningstaganden. Det är ofta de frågor där utskottet är oenigt som väcker den största uppmärksamheten, men detta hindrar inte att många av de ställningstaganden som utskottet gör enhälligt är mycket betydelsefulla. En av de frågeställningarna gäller utgivningen av Svensk författningssamling. Det har konstaterats att inte mindre än 50 % av 1984 års författningar har

Fredagen den
31 maj 1985

*Om de politiska
förhållandena i
Chile*

utkommit senare än två veckor före ikraftträdandet. Ja, det har faktiskt i inte mindre än åtta fall hänt att författningarna kommit ut från trycket efter ikraftträdandet. Utgivningsdagen är nu en sak, men den faktiska hanteringen blir ännu mer besvärande, eftersom det normalt tar en viss tid innan författningarna når berörda myndigheter.

Det är principiellt viktigt att få höra regeringens reaktion på riksdagens ställningstaganden. Det är inte första gången som riksdagen riktar uppmaningar av den här arten till regeringen. Frågan blir då om regeringen tar notis om uppmaningarna och överväger vilka åtgärder som skall vidtas. Det var detta som Karin Ahrlund ville få belyst genom frågesvaret.

Det är också en viktig rättssäkerhetsfråga att gällande författningar finns hos de myndigheter som skall tillämpa dem.

Statsrådet har i dag gett svaret att rättschefen i statsrådsberedningen har fått i uppdrag att undersöka vilka förändringar som kan krävas för att komma till rätta med problemet.

Jag finner det tillfredsställande att regeringen nu äntligen tar itu med utgivningen av SFS, och jag hoppas verkligen också att det därigenom blir ett resultat som ger större rättssäkerhet. Är det så, statsrådet Sigurdson, att det också är avsikten att vi efter utredningen skall få ett slutligt förslag som innebär större säkerhet?

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1984/85:606 om de politiska förhållandena i Chile

Anf. 62 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig om den svenska regeringen är beredd att instämma i Europaparlamentets uttalande och i övrigt vidta åtgärder av politisk och humanitär art för att bistå folket i Chile.

Den svenska regeringen följer uppmärksam utvecklingen i Chile. Situationen i landet präglas av hård förföljelse av oliktankande. Rådande belägringstillstånd med åtföljande inskränkningar i de medborgerliga rättigheterna, inte minst press- och församlingsfrihet, förlängdes den 6 maj för en tredje period med ytterligare tre månader. Repressionen tar sig många uttryck, t. ex. inomlandsförvisningar, tortyr och trakasserier, och måste fördömas. Det är beklagligt att vi i dag kan konstatera att den chilenska militärregimen inte tycks ha några avsikter att tillmötesgå den demokratiska oppositionens och folkviljans krav på en snar återgång till ett demokratiskt styrelseskick.

Jag har tidigare här i riksdagen, senast den 7 december i fjol, framhållit att det är den svenska regeringens uppfattning att en av de viktigaste insatserna Sverige kan göra för en demokratisk utveckling i Chile är att hålla en dialog öppen med de demokratiska krafterna i landet och vidmakthålla en internationell opinion för deras kamp. I internationella sammanhang har vi som bekant kraftigt fördömt de brott mot de mänskliga rättigheterna som

diktaturen begått. Vi kommer att liksom tidigare göra vår inställning klar för den chilenska regeringen.

De svenska humanitära insatserna till stöd för repressionens offer i Chile inleddes kort efter militärkuppen 1973. Det svenska stödet används till övervägande delen för rättshjälp och annat humanitärt stöd till politiskt förföljda. Så länge behov föreligger av ett stöd av detta slag är den svenska regeringen beredd att bistå.

Det är alltså samsmanfattningsvis inte svårt för den svenska regeringen att instämma i de delar som Europaparlamentets yttrande är tillämpligt på Sverige. Av vad jag sagt framgår också att vi kommer att fortsätta vidta sådana åtgärder av politisk och humanitär art som Oswald Söderqvist påkallar.

Anf. 63 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på Oswald Söderqvists fråga. Han är förhindrad att motta svaret och har därför bett mig att göra det. Jag har inget att erinra mot vad utrikesministern här har sagt, utan tackar för ett mycket positivt svar.

Jag har en tillägsfråga. Det vore bra om utrikesministern kunde svara på denna fråga, som har samband med jordbävningenskatastrofen.

När svårigheterna i Polen var som intensivast skickade vi från Sverige många gåvopaket till behövande människor i Polen. Postverket gjorde vissa undantag för dessa gåvosändningar – verket sänkte taxorna.

Ett liknande förhållande har nu uppstått när det gäller Chile. Jordbävningen har drabbat många fattiga människor i Chile, som kanske har vänner eller släktingar i Sverige. Måhända har också svenskar önskemål om att skicka gåvopaket till de behövande i Chile.

Postverket har på en förfrågan svarat att någon sänkning av taxorna för gåvopaket till Chile inte är aktuell. Att vi sänkte taxorna när det gällde Polen beror på Sveriges historiska band med Polen, säger postverket.

Detta är inget bra agerande från postverkets sida. Jag skulle vilja fråga om utrikesministern har någon kommentar till det sistnämnda.

Anf. 64 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Det är inte lätt att göra en bedömning av hur svår den katastrof var som i samband med jordbävningen drabbade Chile. Det är mycket som tyder på att den chilenska regeringen kan ha underskattat katastrofens verkningar. Regeringen har emellertid inte begärt internationell hjälp. Inte desto mindre har både SIDA och regeringen beslutat att ge särskild hjälp – i SIDA:s fall genom kyrkliga kanaler – i form av mat och andra förnödenheter, mediciner osv. till de hårdast drabbade och hemlösa.

Jag kan inte svara på frågan om postverkets beslut. Jag förutsätter att postverket utgick från att det bistånd som kommer genom SIDA i första hand är att räkna med och att postverket har svårt att göra sådana undantag från sina porto- och fraktbestämmelser som skedde i fallet Polen, där många enskilda familjer i Sverige kanske hade ett särskilt engagemang för anhöriga i

Fredagen den
31 maj 1985

*Om räntehöj-
ningens betydelse
för lågavlönade,
m. m.*

Polen eller för andra personer som de särskilt kände för. Jag vill emellertid försäkra att regeringen har tagit fasta på behovet av hjälp.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på frågorna 1984/85:585, 590 och 591 om räntehöjningens betydelse för lågavlönade, m. m.

Anf. 65 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig om jag anser att de åtgärder som regeringen föreslagit för att motverka valutautflödet är förenliga med en rättvis fördelningspolitik.

Lars-Ove Hagberg har frågat mig om regeringen avser att vidta sådana åtgärder att de lågavlönade i industriarbete och andra jämförbara arbeten kan påräkna en realinkomstökning under 1985 finansierad genom pålagor på kapital, rika och välbeställda i samhället.

Maj Kempe har frågat mig om de heltidsarbetande privatanställda kvinnor som är lågavlönade enligt regeringens mening i någon väsentlig grad har bidragit till valutautflödet.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Regeringen har i prop. 1984/85:217 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m. föreslagit vissa åtgärder i syfte att begränsa den privata konsumtionsökningen, öka sparandet, förstärka bytesbalansen och motverka valutautflödet. Fullmäktige i riksbanken beslutade den 13 maj om ett antal åtgärder för att dämpa konsumtionstillväxten och motverka valutautflödet. Bl. a. höjdes diskontot från 9,5 till 11,5 %.

Bakgrunden till åtgärderna är ett antal uppgifter som tyder på att den svenska ekonomiska uppgången är snabbare än vad som tidigare förutsatts, samtidigt som problemen med bytesbalansen och valutautflödet har förstärkts. Bl. a. har den privata konsumtionen ökat relativt kraftigt.

Som svar på Bertil Måbrinks fråga vill jag framhålla att de föreslagna åtgärderna har utformats för att ge maximal effekt på utrikesbalans och valutautflöden, men samtidigt undvika en ökning av levnadskostnaderna på för hushållen viktiga områden.

Som svar på Lars-Ove Hagbergs fråga vill jag framhålla att den tredje vägens politik, som i korthet innebär en kombination av åtgärder för att stimulera ekonomins utbudssida och hålla tillbaka den inhemska efterfrågan genom en stram ekonomisk politik, har utformats med syftet att åter skapa balans i den svenska ekonomin utan att, som i så många andra länder, gå vägen över en omfattande arbetslöshet. Politikens inriktning på att reducera inflation och arbetslöshet och att fördela bördorna rättvist har stort betydelse för att utjämna inkomster och förmögenheter i det svenska samhället. För att mildra fördelningspolitiska spänningar föranledda av den nödvändiga vinstuppgången i näringslivet har en rad åtgärder vidtagits för att dra in en del av likviditeten och för att styra vinsterna till investeringar, forskning och

utveckling samt utbildning. Hit hör bl. a. löntagarfonderna. Några ytterligare åtgärder är inte aktuella.

Maj Kempes fråga går inte att ge ett direkt svar på. Det går nämligen inte att säga vilka grupper som svarar för ökningen av den privata konsumtionen.

Anf. 66 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga, ett svar som jag inte är riktigt nöjd med.

Räntehöjningen, skärpningarna i avbetalningsreglerna osv. är åtgärder som regeringen vidtagit på grund av att kapitalägare här i landet har bedrivit spekulation. Men de åtgärder som nu föreslås och de som redan börjat verka – nämligen de som riksdagen inte har någon bestämmanderätt över – drabbar en kategori människor här i landet som definitivt icke kan beskyllas för att ha medverkat i spekulationen. En höjning av räntan drabbar i allra högsta grad vanligt folk som har lån. Det innebär att de åtgärder som vidtagits inte, som finansministern säger i svaret, är sådana att man undviker en ökning av levnadskostnaderna på för hushållen viktiga områden. Räntehöjningen blir en belastning för de vanliga hushållen, som har lån i olika storlekar – det kan man inte komma ifrån. Räntehöjningen måste väl också innebära en belastning när det gäller hyreskostnaderna för vanliga inkomsttagare. En ökning av levnadskostnaderna kommer man väl därför inte ifrån, och det drabbar alltså oskyldiga människor.

Frågan är då om regeringen avser att vidta några åtgärder för att lindra effekterna för de vanliga hushållen. Några köpglada vanliga hushåll har vi väl inte sett. Vi vet ju att ungefär 500 000 människor här i landet söker sig till socialvården för att klara sina nödvändiga kostnader. Från deras sida kan det väl inte ha varit något överdrivet handlande. Vi vet också att det ständigt strömmar in rapporter om nyfattiga grupper här i samhället. De kan väl inte heller ha köpt för mycket.

Vi har föreslagit att kreditvillkoren för vissa mindre lån, exempelvis på upp till 20 000 kr., skulle göras fördelaktigare – 20 % kontantinsats och en amortering på två år. Kan finansministern tänka sig det? Kan finansministern därutöver tänka sig en ytterligare extra skatterabatt på 600 kr. att utgå exempelvis från 1 oktober i år?

Anf. 67 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga och även för svaret på Maj Kempes fråga.

Finanskapitalets spekulation försöker regeringen nu hindra med en räntehöjning, vilket väl då medför en ytterligare berikning av finanskapitalet. Men det slår otvivelaktigt direkt mot de lågavlönade. Vi har redan tidigare, på grund av en felaktig inflationsteori, fått ett tak på 5 % för lönehöjningen för de lågavlönade. Det taket innebär inte att man får ut 5 % i pengar. I min och Kjell-Olof Feldts valkrets får en ackordsarbetare i ett av de större verkstadsindustriföretagen noll öre när 5-procentstaket tillämpas. Han anser sig själv kunna arbeta upp resten med slit och släp. Med den

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

Om räntehöjningens betydelse för lågavlönade, m. m.

Fredagen den
31 maj 1985

*Om räntehöj-
ningens betydelse
för lågavlönade,
m. m.*

2-procentiga diskontohöjningen och ännu större kostnadsökningar via bankernas räntehöjningar kommer han med all säkerhet att få en köpkraftsförsämring. Och detta gäller för grupper som har oerhört små marginaler, om de har några alls. Med kreditåtstramningar därtill betyder det att det inte finns någon rörelsefrihet alls.

LO är väl oerhört försiktigt i sina bedömningar; LO gjorde tidigare bedömningen att vi skulle kunna få någon reallöneökning i år, vilket man i och för sig kunde betvivla. Men nu säger t. o. m. det försiktiga LO att loppet är kört. Därmed kan man ganska säkert räkna med att det är det – och det kommer att drabba framför allt grupperna på LO-området.

Nu säger Kjell-Olof Feldt att han inte tänker vidta några ytterligare åtgärder. Den omfördelning som nu sker får bestå – det är kontentan av svaret. Det vi har gjort har vi gjort, säger Kjell-Olof Feldt. Vi har skaffat förnyelsefonder och löntagarfonder. Någoting annat tänker vi inte göra. Det är klartext. Här skall de arbetande och lågavlönade drabbas. Det är vad som står. Några ytterligare åtgärder är inte aktuella.

På Maj Kempes fråga om inte också kvinnorna i väldigt stor utsträckning drabbas svarar finansministern att man inte vet vilka grupper som drabbas. Men nog kan man väl ändå anta att de som har de lägsta inkomsterna, de som inte har några större marginaler att röra sig med, kommer att drabbas värre än de som tidigare har haft förmånen av rikliga marginalskattesänkningar. Det måste man väl ändå kunna förutsätta. Det är ju skillnad på konsument och konsument. Den som är köpglad är säkert inte den som har den lägsta inkomsten. Det är beklagligt att finansministern och regeringen inte inser detta. Finns det ingen möjlighet att regeringen vidtar åtgärder för att kompensera de lågavlönade?

Anf. 68 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Låt mig bara lämna en faktisk upplysning till de båda frågeställarna. De åtgärder som vidtogs i början på maj efter beslut i riksdagen hade inte enbart sin grund i ett spekulativt kapitalutflöde. Det är uppenbart att importen av varor och tjänster till Sverige ökade mycket kraftigt under de fyra första månaderna i år. Härtill finns delvis tillfälliga och speciella förklaringar: oljeimporten och ökningen av importen i april inför en förväntad strejk i tullen. Men ostridigt är att den privata konsumtionen ökade mycket kraftigt under de tre första månaderna i år: 2,7 % i vardera januari och februari och hela 5 % i mars månad. För hela första kvartalet blev ökningen 3,5 %.

Bakom detta ligger en betydande ökning av hushållens reala köpkraft, vilken framför allt uppstod under 1984. Löntagarna utgjorde den stora grupp som fick en förbättrad köpkraft, delvis på grund av ökat övertidsarbete, delvis på grund av fördelningspolitiska åtgärder men delvis också därför att lönerna steg mer än inflationen. Påståendet att de svenska löntagarna och hushållen skulle ha varit utsatta för en våldsam nedskärning av sin levnadsstandard och att denna nedskärning skulle bli ännu mer kännbar genom de vidtagna åtgärderna är helt falskt.

Samtidigt håller jag med om att de åtgärder som har vidtagits ger effekter. Men som jag har försökt säga i mitt svar har vi strävat efter att göra de effekterna så små som möjligt för hushållen genom att inrikta oss på de områden där vi ser att konsumtionen har gått upp snabbast, nämligen den konsumtion som sker på kredit. Den konsumtionen försöker vi hålla tillbaka. Varje tanke på speciella kompensationsåtgärder riktade mot olika grupper är ganska omöjlig. I vilken utsträckning man drabbas av effekterna beror på hur skuldsatt man är och hur man har hanterat sin ekonomi.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Om räntehöj-
ningens betydelse
för lågavlönade,
m. m.*

Anf. 69 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Först och främst vill jag säga att vi från vpk inte har någonting emot att man begränsar och försvårar användandet av kontokort. Men när man också börjar ge sig på de vanliga krediterna reagerar vi, för då drabbas även de vanliga inkomstgrupperna, vilka kanske behöver en kreditmöjlighet. Där bör man mildra åtgärderna.

Vi förnekar inte heller att köpkraften har ökat. Men hos vilka grupper, finansministern? Det är det intressanta. Är det hos de grupper som har fått kraftiga marginalsattesänkningar? Är det hos dem som köpkraften har ökat, en ökning som inger oro? Jag skulle förmoda att det är hos den kategorin löntagare. Det kan inte vara hos de lågavlönade eller hos de 500 000 människor som tvingas gå till socialvården, efter vad jag förstår.

Det stora problemet är då bankernas och storföretagens spekulationer i den svenska valutan. Då är det fråga om vilka åtgärder som skall vidtas för att effektivt göra slut på detta. Jag tror inte att det lämpligaste är att vidta åtgärder av det ifrågavarande slaget, som slår så oerhört orättvist. Ställer regeringen upp på Landsorganisationens krav på tillsättandet av en utredning för att kontrollera på vilket sätt banker, företag m. fl. handskas när det gäller valutan? Det här är en mycket viktig uppgift, som jag tycker att en socialdemokratisk regering borde ta itu med ganska snart. Då tror jag att man skulle få fram mycket väsentliga fakta.

Anf. 70 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Det handlar naturligtvis om vilka hushåll som i detta läge drabbas av diskontohöjning och kreditåttstramning. Obestriddligen har det skett en import, men man kan fråga sig vilka åtgärder som skall vidtas. Tidigare underlättade vi ju för välbetalda grupper genom en marginalsattesänkning. Nu kanske man borde skärpa konsumtionen för dessa marginalskattegrupper som i flera år har gynnats.

Sedan undrar man hur det skall kunna gå att undvika att en 2-procentig diskontohöjning drabbar de lågavlönade. Hur kan man se till att också en begränsning av krediterna inte drabbar just denna kategori? Naturligtvis kommer den här gruppen att drabbas, och då blir frågan om man bara skall säga att det inte skall vidtas några ytterligare åtgärder – med motiveringen att det inte går och att det slår blint. Man ser emellertid vilka som har det sämst i samhället i dag, liksom man också ser mycket klart vilka som har det bäst. Den tidigare finansministern nämnde, om jag inte minns alldeles fel, siffran

*Om åtgärder mot
bankernas höjning
av utlånings-
räntorna*

190 miljarder kronor i likvida medel i dag i storföretagen. Visst finns det pengar. Men just de som har det allra sämst, de för vilka varje krona och varje hundralapp är guld värd, drabbas ju hårdast av de här trubbiga åtgärderna. Då frågar man sig: Skulle inte den skatterabatt som vi har föreslagit för de lägst avlönade ändå vara mer hederlig än det här blinda instrumentet som slår mot dem, utan att de får någon som helst kompensation?

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1984/85:588 om åtgärder mot bankernas höjning av utlåningsräntorna

Anf. 71 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Hans Petersson i Hallstahammar har frågat mig om vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta mot banker som höjer sin utlåningsränta mer än vad som motsvarar diskontohöjningen.

Riksbankens rekommendation rörande bankernas utlåningsräntor slopades i samband med den nyligen genomförda diskontohöjningen. Bankerna utnyttjade detta till att höja sina utlåningsräntor gentemot hushållen med upp till 4 % samtidigt som diskontohöjningen begränsades till 2 %. Även om det finns goda skäl för en ökad flexibilitet och differentiering vid räntesättningen, är det uppenbart att räntehöjningar på 3,5–4 % är orimligt stora. Bankerna har också i två steg justerat ned räntehöjningarna med sammanlagt 1 %. Det är uppenbart att detta skett under intryck av den kritik som bl. a. regeringen riktade mot de ursprungliga räntehöjningarna. Självfallet innebär de genomförda räntehöjningarna, även efter justeringarna, påfrestningar för en del hushåll och näringsidkare. Jag är dock inte beredd att förorda tillämpning av räntereglering. Det förutsätter emellertid att bankerna tar sin del av ansvaret för en rimlig ränteutveckling.

Anf. 72 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på frågan om åtgärder mot bankernas höjning av utlåningsräntorna.

Samma dag som höjningen skedde tog vpk upp frågan till diskussion i finansutskottet. Jag måste säga att finansministerns uttalande att det inte är acceptabelt med en så stor höjning utöver vad som motsvarar diskontohöjningen är alldeles utmärkt. Men 1 % över diskontot är ju en väsentlig höjning för de människor som är beroende av krediter och som har tagit upp korta lån med rörlig ränta. Jag tycker faktiskt att det är orimligt att bankerna kompenserar sig på det här sättet – förmodligen med tanke på ett förväntat kundbortfall. Man har väl tänkt att det blir mindre utlåning, då pengarna blir dyrare, varför det måste tas ut ett högre pris för pengarna.

Jag tycker att det är olyckligt att man har slopat ränteregleringen. Det innebär ju att man överlåter till bankerna att ha en fri marknadsprissättning på varan pengar.

Finansministern har ju i olika sammanhang uttalat sig mycket starkt för att en räntesänkning måste komma till stånd. Han har dock inte velat säga när. Om vi tänker oss att riksbanken sänker diskontot till den tidigare nivån, dvs. med 2 %, tror finansministern då att bankerna kommer att följa efter med att ta bort hela tre procentenheter eller att de kommer att ha kvar räntan över den gamla nivån för att passa på att höja priset på pengar? Vilka medel har finansministern i så fall att förmå bankerna att sänka räntan till den nivå som gällde före höjningen?

Jag anser att ränteregleringen bör återinföras och att det var djupt olyckligt att den slopades. Utvecklingen i samband med den senaste diskontohöjningen visar ju att bankerna försökte passa på. Jag tycker att det liknar ockerprissättning att dubbla diskontohöjningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1984/85:593 om åtgärder för att underlätta unga familjers bosättning

Anf. 73 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Tore Claeson har frågat mig vad regeringen tänker göra för att underlätta unga familjers bosättning.

De statliga bosättningslånen avskaffades av den borgerliga regeringen vid årsskiftet 1981–1982. Efter riksdagsbeslut i höstas på förslag av den nuvarande regeringen får, fr. o. m. den 1 januari 1986, ungdomar mellan 18 och 28 år som allemanssparar rätt till lån för bosättning eller anskaffande av bostad – det s. k. ungdomens bosparande. Även allemanssparande som skett före denna tidpunkt ligger till grund för lånerätten. Lånerätten uppgår till tre gånger sparat belopp. Man får låna högst 90 000 kr. eller, om lånet inte avser förvärv av bostad, högst 21 000 kr. Detta är minimiregler, och det är därför möjligt för bankerna att bevilja ännu större lån. För att kvalificera sig för bosparlån krävs att man har sparat 5 000 kr. på ett enskilt allemansspar- eller allemansfondkonto.

Det förtjänar att påpekas att den nyligen genomförda diskontohöjningen medfört att villkoren för allemansspararna, däribland de ungdomar som bosparar, nu blivit än mera förmånliga.

Genom ungdomens bosparande blir det på sikt möjligt att för en stor del av landets ungdomar och unga familjer tillgodose de syften som tidigare nåddes genom bosättningslånen. Samtidigt stimuleras unga människor till regelbundet sparande och god hushållning med sina ekonomiska medel. Även de tidigare bosättningslånen förutsatte för övrigt regelbundna återbetalningar i form av räntor och amorteringar, dvs. en form av sparande som dock skedde först i efterhand.

Givetvis finns det anledning att noga följa hur bosparandet för ungdomar utvecklas och därvid undersöka bl. a. vilka möjligheter ungdomar med en svagare ekonomisk ställning har att delta i systemet. Det krävs dock mer tid innan några bestämda slutsatser kan dras.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Om åtgärder för att
underlätta unga
familjers bo-
sättning*

Fredagen den
31 maj 1985

*Om betydelsen av
skärpningen av bil-
kreditförordningen
för handikappades
möjligheter att köpa
bil*

Anf. 74 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Tack för svaret på min fråga!

Frågan rymmer egentligen rätt många problem. De väsentligaste problemen är de förändringar som diskontohöjningen med följande räntehöjningar har åstadkommit för dem som redan på olika sätt har finansierat sin bosättning och lånat på olika håll. För dem blir det uppenbarligen bra mycket dyrare och besvärligare. Ännu föreligger ju inte möjligheten att få dessa bosparlån – den föreligger först från den 1 januari 1986. Det är sju månader dit, och som bekant gör inte folk så, att man planerar och sätter bo med den utgångspunkten att de skall vänta till den 1 januari 1986. Många står mitt uppe i problemet hur de skall finansiera sin bosättning. De är i stor utsträckning utlämnade till kreditkortsmarknaden, till att ta privata lån eller till att låna i de bankinrättningar som finns.

Finansministern nämnde i svaret att det även enligt de villkor som gällde tidigare i fråga om bosättningslånen förutsattes vissa amorteringar och räntebetalningar. Det är ganska väsentligt att peka på att de villkor som förut gällde var litet annorlunda än de som gäller i dag. Då var räntekostnaderna betydligt lägre och amorteringstiderna var fördelaktigare än i dag om man tänker på de ungdomar som nu är i motsvarande situation – generellt sett.

Jag tycker det är bra att finansministern i frågesvaret har understrukt att det finns anledning att noga följa hur bosparandet för ungdomar utvecklas. Det är synd att det skall finnas en spärr som innebär att man först måste spara ihop 5 000 kr. för att över huvud taget få dessa lån – vilka jag i och för sig tycker är positiva. När man följer utvecklingen av detta bosparande bör man göra det mot bakgrund av de rådande bestämmelserna och se över hur stora ränte- och amorteringskostnaderna blir.

Jag tackar än en gång för svaret. Det är bra att man är uppmärksam på problemen, och det är bra att man är beredd att ta itu och se över förutsättningarna om man gör bedömningen att det behövs.

Överläggningen var härmed avslutad.

**20 § Svar på fråga 1984/85:594 om betydelsen av skärpningen av
bilkreditförordningen för handikappades möjligheter att köpa bil**

Anf. 75 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Margó Ingvardsson har frågat arbetsmarknadsministern vilka följder regeringens beslut om skärpning av bilkreditförordningen får för handikappades möjligheter att skaffa sig bil och på vad sätt deras behov beaktats i samband med beslutet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Förordningen (1985:253) om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, vanligen kallad bilkreditförordningen, trädde i kraft den 15 maj och innehåller bestämmelser om kontantinsats och kredittid vid

yrkesmässig försäljning av bilar. Enligt förordningen skall minst 50 % av köpesumman erläggas kontant och återstoden inom tolv månader.

Kommerskollegium, som är den myndighet som skall se till att förordningen efterlevs, får dock medge undantag från bestämmelserna om särskilda skäl föreligger.

Enligt vad jag har inhämtat avser kommerskollegium att generöst medge undantag från förordningens bestämmelser för handikappade. Detta överensstämmer i sak med den praxis som tillämpades när den tidigare bilkreditförordningen var i kraft.

De handikappades behov av transportmedel har alltså beaktats i bilkreditförordningen genom den dispensmöjlighet som finns. Enligt min bedömning kommer därför förordningen inte att begränsa de handikappades möjligheter att köpa bil.

Anf. 76 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga. Jag måste säga att situationen känns något ovan – jag är inte direkt van vid att få så positiva svar på frågor som jag ställer här i kammaren. Men det var desto mer glädjande just i det här speciella fallet.

Behovet av bil är olika för handikappade och ickehandikappade. Den icke handikappade kan alltid göra en ekonomisk avvägning, och då kanske välja att inte ha bil men ändå kunna förflytta sig tämligen fritt, om den privata ekonomin inte tillåter bil. Det valet existerar inte för den som har ett handikapp och som inte kan använda allmänna kommunikationsmedel eller förflytta sig på annat sätt än med bil.

Jag är alltså mycket nöjd med det här svaret samt hoppas att frågan i någon mån har inneburit att saken har klarlagts och att detta når ut till handikapporganisationerna, där man har hyst oro inför de nya avbetalningsreglerna.

Jag vill ha ett förtydligande av en mening i svaret, där det står att kommerskollegium skall "generöst medge undantag". Innebär det att den som behöver köpa bil på grund av handikapp alltid kommer att få dispens? Eller kommer det att upprättas graderade bestämmelser för när dispensen skall träda i kraft?

Finansministern säger också i svaret att den nya förordningen inte kommer att "begränsa de handikappades möjligheter att köpa bil". Vad menas då med "begränsa"? De handikappades möjligheter att skaffa bil är redan i dag starkt begränsade.

Det maximala bilstödet är 35 000 kr., och bara den som tjänar upp till 60 000 kr. kan få fullt bidrag. Vid en inkomst på 76 000 kr. försvinner bilstödsbidraget helt och hållet. Alla vet att man i dag knappast får någon bil för 35 000 kr. – det blir då en begagnad bil. En handikappad måste emellertid ställa helt andra krav på funktionerna hos en bil än vad en ickehandikappad kan göra.

De handikappades möjligheter att skaffa bil är alltså i dag begränsade, men det är skönt att det inte blir ytterligare begränsningar.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Om betydelsen av
skärpningen av bil-
kreditförordningen
för handikappades
möjligheter att köpa
bil*

Fredagen den
31 maj 1985

*Om räntehöjning-
ens betydelse för
kommunernas
ekonomi*

Anf. 77 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Med en "generös" tillämpning menas att undantag från bestämmelserna i regel skall medges när det gäller anskaffande av fordon och orsaken är att den som vill skaffa fordonet har ett handikapp.

Några speciella graderingar eller liknande tror jag inte kommerskollegium avser att göra, utan man kommer att se välvilligt på de motiv som de handikappade anför.

Jag kan ge Margó Ingvardsson rätt i att den exakta tolkningen av den sista meningen i mitt svar är just detta att förordningen inte kommer att begränsa de möjligheter som de handikappade för närvarande har att köpa bil. För de allra flesta – inte bara för de handikappade – är ju möjligheterna begränsade när det gäller att köpa bil, dvs. de ekonomiska möjligheterna. Den nya förordningen innebär inte någon ytterligare begränsning – det var min avsikt att säga med denna mening.

Med detta anförande, under vilket tredje vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, var överläggningen avslutad.

21 § Svar på fråga 1984/85:595 om räntehöjningens betydelse för kommunernas ekonomi

Anf. 78 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Nils Berndtson har frågat civilministern på vad sätt räntehöjningen kommer att påverka kommunernas ekonomi och verksamhet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Räntehöjningen är ett medel för att i det korta perspektivet åstadkomma positiva effekter på vår bytesbalans. Liksom andra stabiliseringspolitiska åtgärder kan den få effekter på kommunerna. Det helt centrala är emellertid att åtgärden syftar till att stärka en ekonomisk politik som är inriktad på att öka tillväxten i ekonomin och hålla igen kostnadsökningarna. Leder politiken inte till dessa resultat kommer kommunerna att ställas inför stora ekonomiska problem inom en inte alltför avlägsen framtid.

För närvarande är det ekonomiska läget gynnsamt i kommunsektorn, varför jag inte bedömer att räntehöjningen kommer att leda till några bekymmer för kommunerna.

Många kommuner och landsting har betydande likvida tillgångar. Jag anser inte att räntehöjningen behöver leda till att för medborgarna vitala verksamheter påverkas negativt.

Anf. 79 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret, och i Nils Berndtsons frånvaro skall jag kommentera det.

Det ligger en del sanning i svaret, när finansministern gör gällande att räntehöjningen har varierande effekter för kommunerna. Somliga skonas,

*Om räntehöjning-
ens betydelse för
kommunernas
ekonomi*

andra kommer att få det besvärligt. Det intressanta är att det är kommuner som redan förut brottas med svåra problem – och som har måst ta stora lån – som nu får besvär med höjda kostnader. Dessutom slår den här räntehöjningen på priserna. Kommunerna har ju en varuintensiv verksamhet också när det gäller vård. Man måste köpa mycket saker, och diskontohöjningen innebär att priserna kommer att stiga.

Jag skulle vilja ha ett förtydligande svar på en intressant fråga. Om det kommer prishöjningskrav med motiveringen att räntan har stigit – man vill få kompensation över varupriserna – hur kommer då finansministern att agera med tanke på det gällande prisstoppet? Kommer han att vara generös, eller kommer han att hålla på att detta inte skall spela in. Den frågan vill jag ställa, eftersom det kommer att bli ett tryck av det här slaget när det gäller prisstoppet.

Jag vill också tillägga att jag med erfarenhet av bostadsaktiviteter i kommunerna mycket väl vet att räntehöjningar på olika sätt slår emot bostadsföretagen och ökar kostnaderna, om inte direkt så på litet längre sikt. Detta gör att bostadskostnaderna stiger. Det kan inte vara till fördel för kommunernas verksamhet, eftersom man där slår vakt om att medborgarna skall ha en god bostadsstandard till rimliga hyror.

Likaså får många unga familjer som har köpt litet äldre hus för att reparera upp dem – det blir ju äldre hus lediga – stora topplån. Det har vi redan indikeringar på. Nu rakar deras bostadskostnader snabbt i höjden. Detta tycker jag att vi skall ha med i bilden när vi värderar den här åtgärden. Det finns faktiskt risk för att de negativa effekterna blir åtskilligt större än vad finansministern i svaret försöker göra gällande.

Anf. 80 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vill svara på frågan huruvida generösa dispenser från prisstoppet kommer att ges åt företagen med hänvisning till höjda räntekostnader. Mitt svar är att någon generös dispens med den motiveringen som grund inte kommer att ges. Samma regel gäller här som för andra dispenser från prisstoppet. Kostnadsökningarna – vare sig de beror på höjda räntor, höjda löner eller någonting annat – måste vara av den allvarliga arten att företagets bestånd hotas. Det är på den grunden dispens kan medges, men inte generellt för att räntorna har höjts.

När det gäller de negativa effekterna av räntehöjningen är det uppenbart att mycket av det som beskrivs som tänkbara negativa effekter endast uppstår under förutsättning att denna räntenivå blir bestående en längre tid. Låt mig försäkra att den ekonomiska politiken bedrivs med den mycket bestämda avsikten att denna räntehöjning skall bli så kortvarig som möjligt. Regeringen anser nämligen, liksom många andra, att den räntenivå Sverige nu har i det långa loppet är omöjlig för oss att bibehålla. Den ekonomiska politiken måste alltså utformas så, att ränteläget succesivt kan pressas ned.

Fredagen den
31 maj 1985

*Om beräkningen
av vägtrafikskatt i
Sverige och Norge*

Anf. 81 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Det vore fel att underlåta notera att det finns en vilja hos finansministern att inte släppa efter när det gäller dispensar från prisstoppet. Jag noterar detta som positivt och hoppas att det också följs av en verklighet, där man reellt lever upp till dessa intentioner.

När det gäller de negativa effekterna i övrigt av räntehöjningen kan jag också säga att det vore bra om man redan nu hade målsättningen att sikta in sig på att snarast möjligt pressa ned räntenivån. I det långa loppet har man det intrycket ute på fältet, i kommunerna och annorstädes, att just den höga räntenivån är den stora boven i dramat. Räntenivån har under en längre tid medverkat till att skapa inte färre utan fler problem i ekonomin.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1984/85:612 om beräkningen av vägtrafikskatt i Sverige och Norge

Anf. 82 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Elver Jonsson har, mot bakgrund bl. a. av att kilometerskatten för en långtradare är ungefär 10 kr. högre per mil i Norge än i Sverige och att återbetalning av svensk fordonsskatt görs efter särskild ansökan, frågat kommunikationsministern vilken slutsats regeringen drar av rådande förhållanden när det gäller den norska resp. svenska kilometerbeskattningen och vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att minska byråkratin och de höga kostnaderna för de svenska lastbilsåkarna. Elver Jonsson har vidare frågat om regeringen avser att aktualisera problemen inom Nordiska ministerrådet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågorna.

Både den svenska och den norska kilometerskatten bygger på att fordonen beskattas i det land där de används och åsamkar slitage på vägar m. m. I Sverige tas i princip ut samma skatt för både inhemska och utländska fordon. Detsamma gäller i Norge. Detta innebär att skatten i båda länderna är konkurrensneutral. De inhemska åkeriföretagen varken gynnas eller missgynnas av skatten.

Vad som skiljer den norska kilometerskatten från den svenska är i huvudsak att den norska skatten är åtskilligt högre än den svenska. Att den norska skattenivån är högre är givetvis inte något som i och för sig kan föranleda invändningar från svensk sida. Det hindrar inte att det skulle vara önskvärt om svenska lastbilar kunde slippa erlägga norsk kilometerskatt, eller få skatten nedsatt. Det förutsätter i så fall att en överenskommelse kan träffas med Norge om ömsesidiga eftergifter. Inom finansdepartementet övervägs för närvarande förutsättningarna för att uppnå en nordisk eller bilateral överenskommelse på detta område. Jag är inte för dagen beredd att lämna besked om vilka åtgärder övervägandena kan föranleda.

När det gäller möjligheten att aktualisera kilometerskatten hos Nordiska

ministerrådet kan jag nämna att den danska regeringen vid Nordiska rådets 32:a session tog upp frågan om nedsättning av såväl den norska som den svenska kilometerskatten. Den norska och den svenska regeringen motsatte sig detta önskemål. Jag bedömer det för närvarande inte som lämpligt att Sverige väcker frågan på nytt.

Anf. 83 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på frågan. Jag skulle dock vilja ställa en följdfråga, när finansministern säger att skatten är konkurrensneutral. Ja, isolerat nationellt kan man säga det, men när man vet hur trafiken flödar mellan Bohuslän, Dalsland och Värmland in på norska sidan fram och åter blir den i praktiken långt ifrån neutral, jag ville närmast att finansministern skulle medge att den i den delen inte är neutral.

Min följdfråga är: Vad menar finansministern med att det inte skulle vara lämpligt att aktualisera saken i Nordiska rådet, och vad ligger i begreppet att "det skulle vara önskvärt" om frågan löstes?

Jag vill bara ta ett exempel medan finansministern funderar på en tilläggskommentar. Om vi tänker oss att en bil kör från Håverud till Sarpsborg, en körsträcka på 12 mil i Norge, med ett treaxlat ekipage med släpvagn, totalvikt 50 ton, innebär det drygt 18 kr. i milkostnad. Ungefär 200 kr. skall chauffören erlägga kontant vid gränsen. Från länsstyrelsen återbetalas till åkaren en dygnersättning. Den svenska vägs skatten på 5:60 kr. per mil återbetalas inte utan kvarstår på länsstyrelsen tills sluträkning utgår. Ansökan om återbetalning skall ske var tredje månad på särskild blankett. Vad det innebär i form av besvär för åkare och för länsstyrelser kan var och en räkna ut.

Om vidare det fordon som jag nämnde – vilket var lastat med kvartsit – i stället skulle ha varit lastat med wellpapp, skulle oförändrad avgift ha uttagits, eftersom avgiften baseras på fordonets totalvikt. Även detta är en litet originell bestämmelse.

Mycket stort missnöje råder med den nuvarande ordningen. Det upplevs som orättvist att åkarna har så olika villkor. Den nuvarande ordningen har bl. a. lett till att norska åkare väljer svenska vägar, t. o. m. i fall där körsträckan härigenom blir längre, eftersom detta ställer sig klart ekonomiskt fördelaktigt. Finansministerns besked att skatten är konkurrensneutral är därför inte särskilt tungt vägande.

Jag menar för egen del att det finns anledning att aktualisera frågan om det är möjligt att åstadkomma ömsesidigt rättvisa regler. Jag har uppfattat att finansministern önskar att denna fråga skall få en lösning. Det gäller här, herr talman, inte någon ny fråga. Redan Kjell-Olof Feldts företrädare i ämbetet, Gunnar Sträng, har haft att ta ställning till den här frågan under sin tid som finansminister. Om finansdepartementet och regeringen anser att det är önskvärt att frågan får en lösning, skulle det vara intressant att få veta vilket tidsperspektiv som finansministern anlägger. Kan denna fråga rent av lösas i år eller i nästa år? Det vore i så fall en framgång.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Om beräkningen
av vägtrafikskatt i
Sverige och Norge*

Fredagen den
31 maj 1985

*Om beräkningen
av vägtrafikskatt i
Sverige och Norge*

Anf. 84 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Med konkurrensneutralitet menar jag att när en svensk lastbil kör i Norge betalar den samma kilometerskatt som en norsk lastbil när denna kör i Norge. När å andra sidan en norsk lastbil kör i Sverige betalar den då samma kilometerskatt som en svensk lastbil som kör i Sverige. Någon annan definition på konkurrensneutralitet har vi svårt att komma fram till.

Men detta hindrar inte, som jag säger i mitt svar, att vi tycker att den nuvarande ordningen inte är tillfredsställande. Den skapar både administrativa problem, besvär och kostnader för svenska lastbilsförare som kör i Norge, medan ju faktiskt motsatsen uppstår, i varje fall i viss utsträckning, för norska lastbilsförare i Sverige. Det är det som gör det önskvärt att försöka få tillstånd en lösning av frågan.

Skälet till att jag uttryckte mig mycket försiktigt borde Elver Jonsson inse. För att vi skall kunna nå resultat måste vi mötas av en motsvarande vilja från den norska regeringens sida. Innan jag har kännedom om viljan från denna regerings sida att nå några lösningar på problemet är det klokast att jag inte gör några utfästelser. Det är två suveräna stater som här måste göra upp.

Jag sade tidigare att jag inte tycker att det är lämpligt att en av de regeringar som för ett år sedan förvägrade Danmark att ta upp frågan om kilometerskatten i Nordiska ministerrådet väcker frågan på nytt. Jag tror att slutsatsen beträffande anledningen till att detta är olämpligt ger sig av sig själv.

Anf. 85 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag blir inte mer lugnad av det som finansministern nu säger. Kjell-Olof Feldt hänvisar till att det är fråga om två självständiga stater och till att man naturligtvis inte kan klampa på hur som helst. Om frågan vore ny, skulle det vara ett rimligt svar, men det gäller ett problem som snarare är decennier långt än årslångt. Det vore därför angeläget att vi fick kännedom om åtminstone den svenska regeringens vilja att ta tag i det.

Finansministern erkänner att det är fråga om ett stort problem, och det håller jag honom räkning för. Låt mig dock summera genom att säga att skatten långt ifrån är konkurrensneutral, även om man inom det egna landet inte gör någon skillnad i avgiftshänseende. Klart är att effekterna av gällande ordning blir förödande för åkarna. Detta har redan vidimerats av finansministern. För länsmyndigheten, som skall hantera blanketterna för restitutionen, vilken sker dygnsvis för den tid fordonen befinner sig i Norge, är den nuvarande ordningen naturligtvis mycket byråkratisk. Det är inte tillfredsställande med en ordning som missgynnar svenska åkare och premierar norska åkare som avsiktligt kör in på svenska vägar därför att avgiftssättningen är så sned. Jag vill därför instämma med finansministern i hans uttalande att det är mycket önskvärt att denna fråga snabbt kan lösas, så att vi får en bättre tingens ordning.

Anf 86 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Om nu detta problem är mycket gammalt och det dessutom råder starka skäl att försöka lösa problemet, måste jag fråga Elver Jonsson om han har någon förklaring till att det inte löstes under det sex år då folkpartiet satt i regeringsställning.

Anf. 87 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag skall inte vara småsint, utan låta kritiken gälla också tidigare regeringar.

Men när problemet går att hitta så långt tillbaka som till Gunnar Strängs tid som finansminister, är det naturligtvis dags att ta sig an det. Vi kan naturligtvis ha en särskild debattomgång om vem som har det största ansvaret för att det inte har hänt någonting. För dagen gäller ju ändå att det är Kjell-Olof Feldt och den socialdemokratiska regeringen som här i Sverige har ansvaret.

Jag skulle faktiskt vilja heja på Kjell-Olof Feldt och be honom att så gott det går ta itu med denna fråga. Från min och folkpartiets sida är vi beredda att hjälpa till. Frågan är nämligen mycket besvärande, och det är svårt att hitta skäl för att denna ordning skall fortsätta att gälla. Det är mycket angeläget att frågan får en lösning – både med socialdemokraters och andras hjälp.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1984/85:597 om den fortsatta planeringen av den administrativa beredskapen på arbetsrättens område

Anf. 88 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Olle Aulin har frågat mig om när ett resultat kan föreligga av arbetet i den år 1983 tillsatta s. k. beredskapsdelegationen som har till uppgift att leda den fortsatta planeringen av den administrativa beredskapen på arbetsrättens område.

Delegationens arbetsuppgift består av tre delar:

- att lämna förslag till nödvändiga ändringar i den arbetsrättsliga lagstiftningen för krigs- och beredskapstillstånd,
- att medverka till beredskapsavtal för de kollektivavtalsbärande parterna och
- att lösa organisatoriska frågor dels för de verksamma myndigheterna, och bl. a. då förlikningsmannaväsendet, dels för parterna på arbetsmarknaden på olika nivåer och i relationen sinsemellan och i förhållandet till totalförsvarets myndigheter.

Arbetet har till att börja med inriktats på att utarbета ett förslag till en arbetsrättslig beredskapslagstiftning, delvis av fullmaktskaraktär. På den punkten föreligger sedan någon månad ett fullständigt utkast till lagstiftning. Förslaget bedöms för närvarande i delegationen i dess helhet. Det blir sedan

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Om den fortsatta
planeringen av den
administrativa be-
redskapen på
arbetsrättens
område*

Fredagen den
31 maj 1985

*Om den fortsatta
planeringen av den
administrativa be-
redskapen på
arbetsrättens
område*

aktuellt att höra lagrådet i ärendet innan förslaget föreläggs riksdagen i en proposition.

Vad sedan gäller arbetet med de organisatoriska frågorna har delegationens sekretariat presenterat de utgångspunkter som från statsmakternas sida kan anges för organisationernas egen planläggning. Detta arbete går nu in på detaljerna. Vidare skall parternas närmare arbete med beredskapsavtalen slutföras. Jag anser att starka skäl talar för att såväl lagförslaget som huvuddragen av beredskapsavtalen och de organisatoriska frågorna sedan presenteras i ett sammanhang för riksdagen. Jag räknar med att delegationens resultat bör kunna föreligga under nästa riksmöte. Sedan kan detaljfrågor kvarstå som kan behandlas antingen i ett fortsatt arbete i delegationen, i särskilda arbetsgrupper eller under totalförsvarsmyndigheternas ledning.

Anf. 89 OLLE AULIN (m):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret.

Bakgrunden till frågan är att utvecklingen på det arbetsrättsliga lagstiftningsområdet under 1960- och 70-talen har varit mycket snabb. Följden av detta är ett omfattande lagkomplex på arbetsrättens område.

Samtidigt har de fackliga organisationerna på både arbetstagar- och arbetsgiversidan byggts ut till en stor administration.

Det är nödvändigt att också arbetsmarknadens parter medverkar i totalförsvarets planering och att regler utarbetas för arbetskraftens utnyttjande vid beredskap och krig.

En beredskapsdelegation under ordförandeskap av statssekreteraren i arbetsmarknadsdepartementet, Berit Rollén, arbetar sedan april 1983 med de arbetsrättsliga reglerna i krig.

Från myndighetssidan – närmast försvarsstaben, överstyrelsen för ekonomiskt försvar och arbetsmarknadsstyrelsen – fanns redan i januari 1984 ett underlag för önskemål om dispenser från gällande lagstiftning vid beredskap och krig. Avsikten var att under en stor stabstjänstövning i fjol pröva de nya reglerna, men detta förföll eftersom något utkast till sådana regler ej fanns att tillgå.

Nu fick jag för en tid sedan erfara att delegationen i sin helhet inte har haft något sammanträde på ett års tid. Och då rann mig ett gammalt dansk ordstäv i minnet. Det lyder:

När den onde ville att intet skulle ske
tillsattes strax en kommitté.

Av statsrådets svar har jag fått den uppfattningen att man i ganska stor omfattning arbetar utanför delegationen och att arbetsmarknadsministern gärna vill påskynda arbetet samt att vi ganska snart borde ha åtminstone ett utkast till arbetsrättslig beredskapslag underställt lagrådet och därefter riksdagen.

Det vore skäl att redan under höstsessionen få en sådan lagstiftning på detta område. Man kanske inte nödvändigtvis måste sammanföra alla frågorna till ett gemensamt verk. Jag är emellertid tacksam för svaret och hoppas att arbetet fortsätter med skyndsamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1984/85:586 om betydelsen av räntehöjningen m. m. för arbetslösheten

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

Anf. 90 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat mig hur många arbetslösa regeringen har räknat med blir följden av räntehöjningen och de föreslagna ekonomisk-politiska åtgärderna.

Den svenska ekonomin kännetecknas av stark expansion, ökad produktion och investeringar. Underskottet i statsbudgeten har reducerats och sysselsättningen utvecklats positivt. Den snabba uppgången under första kvartalet i år av import, konsumtion och valutautflöde gjorde det nödvändigt att vidta ekonomiskt-politiska åtgärder. Om dessa insatser inte hade satts in, skulle de ekonomiska balansproblemen ha förvärrats med påtaglig risk för den framtida sysselsättningen.

Sedan andra halvåret i fjol har sysselsättningen ökat markant samtidigt som arbetslösheten har gått ned. Dessutom har de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kunnat minskas. Det finns ingen anledning att tro att de nu föreslagna finans- och penningpolitiska åtgärderna kommer att bryta denna utveckling.

Anf. 91 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Även från vpk:s sida inser vi naturligtvis att något med nödvändighet måste göras gentemot det valuta-utflöde som nu har varat i flera månader. Det som vi här och i de tidigare frågediskussionerna har varit kritiska till är den urskillningslöshet som den hör typen av medel till följd av sin natur innebär.

Åtgärderna drabbar nämligen inte bara dem som har överkonsumerat eller överinvesterat utan även dem som så att säga sörjer för den ordinarie sysselsättningen och för det ekonomiska livet i normala former. De drabbar också, som tidigare framhållits, inte minst de kommuner som har varit mest ambitiösa och som – trots att de kanske inte haft den bästa av ekonomier – har varit noga med att sköta sina sociala och arbetsmarknadspolitiska åligganden.

Detta ger mig anledning att göra en reflexion kring den problematik rörande den ekonomiska politikens medel som den här situationen visar på.

Vi har alltså ett läge där man på mycket kort sikt ställs inför problemet att man måste minska en viss överefterfrågan i toppen eller i varje fall i en del av ekonomin. Samtidigt finns det ju, arbetsmarknadsministerns optimistiska bild till trots, en kvardröjande strukturell arbetslöshet i samhället, förvisso inte så svår som i EG-länderna men som vi har väldigt svårt att bli av med.

Trots behovet av att på kort sikt kapa av en viss överefterfrågan finns det alltså ett behov av att på litet längre sikt stärka den allmänna nationella efterfrågebasen för att komma till rätta med den besvärande kroniska restarbetslöshet som är så typisk för de västeuropeiska ekonomierna i allmänhet, även om den som sagt är mindre i Sverige.

Saken kommer i ett speciellt ljus genom att många bedömare tycks vara

*Om betydelsen av
räntehöjningen
m. m. för arbetslösheten*

överens om att vi nu befinner oss i början av en viss vändning av konjunkturen och så att säga har passerat en topp. Det kan ju ge anledning till att för framtida behov diskutera huruvida man inte i sådana här situationer måste ha mer differentierade medel. Man kanske måste – för att stoppa sådana tillfälliga valutaflöden – söka andra medel än räntan. Man kanske behöver ha en hårdare styrning av valutahandeln eller laborera med speciella typer av konton för utrikes betalningar som man kan avgiftsbelägga eller stimulera allteftersom behovet växlar.

Det väsentliga är dock vad som tidigare framhållits – att både ur arbetsmarknads- och fördelningspolitisk synpunkt är det viktigt att denna räntehöjning blir tillfällig och att man snarast kan återgå till ett lägre ränteläge.

Anf. 92 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Får jag säga att läget på arbetsmarknaden håller på att förbättras – och har gjort det stadigt under detta år. Det betyder inte att vi från regeringens sida skulle ha avmattats i våra ansträngningar att ytterligare förbättra läget. Vi har kvarvarande problem på arbetsmarknaden, det har vi aldrig förnekat, och vi kommer att fortsätta att jobba med dem. Det finns också en långsiktig strukturell negativ utveckling, precis som Jörn Svensson sagt.

En del av de generella instrumenten är också trubbiga. Det är kunskapen om detta som bl. a. föranlett Sverige att, till skillnad från många andra länder, ha en väl utvecklad arbetsmarknadspolitik där vi mer kan rikta insatserna. Man skulle på många andra ställen vara betjänt av att utveckla arbetsmarknadspolitiken ytterligare.

Vi kan ur många synpunkter säga att det inte är särskilt roligt att höja räntan. Det har varit många diskussioner om detta, men vi skulle ha gjort också sysselsättningen en otjänst om vi hade varit en passiv regering och låtit detta utflöde av valutor passera. Det hade inte varit till gagn för sysselsättningen, varken på kort sikt eller på lång sikt.

Anf. 93 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! I det sista kan jag i och för sig instämma. Det problem som denna situation visar och som ger oss möjligheter till vissa pedagogiska slutsatser för framtiden är att det finns en inneboende konflikt mellan denna typ av trubbiga temporära åtstramningsåtgärder å ena sidan och det långsiktiga behovet att komma till rätta med den strukturellt betingade arbetslösheten å den andra. Därför måste man se upp med den risk som nu finns. Om det är riktigt att en vändning av konjunkturen är på väg internationellt – det finns ju många kurvor och bedömningar som är överens om att man kan se sådana tecken – kan det innebära svårigheter för betalningsbalansen hos många av Sveriges handelspartner. De kan då reagera med åtstramningspolitik som indirekt drabbar oss. Då kan vi inte fortsätta med ytterligare skärpning av denna typ av åtstramningsåtgärder

utan att riskera att allvarligt skada den sysselsättningspolitiska målsättningen. Det problemet måste man diskutera på ett mera djupgående och differentierat sätt och lära sig av den här dubbelbottnade situationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

Om sysselsättningen i Kinda kommun

25 § Svar på fråga 1984/85:582 om sysselsättningen i Kinda kommun

Anf. 94 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Mona Saint Cyr har med anledning av en förestående utflyttning av ett industriföretag från Kinda kommun frågat mig vad jag ämnar göra för att en nöjaktig lösning skall nås och för att hindra en katastrof för kommunen.

I vårt ekonomiska system är det företagen som beslutar om lokaliseringen av den egna verksamheten. Om ett företag beslutar sig för att flytta sin verksamhet har staten begränsade möjligheter att hindra detta.

Länsstyrelsen i Östergötlands län förfogar över medel för regionala utvecklingsinsatser. Dessa medel kan användas för utveckling av sysselsättningskapande projekt, till glesbygdstöd samt till investeringsbidrag till företag i samband med investeringar. Enligt länsstyrelsens egen prioritering kan investeringsbidrag lämnas till industriföretag i Kinda kommun. Jag vill också erinra om de resurser som den regionala utvecklingsfonden och länsarbetsnämnden förfogar över för att åstadkomma en gynnsam utveckling av näringsliv och arbetsmarknad i länets olika kommuner.

Anf. 95 MONA SAINT CYR (m):

Herr talman! Jag vill tacka industriministern för ett allmänt hållet och intetsägende svar på denna mycket konkreta fråga, som ju är akut.

Bakgrunden till min fråga är den att statliga medel, 3,6 milj. kr., har satsats i Kisa för att åstadkomma den industrietablering som nu, redan efter tolv år, riskerar att förvandlas till en industrinedläggning.

Jag konstaterar i min fråga att staten har det övergripande ansvaret för sysselsättningen i landet totalt. Men regeringen har även ett strikt ansvar för det statliga engagemanget i olika näringslivsinriktade åtgärder, som detta i Kisaverken, numera Euroheat. Om det skall vara någon mening – och det skall det – med statliga stödåtgärder, måste regeringen följa upp, känna till och se till att gjorda investeringar och insatser förvaltas väl också fortsättningsvis. Under alla omständigheter får staten inte medverka till att partiskt ta ställning för en kommun och negligera en annan.

Dåvarande Parca Norrahammar lokaliserades till Kisa i en "skräddarsydd" industrilokal i syfte att komplettera ett förut ensidigt näringsliv i kommunen, baserat på skogsråvara och trä- och pappersindustri. 90 jobb hotas nu. För Kinda kommun får detta en effekt som skulle motsvaras av att 9 000 arbetstillfällen förlorades i Stockholm. För Kinda kommun innebär det givetvis ett sviktande skatteunderlag, men främst att nittiofem familjer

Fredagen den
31 maj 1985

*Om sysselsätt-
ningen i Kinda
kommun*

blottställs och att femtiotalet villor nödgas utbjudas till försäljning. Det betyder ett återfall till ett odifferentierat näringsliv, med den risk detta innebär i en förestående lågkonjunktur, som redan är märkbar.

Min fråga till industriministern gäller därför trygghet och framtid för de anställda. Den gäller kommunens möjligheter att fortleva och utvecklas. Den gäller framför allt statens ansvar i denna situation. Den gäller också statens löften till ägaren av Euroheat, Saab-Scania, om frisläppandet av investeringsmedel för att balansera och kompensera statens överenskommelser med Volvo i Uddevalla t. ex. En, efter svenska förhållanden, gigant med 43 000 anställda borde lätt kunna erbjuda ersättningsprodukter för den tillverkning som nu hotas i Kisa.

Staten har för övrigt ett annat förflutet i Kisa – nedläggningen av postgirots stansfilial för 10–15 år sedan. Även den gången drabbades nittiotalet anställda. Staten var arbetsgivare. Något arbetsgivaransvar togs inte den gången för nedläggningen eller för de arbetslösa. Det finns möjlighet nu att sona dessa 1970-talets försyndelser.

Vilket fortlöpande ansvar anser sig regeringen ha för gjorda stödåtgärder i Kisaverken, numera Euroheat? Kommer regeringen att ta upp en dialog med företagsledningen i ärendet? Kommer regeringen för övrigt att medverka till statliga satsningar i någon form vid Euroheat i Ronneby, t. ex. till lokaler?

I Blekingepressen talas det om "framtidssatsningar". Man skall då notera att flyttningen för Kindas vidkommande betyder näst intill katastrof, och under alla omständigheter social och ekonomisk nedrustning.

Anf. 96 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Det är möjligt att frågeställaren har speciella kontakter med företaget, som för henne har bekräftat att enheten kommer att flyttas. Företagsledningen har för industridepartementet meddelat att diskussioner pågår men att något beslut ännu inte är fattat. Staten medverkar inte till en eventuell flyttning. Staten har inte begärt att företaget skall flytta till Ronneby. Regeringen kommer inte med t. ex. lokaliseringsstöd att medverka till att företaget flyttas eller etableras någon annanstans. Jag har sagt flera gånger i denna kammare att denna regering inte kommer att medverka till att flytta på arbetslöshet.

Om man drar ut konsekvenserna av det inlägg som Mona Saint Cyr har gjort, kommer osökt frågan om hon verkligen menar att företagets beslut om lokaliseringen av den egna verksamheten, eller t. ex. var någonstans ett företag skall minska eller öka sin verksamhet, skulle underställas en statlig verksamhet för godkännande. Det vore i så fall ett nytt inslag i vår ekonomi. Jag undrar om Mona Saint Cyr verkligen har tänkt igenom vad hennes resonemang skulle leda till i konkreta fall.

Anf. 97 MONA SAINT CYR (m):

Herr talman! Jag vill tacka industriministern för att regeringen inte avser att medverka i nya stöd till Blekinge sedan arbetstillfällena har förötts i Kisa. Jag vill också säga att jag respekterar det som står i andra stycket i svaret om

att företagen själva är suveräna att besluta om var de etablerar sin verksamhet.

Vad jag har sagt är ungefär att—det finns ju ett sådant talesätt—man inte skall elda för kråkorna. Om man nu har satsat statliga medel här, så har väl staten ett intresse av att dessa medel kommer till nytta även fortsättningsvis och inte bara i det ögonblick när de sätts in på en viss ort eller i ett visst företag?

I går hade styrelsen i Euroheat sitt styrelsesammanträde. Man tog dock inte beslut i detta ärende, utan det är en liten frist. Det finns alltså manöverutrymme.

Enligt regionalpolitiska målsättningar skall ju staten ha ett samråd med de stora industriföretagen i Sverige. Jag har efterhört om det är så att regeringen avser att föra en dialog med företaget om möjligheterna att lägga in andra produkter i Kisa och Kinda.

Anf. 98 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Det är inom ramen för detta samråd som vi har fått uppgiften från företagsledningen att det är fråga om diskussioner och att några beslut ännu inte är fattade. Mona Saint Cyr gör dock i sin fråga gällande att företagsledningen skulle ha fattat ett sådant beslut, och det var därför jag sade att Mona Saint Cyr möjligen har bättre information från företagsledningen än vad industridepartementet har fått inom ramen för lokaliseringsstödet.

Sedan är det självfallet så att staten skall ställa utomordentligt stora anspråk på de företag som lokaliserar sig till en plats med hjälp av lokaliseringsstöd. Sådana beslut följer vi upp med jämna mellanrum, bl. a. inom ramen för lokaliseringsstödet. Jag vill gärna säga att denna regering har skärpt den uppföljningen, bl. a. till följd av tidigare händelser, då företag har tagit ut lokaliseringsstöd för att etablera sig på en plats och sedan beslutat lägga ner. Vi vill minska risken för ett sådant handlingssätt.

Anf. 99 MONA SAINT CYR (m):

Herr talman! Jag kände till att beslutet var överhängande. Det skulle ha tagits i går. Dess bättre skedde inte det, och därför finns det alltså fortfarande ett manöverutrymme en kort tid framåt att lägga hit någon form av ersättningsproduktion. Det är det som jag tycker att regeringen bör känna ansvar för och medverka till, eftersom man har varit med om att lägga ner nära 4 milj. kr. i bara detta företag. Man har lagt ner 20–25 milj. kr. i Kinda kommun i form av olika stöd sedan 1970-talet. Ända sedan glesbygdspolitik och stödverksamheten startade har det funnits behov av att stödja Kinda kommun.

Det vore ett dråpslag mot kommunen om den här industrin skulle flyttas ner till Ronneby. När jag nu ser att Hans Gustafsson har infunnit sig, skulle det kunna ligga nära till hands att misstänka att här föreligger någon form av statlig svågerpolitik—men det har ju nyss dementerats att så skulle vara fallet.

Jag kan bara dra den slutsatsen att industriministern inte ställer sig

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

*Om sysselsätt-
ningen i Kinda
kommun*

*Om betydelsen för
arbetsmarknaden i
Sjuhäradsbygden
av åtgärderna mot
valutaexporten*

främmande för de kontakter som länsstyrelse och kommun givetvis kommer att ta i detta ärende – kanske bl. a. genom att vara frikostig med länsanslaget. Det här är ju inte något som löses på sikt, utan det måste lösas i dag – eller åtminstone under sommaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1984/85:587 om betydelsen för arbetsmarknaden i Sjuhäradsbygden av åtgärderna mot valutaexporten

Anf. 100 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat mig hur regeringens åtgärder för att stoppa kapitalägarnas valutaexport kommer att drabba Sjuhäradsbygdens löntagare.

Regeringens åtgärder för att stoppa valutautflödet ur landet måste ses i ett större sammanhang.

De åtgärder som regeringen vidtagit är generella i den meningen att de på ett eller annat sätt drabbar varje svensk medborgare. Syftet med åtgärderna är att begränsa den privata konsumtionsökningen, öka sparandet, förstärka bytesbalansen och motverka valutautflödet.

Regeringens ekonomiska politik och industripolitik har tagit sikte på att skapa grundläggande förutsättningar för att uppnå långsiktig balans i den svenska ekonomin. Betydande framgångar har uppnåtts på denna väg. Detta är till gagn såväl för Sjuhäradsbygdens löntagare som övriga medborgare i landet. Regeringen kan emellertid inte avstå från mer kortsiktigt inriktad konjunkturpolitik i syfte att undvika flaskhalsproblem och överhettningstendenser.

Åtstramningsåtgärderna skall alltså ses som en temporär korrigeringsåtgärd efterfrågetrycket och en omfördelning av den ekonomiska tillväxten över tiden. Det finns ingen anledning att tro att åtgärderna får någon annorlunda betydelse för Sjuhäradsbygdens löntagare än för löntagare i andra delar av landet.

Anf. 101 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Jag har trott mig förstå att Thage Peterson blev något förvånad över den säregna vinklingen i frågan. Om det kan vara till någon tröst kan jag säga att det inte är jag som har formulerat frågan. Men det hindrar inte att det finns en viss tanke och en viss idé i den.

Den här typen av åtgärder – som kan vara nödvändiga ur generella ekonomiska synvinklar – slår med speciell styrka på alla sådana verksamheter där det finns andra typer av problem, där man redan har strukturella problem. Den slår på sådana verksamheter som är beroende av samhällets regionalpolitik, jordbrukspolitik osv. Det är litet grand från den utgångspunkten som vi har väckt frågan. Det gäller naturligtvis inte bara Sjuhärads-

bygden utan många andra bygder och verksamheter.

Socialdemokraterna och vpk har nyligen samverkat för en förbättring av Norrlandsstödet, som ju är en form av regionalpolitiskt stöd åt Norrlands jordbruk. Vi har också gemensamt bildat majoritet för de nya ekonomiska ramarna för regionalpolitiken.

Vi kommer inte ifrån att den här typen av ganska drastiska åtgärder har den effekten att de försvårar eller neutraliserar verkningarna av dessa långsiktigt positiva åtgärder. Det är mot den bakgrunden som man skall se frågan.

Det återstår väl för mig egentligen bara att instämma i det som har betonats här flera gånger när vi från olika utgångspunkter har diskuterat problematiken kring en åtstramningspolitik: Räntehöjningen skall bli en temporär företeelse, och om det internationella konjunkturläget och läget för de olika västländernas område när det gäller betalningsbalans skulle pressa fram en tendens till ett högra ränteläge mer kontinuerligt, då måste man på något sätt finna motverkande åtgärder.

Anf. 102 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Det är inte tillräckligt med enbart generella medel – det kan jag hålla med Jörn Svensson om. Det är därför som vi bedriver en aktiv industripolitik, regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik. Detta vet jag också att vi är överens med Jörn Svensson om. Vi satsar även aktivt på tekoindustrin – och detta har vi likaså varit överens om här i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1984/85:607 om sysselsättningen vid Lövås sågverk i Bredared

Anf. 103 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig om min syn på den inträffade konkursen vid Lövås sågverk och vad jag är beredd att göra för att rädda arbetstillfällena vid sågverket.

Som frågeställaren påpekar har Lövås sågverk försatts i konkurs. När en konkurs inträffar, inträder konkurslagens bestämmelser, varvid en konkursförvaltare utses. Det är inte min uppgift att här i riksdagen kommentera detta enskilda fall. Jag måste utgå ifrån att inblandade parter agerat i enlighet med gällande lagar och andra bestämmelser. Statens industriverk har, enligt vad verket uppger, inte påverkat konkursförvaltaren att agera för en nedläggning av företaget.

Anf. 104 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret, även om det inte inger så stora förhoppningar. Vid den tidpunkt då jag skrev frågan var utsikterna att man skulle kunna nå en positiv lösning fortfarande goda. Jag

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

*Om sysselsätt-
ningen vid Lövås
sågverk i Bredared*

Fredagen den
31 maj 1985

*Om undersökning
av utskottsleda-
möters kunskaper
beträffande SIFU*

medger att de är betydligt sämre just nu. Men det finns ändå, som jag ser det, vissa principiella frågor som vi borde kunna diskutera här.

Bakgrunden är den konkurs som skedde vid Lövås sågverk, med 35 anställda. En av orsakerna till konkursen var att företaget hade gjort ganska stora investeringar och därför kommit i en likviditetskris. Det var alltså ett sågverk som hade bra förutsättningar att leva vidare, om en köpare med ekonomiska resurser kunde träda till. Det fanns också goda möjligheter för detta. Utvecklingsfonden i länet arbetade intensivt med frågan. Så gjorde också kommunen.

Staten och industriministern kommer in i bilden när statens industriverk, som hade en fordran hos företaget, i detta läge ställde krav på att de gamla ägarna skulle godkänna ett eventuellt köp. Men banken och konkursförvaltare hade uppenbarligen inte samma uppfattning. Därför löste man ut industriverket, för att på det sättet kunna agera litet friare. Jag kan inte tolka deras handlande på annat sätt. Detta ledde till att man kunde sälja sågverket till en auktionsfirma, som slaktar företaget och lägger ner det.

Det principiellt felaktiga i detta ärende är att det inte fanns någon kontakt mellan industriverket och utvecklingsfonden. Utvecklingsfonden blev uppenbarligen överraskad av att industriverket tog tillbaka sitt krav att de gamla ägarna måste ge sitt medgivande till den försäljning som skulle ske. Det fanns nämligen under hela tiden, såvitt jag kan bedöma också på ett tillräckligt tidigt stadium, anbud som väl översteg den summa som företaget slutligen såldes för.

Det jag i dag egentligen endast kan göra är att uppmana industriministern att försöka hitta former för att förbättra industriverkets och utvecklingsfondens kontakter, så att man inte i andra sammanhang kommer i denna situation. Det är oerhört viktigt. Här visste uppenbarligen inte den högra handen vad den vänstra gjorde.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1984/85:617 om undersökning av utskottsledamöters kunskaper beträffande SIFU

Anf. 105 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Per Westerberg har, med hänvisning till att detta inte synes vara ett lämpligt sätt att använda skattemedel, frågat mig om jag avser att vidta någon åtgärd med anledning av att Stiftelsen Institutet för företagsutveckling – SIFU – har gett opinionsinstitutet Testologen i uppdrag att undersöka kunskaper och åsikter om SIFU hos ledamöterna i vissa utskott. För närvarande genomför riksrevisionsverket en utvärdering av SIFU:s verksamhet. Vidare pågår inom SIFU ett arbete med att analysera bl. a. vilka anspråk omvärlden ställer på verksamheten. Enligt vad jag inhämtat utgör den undersökning som Per Westerberg frågat om en mindre del av detta arbete. Vid min anmälan till nästa års budgetproposition avser jag att på

grundval av riksrevisionsverkets utvärdering och SIFU:s anslagsframställning närmare behandla SIFU:s verksamhet.

Jag anser det vara värdefullt att institutioner som finansieras med skattemedel bedriver utvärderingsarbete kring sin verksamhet i syfte att förbättra den. Den aktuella undersökningen är en del i ett sådant arbete. Jag anser dock att det är uttryck för en överdriven ambition att vända sig till riksdagsledamöter och departement på det sätt som skett i denna undersökning. Jag finner därför denna del av undersökningen mindre lämplig.

Anf. 106 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga.

Jag delar helt uppfattningen att organisationer som finansieras med skattemedel skall göra utvärderingar av sin verksamhet. Men jag tycker det är utomordentligt anmärkningsvärt, mot bakgrund av att industridepartementet och näringsutskottet ställt sig bakom ett anslag till SIFU på 18 milj. kr., att SIFU använder en del av dessa medel till att undersöka uppdragsgivarens kunskaper och åsikter.

Jag hoppas bara att industriministern vill delge SIFU *sitt* omdöme om SIFU:s omdöme, så att man där åtminstone får kännedom om riksdagens och regeringens åsikt om agerandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1984/85:592 om räntehöjningens betydelse för förvärv och underhåll av äldre fastigheter

Anf. 107 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Tore Claeson har frågat mig vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att underlätta för människor i vanliga inkomstlägen att köpa och renovera äldre fastigheter.

Regeringen har senast i budgetpropositionen för budgetåret 1985/86 (prop. 1984/85:100 bil. 13) avvisat tanken på att förbättra finansieringsförutsättningarna vid förvärv av äldre småhus, främst med hänsyn till den inverkan detta skulle kunna få på marknadspriserna för äldre småhus. Inte heller riksdagen ansåg att det fanns skäl att förbättra finansieringsmöjligheterna (BoU 1984/85:13, rskr 230). Jag ser ingen anledning till att nu frånga detta ställningstagande.

Anf. 108 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Tack för svaret på frågan, bostadsministern!

I den ganska korta frågetexten har jag tagit upp problem som kan uppstå t. ex. för de människor i vanliga inkomstlägen som behöver en permanent bostad men som får vika för folk med gott om pengar som vill ha ett fritidshus. Jag har också pekat på att problemen får särskilt svåra konsekvenser för befolkningen i vissa kusttrakter som är attraktiva ur fritidssynpunkt.

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

Om räntehöjningens betydelse för förvärv och underhåll av äldre fastigheter

Fredagen den
31 maj 1985

Om räntehöjningens betydelse för förvärv och underhåll av äldre fastigheter

Det väsentliga är emellertid att frågan ställts mot bakgrund av räntehöjningen.

Bostadsministerns svar är, som jag ser det, ett principalsvar beträffande tanken på att över huvud taget förbättra finansieringsförutsättningarna vid förvärv av äldre småhus. Där är faktiskt finansministern och jag överens. Detta har heller inte utgjort någon bakgrund till min fråga, och jag tycker inte att det kan tolkas in i frågan. Bakgrunden är, vilket också framgår av frågan, diskontohöjningen och den därav följande räntehöjningen från bankernas sida.

Många hushåll i vanliga inkomstlägen har förvärvat äldre småhus under senare år. Bland de yngre hushållen på landsbygden finns troligen många som vill förvärva ett sådant för att lösa sin bostadsfråga, eftersom det kanske inte finns andra möjligheter – i många kommuner är valmöjligheterna inte särskilt stora då det gäller boendeformer. Det är mot den bakgrunden ett faktum att om bankerna höjer räntan för belåningen på ett sådant äldre småhus med låt oss säga 3 % eller kanske 3,25 % – i första omgången rusade ju bankerna i väg och höjde räntan med 4 %, men därefter har de backat – får det väldigt stor betydelse för dessa hushålls boendekostnader.

Det är detta frågan handlar om. Den gäller om bostadsministern och regeringen för sin del är beredda att pröva några möjligheter för att lindra verkningarna av räntehöjningen för dessa hushåll. Det vore intressant att få ett besked om detta av bostadsministern.

Anf. 109 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag kan inte finna annat än att Tore Claesons fråga egentligen innehåller två delar. Den ena delen är att Tore Claeson påpekar att det höga ränteläget försvårar för människor i vanliga inkomstlägen att köpa och renovera äldre fastigheter. Där har jag sagt att vi inte har planer på att göra några ändringar, med hänsyn till att frågan nyligen har varit underställd riksdagen.

I den andra delen av sin fråga tar Tore Claeson upp problemet med att förvandla permanentbostäder till fritidsbostäder – att det finns köpare med goda ekonomiska resurser och att de som vill överta ett hus för permanentboende därmed får sämre förutsättningar att köpa det. Detta förhållande kanske förstärks om räntan höjs. I detta sammanhang vill jag påpeka för Tore Claeson något som han själv varit med om men tydligen glömt bort, nämligen att riksdagen så sent som förra året beslöt, på vårt förslag, att öppna en särskild möjlighet för kommuner i sådana lägen att köpa en- och tvåfamiljsfastigheter. För att detta inte skulle bli ett slag i luften införde vi särskilda bidragsvillkor för de kommuner som använder sig av denna möjlighet. De får ett s. k. tomt- och grundberedningsbelopp till 5,5 % ränta. Vi har också i en särskild författning – och där har bostadsutskottet, som Tore Claeson tillhör, varit aktivt – fastlagt i vilka kommuner och i vilka områden som bestämmelserna om den ökade förköpsrätten och de särskilda bidrag som utgår i sammanhanget skall gälla.

När det gäller räntehöjningarna i övrigt är det klart att de gör det dyrare för dem som har lån med rörlig ränta. Åt den saken är generellt inget att göra.

Anf. 110 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! När det gäller det sista kan man möjligen säga att det finns alla möjligheter. Räntehöjningarna har fått och kommer förmodligen att få sådana verkningar att en del hushåll måste frånträda sina bostäder. Andra kan inte realisera sina planer beträffande boendet på grund av de stora fördyringar det medför att vara hänvisad till den allmänna kreditmarknaden för att finansiera lånet till köp av fastigheten och för att betala de lån som redan finns. Det är detta det handlar om.

Jag känner mycket väl till vad vi har gjort i bostadsutskottet – inte minst mot bakgrund av att jag själv har skrivit en motion kring problemet med permanentboende i kusttrakterna och möjligheterna att göra någonting åt det. Vpk har hälsat med tillfredsställelse de förslag och de åtgärder som underlättat kommunernas möjligheter till förköp för att på det sättet bereda sina invånare – kanske då framför allt yngre familjer – möjlighet att få bra bostäder och kunna stanna kvar i hembygden.

Frågan kvarstår: Menar bostadsministern att det inte finns anledning att överväga några särskilda åtgärder på grund av de räntehöjningar som har skett?

Jag vet att finansministern har sagt – och det är väl ett uttalande från regeringen – att man kan förvänta sig att räntehöjningen blir ganska kortvariga, man kan hoppas det. Men om den internationella konjunkturen utvecklas så – det finns en del tecken som tyder på det – att också vårt ränteläge påverkas, så att det blir mer eller mindre permanent, är bostadsministern då beredd överväga att söka lindra verkningarna för den kategori människor jag talar om?

Anf. 111 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! För en gångs skull måste jag tillstå att jag inte riktigt förstår Tore Claeson med hänsyn till den av honom inlämnade frågan.

Det är klart att räntehöjningar betyder ökade boendekostnader för alla – för dem som bor i småhus, i hyreslägenheter och i bostadsrättslägenheter. Det kan vi inte komma ifrån, om räntehöjningen skulle bestå. Vad vi kan göra åt det är att försöka driva en politik som leder till lägre ränta.

Om Tore Claeson menar att vi skulle göra särskilda insatser för dem som vill köpa ett äldre hus och renovera eller bygga om det, vill jag säga att ett sådant system – det vet Tore Claeson precis lika bra som jag – skulle leda till att det blir säljaren som i form av högre köpeskillning tar ut den insats vi gör. Ett sådant system leder inte till lägre kostnader för dem som skall bebo huset i andra hand.

Jag vet inte om jag missförstår Tore Claeson på något sätt, för Tore Claeson och jag har diskuterat detta många gånger. Jag kan inte föreställa mig att det föreligger något motsatsförhållande i sak, utan vi måste väl i någon mån tala förbi varandra.

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

Om räntehöjningens betydelse för förvärv och underhåll av äldre fastigheter

Fredagen den
31 maj 1985

*Om följderna av
diskontohöjningen*

Anf. 112 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Det är riktigt att det inte föreligger något motsatsförhållande i sak beträffande frågan om finansieringsförutsättningarna när det gäller småhus. Men nu talar jag om den akuta situation som har uppstått på grund av diskontohöjningen och därmed följande räntehöjningar som har försatt så många hushåll i en mycket svår situation. I detta läge menar jag att det är befogat och angeläget – och att det bör finnas goda möjligheter – att gå in och mildra verkningarna av räntehöjningarna. Jag kan mycket väl tänka mig att det kan ske genom att resp. låntagare lämnar in en ansökan som kan gå via bostadsnämnden eller kanske stanna på det kommunala planet hos förmedlingsorganet. Det är emellertid befogat med någon lindring för dessa människor, eftersom de inte kan åtnjuta den förmån som finns i form av statliga räntegarantier.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1984/85:599 om följderna av diskontohöjningen

Anf. 113 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Rolf Dahlberg har med anledning av riksbankens beslut om höjning av diskontot ställt följande tre frågor till mig.

Hur mycket påverkar diskontohöjningen statens kostnader för räntebidrag?

Hur skall dessa ökade kostnader finansieras?

Hur påverkar räntehöjningen boendekostnaderna för hyresgäster, bostadsrättsinnehavare och småhusägare?

Som svar på de två första frågorna vill jag säga följande.

Räntebidrag lämnas med belopp som motsvarar skillnaden mellan låntagarens räntekostnader för bostadslån och bottenlån samt en på visst sätt beräknad garanterad ränta på dessa lån. En ränteändring av det slag som riksbankens räntebeslut innebär medför därför automatiskt att låntagarna ges högre räntebidrag, dock bara om de har bottenlån med rörlig ränta eller bottenlån som nu blir föremål för räntejustering. Dessutom ökar räntebidragen för nya lån.

Statens kostnader för räntebidrag kan beräknas öka med maximalt ca 20 milj. kr. under innevarande budgetår och ca 300 milj. kr. under nästa budgetår. Statens verkliga kostnader blir emellertid beroende av den tid under vilken den högre räntan kommer att gälla.

De ökade kostnader för räntebidrag som riksbankens beslut medför är som har framgått en automatisk följd av systemet. På motsvarande sätt minskar statens kostnader för räntebidrag om räntan på bostadslån och bottenlån sjunker som var fallet mellan åren 1982 och 1985, då räntan sjönk från 13 % ned till 11,25 %. Någon särskild finansiering av just denna kostnadsökning är därför inte aktuell.

Som svar på den tredje frågan kan jag säga att för de hushåll som bor i

statligt belånade fastigheter utan andra lån än sådana för vilka räntebidrag lämnas kommer boendekostnaderna inte att påverkas.

För övriga hushåll kommer förändringen av boendekostnaderna att vara beroende av lånebilden och långivarnas ändring av utlåningsräntorna.

Nr. 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Om följderna av
diskontohöjningen*

Anf. 114 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på mina frågor.

Den drastiska räntehöjningen är ett resultat av regeringens misslyckade ekonomiska politik i stort. Men även Hans Gustafsson som bostadsminister har naturligtvis ett ansvar för den.

Vi har en rekordhög inflation jämfört med vår omvärld. Vi har drabbats av en mängd nya och höjda skatter som har drivit upp även lönekostnaderna i vårt land. Vi har ett för stort budgetunderskott, och vi har en för stor offentlig sektor. Den nuvarande regeringen vägrar emellertid att göra nödvändiga besparingar. Då blir det nödvändigt att vidta en sådan åtgärd. Den går alltså inte att hindra.

De som främst får betala regeringens misslyckade politik är de boende – i första hand småhusägarna och bostadsrättsägarna som har stora lån.

Även hyresgästerna kommer så småningom att till en del drabbas av diskonto- och räntehöjningen. Vi kan i tidningarna dagligdags sedan höjningen skedde läsa om människor som har fått en helt drastisk förändring av sin bostadssituation. De kan inte längre bo kvar i sina bostäder, därför att kostnaderna har drivits upp över en natt på ett sådant sätt att det är omöjligt för dem att klara det. Det är människor som har lån för vilka det icke lämnas statliga räntebidrag, och det är människor som har köpt äldre fastigheter och tagit nya lån, tilläggs lån, och har dyra topplån att betala. För dem finns i dag inte mycken tröst i det svar som bostadsministern ger.

När det gäller de konkreta frågorna har bostadsministern bl. a. sagt att kostnaderna för staten blir relativt måttliga. Kostnaden för nästa budgetår blir 300 milj. kr. En mycket liten del faller på innevarande budgetår, och därför behövs ingen särskild finansiering för denna del i år – jag kan hålla med om att detta är rimligt.

När det gäller kostnaderna för de boende i olika upplåtelseformer tycker jag att svaret är mycket tunt. Jag vet att SABO har gjort beräkningar av vad räntehöjningen kommer att kosta för t. ex. hyresgästerna. Har bostadsministern möjligen dessa siffror?

Anf. 115 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Om Rolf Dahlbergs senaste inlägg är ett uttryck för de villkor som numera gäller för politiker i vårt fosterland beklagar jag honom. Jag förstår inte hur att orkar föra debatten på denna nivå.

För det första anklagar Rolf Dahlberg regeringen för att vara orsak till räntehöjningen, därför att regeringen skulle ha fört en dålig ekonomisk politik och skapat ett för stort budgetunderskott. Sanningen känner Rolf Dahlberg till lika bra som jag, nämligen att vi socialdemokrater fick ta över

*Om följderna av
diskontohöjningen*

ett budgetunderskott från de borgerliga regeringarna. Vi har haft ett fasligt slit med att bringa ner budgetunderskottet till nära hälften, mätt i andel av BNP.

Jag tänker inte använda detta tillfälle för att anklaga de borgerliga regeringarna. Det var en besvärlig tid att arbeta i, och jag förstår att det var svårt för dem att hålla tillbaka budgetunderskottet. Men att kasta sig över oss, som ni gör tid efter annan, för att vi på tre år inte har lyckats reda upp allt det som hände under den borgerliga perioden är litet ansträngt i sammanhanget.

För det andra talar Rolf Dahlberg om hur räntehöjningen kommer att drabba olika typer av boende och påpekar framför allt vad som gäller för dem som bor i hyreshus och bostadsrättshus. Vi kan inte genomföra en räntehöjning i detta land utan att de som har lån och lån med rörlig ränta får ökade kostnader – det är självklart att de får det. De kostnaderna kan bara neutraliseras av dem som har lika mycket pengar på banken som de har lån till och därmed kan öka sina intäktsräntor. Därför får många ökade kostnader.

Detta är ändå, Rolf Dahlberg, en stilla västanfläkt jämfört med det förslag som ni har lagt fram med en upptrappning av de garanterade räntorna. Det leder till att en hyresgäst första året drabbas av en extra hyreshöjning på 2 400 kr. och påföljande år en höjning med nästan det dubbla beloppet, om han skall hämta hem det som han inte kan ta in det första året på grund av den 30-kronorsbegränsning som ni gör. Det är sanningen.

Vi kan beklaga, både Rolf Dahlberg och jag, att räntorna behöver höjas, och jag försäkrar Rolf Dahlberg att det inte är någon som gör detta för sitt nöjes skull. Det är inte heller någon som gör det för att de boende skall få större besvär att dras med. Denna räntehöjning görs därför att vi skall komma till rätta med den nuvarande situationen, och den är lika mycket ert ansvar som vårt.

Anf. 116 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Nej, Hans Gustafsson, det är regeringen som har ansvar, och det är den politik som ni har fört som har resulterat i denna drastiska diskontohöjning. Detta kan ni inte skylla ifrån er. Det ansvaret skall ni ta och stå för, tycker jag. Statsskulden har faktiskt i de närmaste fördubblats under de år då ni har suttit i regeringsställning. Det är bl. a. det stora upplåningsbehov som staten år efter år åstadkommer som medför det här trycket på diskontot.

Sedan kommer Hans Gustafsson – vilket jag bara väntade på – in på våra besparingsförslag. Han fortsätter att måla upp en nidbild, skulle jag vilje säga, när han beskriver den, trots att vi har sagt att våra besparingsförslag kan medföra högst 200 kr. i månaden i hyreshöjning – och detta gäller bara för ett mindre antal årgångar. För de flesta årgångar är det fråga om mycket mindre. Det är helt felaktigt att påstå att man det andra året skulle få ytterligare högre uttag, beroende på avtrappning av räntebidragen. Det är inte sant. Tvärtom är det så, att ökningarna det andra året blir betydligt mindre. Till detta skall

läggas att vi föreslår kraftiga skattesänkningar för människorna, så att de skall ha råd att betala. Men Hans Gustafsson kombinerar höjda skatter med höjda räntor. Det är det som gör det så dramatiskt att folk måste flytta ifrån sina bostäder. De har inte råd att bo kvar. För många människor var det fråga om 4 000–5 000 kr. netto över en natt, när ni blev tvungna att genomföra diskontohöjningen. Jag förstår mycket väl att ni var tvungna till det. Ni gjorde det, helt naturligt, inte av fri vilja.

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

*Om följderna av
diskontohöjningen*

Anf. 117 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag förmodar att det också är något som tillhör politikens villkor att Rolf Dahlberg inte har haft ett ord att säga om att vi sedan 1982 har sänkt räntan med 2 %. Han noterar bara när den ökar med 2 %, om man tar hänsyn till diskontoförändringar och inte till bankernas uppräknings.

Rolf Dahlberg säger sedan att statsskulden har fördubblats. Tacka för det. Om vi hade fortsatt i er takt hade den varit fyrdubblad. Nu begär Rolf Dahlberg att vi skall ta över ett budgetunderskott på över 70 miljarder kronor och omedelbart reducera det till noll, så att statsskulden inte behöver ökas. Det är bra, Rolf Dahlberg.

Herr Dahlberg borde ha tackat oss för att vi har genomfört en minskning från 13 % till 7 % – annars hade statsskulden rusat i höjden ännu mycket mera. Detta har vi gjort med mycket stora ansträngningar. Jag beklagar att ni inte kommit ned till noll, men vi har sannerligen inte hjälpt till i det sammanhanget. Ni hjälpte till att ge oss belastningen. Det är så situationen är.

Jag motsätter mig bestämt att vi skulle ge en nidsbild av moderaternas motion – inte alls – och jag skall be att få återkomma.

Anf. 118 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Det sista inlägget av bostadsministern tycker jag var ganska avslöjande. Han tycker att det är naturligt att man har fördubblat statsskulden på tre år. Det tror jag han är nästan ensam om.

Bostadsministern vet ingenting om vad som hade hänt om det hade varit en borgerlig regering under dessa tre år. Vad man kan läsa ut är att de borgerliga partierna har föreslagit besparingar som går långt utöver regeringens politik och som skulle haft effekt i form av en minskad statsskuld. Det är de reservationer och förslag som tagits upp här i kammaren som man får hålla sig till. Man får väl tro att partierna skulle ha stått för sin politik även i regeringsställning. Därför hade det onekligen varit ett annat läge om vi hade haft kvar en borgerlig regering under de här tre åren.

Anf. 119 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag vet givetvis inte alldeles säkert vilken politik som hade förts. Men varför erbjöd ni oss inte under de sex år då ni satt i regeringsställning någon av alla de gåvor som ni nu erbjuder oss? Då rusade ju budgetunderskottet i höjden. Jag kan ana hur det skulle ha gått om ni suttit tre år till – detta inbördes splittrade sällskap, som inte kunde åstadkomma

Fredagen den
31 maj 1985

*Om följderna av
diskontohöjningen*

någon enda vettig åtgärd mer än att låta budgetunderskottet rusa i höjden och öka statsskulden. Det skulle vi nog ha fått leva vidare med.

Jag är beredd att redovisa punkt för punkt vad jag säger när det gäller konsekvenserna av er motion. Det är sant som Rolf Dahlberg säger, att det blir högst 200 kr. i månaden första året för många av årgångarna, men ni tar därigenom bara ut hälften. Nästa hälft skall tas ut året därpå. Det är också rätt när Rolf Dahlberg säger att den upptrappning ni föreslår för nästkommande år är bara hälften så stor, ungefär 1 000 kr. Men ni skall hämta hem hela tiden det ni inte tar ut de första åren, och därför hamnar ni i den här situationen. Vi behöver inte ha någon lång diskussion om detta, eftersom jag förstår att Rolf Dahlberg inte tror på min beskrivning. Men jag ansluter mig till den som centern och folkpartiet har gjort om er motion.

Anf. 120 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Det var onekligen så att under de sex borgerliga åren hade vi en av de värsta lågkonjunkturer som någonsin funnits i modern tid. Under de tre år socialdemokraterna har haft regeringsmakten har de egentligen haft en oförtjänt tur med konjunkturutvecklingen i världen i stort. Om man sätter in frågorna i det perspektivet tycker jag att socialdemokraterna har gjort erbarmligt litet för att bringa ner budgetunderskottet. De har under sina tre år i stället lyckats med att fördubbla statsskulden. Det är därför vi anför kritik.

Det senaste inlägget som Hans Gustafsson gjorde beträffande vår beskrivning började bli litet mer rättvist och riktigt än de svepande pressmeddelanden vi får utifrån landet där det är helt andra siffror i svang när han skall beskriva den moderata bostadspolitiken.

Anf. 121 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! De pressmeddelanden som kommer utifrån landet tar jag inget ansvar för men väl för dem som kommer från bostadsdepartementet, och jag noterar med tillfredsställelse att Rolf Dahlberg tycker att min beskrivning börjar bli korrekt. Men den är inte bättre, det blir en katastrof – i varje fall för de boende.

Jag sade också tidigare att åren 1976–1982 var en svår tid och att det var besvärligt att regera då. Men när ni drog ihop ett jätteunderskott, ökade statsskulden, ökade utlandslånen, tycker jag faktiskt inte att det är klädsamt att Rolf Dahlberg strax efteråt kommer och anklagar oss för att vi inte har rättat till alltsammans på en enda gång. Om det är politikens villkor i Sverige att man skall behöva föra den här typen av debatt så beklagar jag Rolf Dahlberg.

Anf. 122 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Jag tycker inte att bostadsministern skall klaga över debatten. Vi är egentligen ganska hyggliga från oppositionens sida. Regeringen har ju försatt sig i ett läge där ni måste tåla kritik. Det är konstigt att bostadsministern är så nöjd med tanke på att ni nu ändå har regerat i tre år

och inte åstadkommit bättre med hänsyn till de goda konjunkturer ni har haft under dessa tre år.

Anf. 123 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Det var faktiskt så, Rolf Dahlberg, att under den tid vi hade borgerliga regeringar var den svenska utvecklingen på varje punkt sämre än den var i OECD. På punkt efter punkt hade Sverige en sämre utveckling än övriga Europa, dvs. övriga länder i OECD. Var det bevis på hur skickligt ni regerade landet och skötte dessa frågor?

Under de senaste tre åren har vi haft en bättre utveckling i alla avseenden utom när det gäller inflationen, där vi ligger högre än övriga OECD-länder. Vi kan väl föra diskussionen på ett något så när anständigt sätt även om vi har delade meningar i värderingen av olika frågor. Jag kan försäkra Rolf Dahlberg att vi har jobbat natt och dag för att försöka klara upp ekonomin med det arv vi fick. Det har inte lyckats på alla punkter, men vi har lyckats åstadkomma en väsentlig förbättring, och om ni hjälpte till i stället för att gnöla om att nu är inflationen på väg upp igen, skulle vi kunna komma en bit längre, Rolf Dahlberg.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på interpellation 1984/85:143 om ökat stöd till ungdomens kulturaktiviteter

Anf. 124 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Eva Hjelmström har frågat statsrådet Ingvar Carlsson om regeringen dels avser att ta initiativ för att förbättra och utvidga samhällsstödet till ungdomens kulturaktiviteter, dels är beredd att med samhällsinsatser stimulera flera unga människor till ett fortsatt musikutövande efter genomgången kommunal musikskola.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Jag är helt ense med Eva Hjelmström att det är angeläget att ungdomar har möjlighet till en bred och skapande kulturaktivitet.

I interpellationen påpekas hur omfattande ungdomarnas kulturaktiviteter är i dag. Ett av skälen till detta är självfallet att stat och kommun faktiskt gör betydande insatser för att främja aktiviteter för och stödja ungdomsgruppen. Detta sker dock inte alltid via anslag som är destinerade särskilt till ungdomskulturen.

Studiecirkelbidragen och bidragen till kulturverksamhet inom studieförbunden utnyttjas för ungdomsaktiviteter. Ungdomsorganisationerna får statligt stöd till lokal och central verksamhet. Betydande statsanslag ges till samlingslokalsbyggandet i landet. Också inom kommunerna görs stora insatser för att få till stånd ungdoms- och fritidslokaler.

Statens ungdomsråd genomförde för några år sedan ett omfattande

Nr 157

**Fredagen den
31 maj 1985**

*Om ökat stöd till
ungdomens kultur-
aktiviteter*

*Om ökat stöd till
ungdomens kultur-
aktiviteter*

utredningsarbete för att kartlägga ungdomarnas kulturella situation. Detta riktade uppmärksamheten på behovet av att stimulera ungdomarnas egna skapande aktiviteter. Regeringen har tagit ett flertal olika initiativ för att stimulera projektarbete som inriktas på att förbättra ungdomsmiljöerna och stimulera ungdomarnas aktivitets- och uttrycksmöjligheter. De viktigaste är insatserna med anledning av Världsongdomsåret 1985 och socialdepartementets fritidsgårdsprojekt. I mycket stor utsträckning är det just kulturaktiviteter som tas upp inom projekten. Den allt populärare närradion väcker också i hög grad intresse bland ungdomar. Låt mig även nämna insatserna för kultur i skolan, som självfallet riktar sig också till de äldre eleverna som finns i gymnasieskolan.

Interpellanten uppmärksammar särskilt de musicerande ungdomarnas behov av studio- och övningslokaler. Behovet är stort, framför allt i storstadsområdena där det finns många rockband. Erfarenheten visar dock att föreningar, studieförbund och kommuner, ofta i samverkan, kan åstadkomma goda lösningar. I det sammanhanget kan det statliga samlingslokalsstödet spela en viktig roll.

Att skapa möjligheter för den som lämnar den kommunala musikskolan att fortsätta sitt musikutövande är en angelägen uppgift. Studieförbunden gör redan viktiga insatser i detta avseende. På senare år har studieförbundens verksamhet på musikområdet vuxit och vitaliserats, säkerligen i stor utsträckning beroende på ett ungdomligt engagemang. Studieförbunden är bäst lämpade att ta vid där den kommunala musikskolan slutar.

Det projektarbete som jag i korthet har redovisat kommer mycket snart att avrapporteras till de olika organ som har tagit initiativen och dessa kommer därför att ha anledning att dra slutsatser beträffande bl. a. den framtida inriktningen av samhällets åtgärder för att garantera och stimulera en bred kulturverksamhet bland ungdomar. I dessa sammanhang finns det anledning att ta upp de problem som interpellanten har pekat på.

Anf. 125 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag är glad över att i det här sammanhanget kunna säga ett uppriktigt och inte bara ett formellt tack till kulturministern för hans svar på Eva Hjelmströms interpellation, vilket hon själv är förhindrad att ta emot. Det är ett bra och positivt svar som har getts.

Jag vill understryka att varje stimulans och varje ökning av insatserna på det här området har en betydelse som inte kan överskattas. Kulturen behöver ges ett ökat utrymme bland ungdomen, bl. a. som motvikt mot de destruktiva tendenser och händelser som vi tyvärr måst notera inte minst under senare tid, både inom och utom vårt land.

Jag vill närmast kommentera det sista stycket i kulturministerns svar, där han berör det projektarbete som han tidigare i svaret har redovisat. Om man inte kan dra sådana positiva slutsatser av det projektarbete som pågår att de i märkbar grad kan garantera en fortsatt breddning och en stimulans av kulturverksamheten bland ungdomar, kan vi då räkna med att problemen inte bara, som det sägs allra sist i interpellationssvaret, tas upp utan också

föranleder konkreta förslag till förbättringar från kulturministrarnas och regeringens sida? Jag vill gärna följa upp med den frågan. Jag är nämligen litet tveksam till om projektarbetet, som det här kallas, verkligen är har den omfattningen och den karaktären att en aldrig så positiv rapport om detta arbete behöver betyda att det görs några ytterligare större satsningar på, det område som vi kallar för kulturverksamheten bland ungdomar.

Herr talman! Jag skall inte uppta tiden mer i denna fråga, utan jag vill bara än en gång säga att jag tycker att det var ett positivt och bra svar. Det har gjorts mycket, både från statsmakternas och från kommunernas sida, då det gäller insatser för att stimulera ungdomarna till en ökad kulturverksamhet. Vi hoppas väl allesammans att denna verksamhet skall få fortsätta.

Det finns tyvärr tecken som tyder på att ett parti här i riksdagen har en annan syn på omfattningen av den här verksamheten. Och det vore tragiskt om moderata samlingspartiet efter valet skulle få något avgörande inflytande på den kulturella verksamheten och på utformningen av de insatser som vi så väl behöver i samhället, inte minst bland ungdomen. Sveriges unga har anledning att notera det faktum att det parti som gärna gör sig till tolk för de unga och deras problem i samhället faktiskt har lagt fram förslag i riksdagen som skulle motverka resultatet av de goda insatser som görs och har gjorts på detta område.

Anf. 126 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag vill göra några korta kommentarer efter Tore Claesons inlägg.

Det är naturligtvis mycket viktigt att frågor som rör ungdomens kulturella verksamhet diskuteras i just det här perspektivet – att man alltså försöker lyfta fram ett antal frågor och belysa dem i ett något vidare perspektiv än det som bara gäller huruvida man kan stödja den ena eller den andra verksamheten med statliga eller kommunala medel.

Jag tycker också att det är viktigt att säga att de projektverksamheter som nu bedrivs i hög grad fungerar som projekt.

Vi har haft anledning att resonera ganska ingående om kulturverksamheten i skolan och har slagit fast att de insatser som regeringen har föreslagit i budgetpropositionen och om vilka riksdagen har fattat beslut inte avser att markera att staten därmed har tagit över ett betalningsansvar, uträknat i 15 milj. kr. för viss kulturverksamhet i skolan, utan avsikten har varit att man med den projektverksamheten skall få i gång en process. Man skall alltså frigöra krafter i skolsamhället. På samma sätt syftar de projektverksamheter som bedrivs till att med relativt små insatser frigöra krafter, frigöra processer.

Att man med den typen av insatser faktiskt kan lösgöra också ideella insatser vet vi från andra områden. Där är i själva verket idrottsrörelsens ungdomsverksamhet och det aktivitetsstöd som ges till denna verksamhet ett väldigt gott exempel. Det stödet innebär uppenbarligen att man frigör ett stort antal ideella insatser, att man möjliggör för idrottsledare att utföra ett aktivt ideellt arbete, därför att de har tillgång till de här pengarna, utan vilka

*Om undervisning-
en i religionskun-
skap på grund-
skolans hög-
stadium*

de inte skulle kunna tillföra den resurs som är deras egen och som faktiskt är mångdubbelt större om den skulle värderas i pengar.

Av det skälet har jag naturligtvis ingen anledning att ha en annan uppfattning om moderaternas motionskrav i riksdagen att avskaffa det lokala aktivitetsstödet, men jag skall på den punkten undvika att gå i polemik med moderata samlingspartiet. Jag har ju tillfälle att föra debatten i andra sammanhang, eftersom interpellanten företräder vänsterpartiet kommunisterna.

Jag instämmer emellertid i den uttalade förhoppningen och utgår ifrån att moderaterna inte kommer att få ett ökat inflytande på den kulturella verksamheten. För mig räcker det att de har ett visst inflytande över den okulturella.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på interpellation 1984/85:145 om undervisningen i religionskunskap på grundskolans högstadium

Anf. 127 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Göte Jonsson har frågat mig dels hur stor del av lärarna som undervisar i religionskunskap på grundskolans högstadium som saknar behörighet att undervisa i ämnet, dels vad jag avser vidta för åtgärder för att lärare som undervisar i religionskunskap också skall vara behörig för denna undervisning.

Låt mig först erinra om att i propositionen (1978/79:180) om läroplan för grundskolan (Lgr 80) behandlades särskilt frågor om undervisningen i orienteringsämnena, dit religionskunskap hör. Utgångspunkten var därvid önskemål om en ökad samverkan över de traditionella ämnesgränserna. Vid en sådan undervisning utgår man inte enbart från ett ämnesindelat stoff utan bygger undervisningen på problem och frågeställningar som eleverna möter dem utanför skolan. Från denna utgångspunkt utformades kursplanerna och timplanen i orienteringsämnena.

Som utbildningsministern anförde i proposition (1984/85:122) om lärarutbildning för grundskolan är läroplansbeslutet beträffande orienteringsämnen av särskild betydelse när det gäller att utforma en ny lärarutbildning. Det är inom dessa områden som dagens lärarutbildning för högstadiet ger minst goda förutsättningar för en undervisning enligt läroplanens intentioner.

En lärarutbildning som bygger på grupper av närbesläktade ämnen innebär självfallet inte att de traditionella ämnena har förlorat sin betydelse eller att lärare som undervisar inom ett ämnesblock inte skulle behöva utbildning i alla ämnen som ingår i blocket.

Jag vill i detta sammanhang hänvisa till vad som anförts i lärarutbildningspropositionen om det problem som ligger i att lärare undervisar i ämnen som de inte har utbildning för. Av undersökningar som redovisats av lärarutbildningsutredningen (LUT 74) och senare av bl. a. Lärarnas Riksförbund visar

att detta förekommer i betydande utsträckning i vissa ämnen och då särskilt inom orienteringsämnen. Av en undersökning som i dagarna presenterats framgår att det i religionskunskap kan röra sig om så mycket som hälften av undervisningen.

I regeringens förslag till lärarutbildning för grundskolan är en självklar utgångspunkt att sträva efter att undervisningen skall handhas av lärare som har kompetens för uppgiften. Detta är ett av flera skäl för att skapa en lärarutbildning som ger lärare med en bredare ämneskompetens. På så sätt bör man på sikt kunna minska det kvalitetsproblem som ligger i att lärare tjänstgör i ämnen för vilka de saknar utbildning.

Inom skolväsendets personalfortbildning har utbildningsinsatser för att bredda kompetensen hos högstadiets lärare redan hög prioritet. Religionskunskap är ett bland de områden för fortbildningen som prioriterats av riksdag och regering. Ansvar för beslut om deltagande i fortbildning i det enskilda fallet ligger dock hos skolstyrelserna i kommunerna.

Vad som kan konstateras är att de kurser i religionskunskap som erbjudits av högskoleenheter inte har prioriterats så högt av lärare och kommuner att de alltid kunnat genomföras. Det finns dock enligt min mening ingen anledning att förvånas över att kommunerna i ett inledande skede i det nya systemet för personalutbildning i skolan vill göra de största satsningarna på områden som tidigare varit särskilt eftersatta i fortbildningssammanhang, exempelvis fortbildning rörande datorer och NO/teknik, områden som är nya eller genomgripande har förändrats i skolan.

Jag utgår från att kommunernas val kommer att bli mer differentierade i takt med att de mest akuta behoven, bl. a. betingade av den nya läroplanen i grundskolan, tillfredsställs.

Som jag anmält i årets budgetproposition kommer regeringen att företa en översyn av det nuvarande systemet för fortbildning i avsikt att nå en bättre anpassning av fortbildningsinsatserna till skolans behov. Skolöverstyrelsen kommer vidare att få i uppdrag att analysera de fortbildningsbehov som kan bli resultatet av riksdagens beslut med anledning av lärarutbildningspropositionen.

Enligt min mening finns för närvarande inte anledning att vidta några ytterligare åtgärder när det gäller fortbildning i religionskunskap.

Anf. 128 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Göransson för svaret på min interpellation, men jag kan väl säga att jag inte är tillfredsställd. Jag hade dock inte väntat mig något mera uttömmande svar.

Läget är väldigt allvarligt på detta område. Vi vet – och statsrådet har i svaret bekräftat det – att uppemot hälften av lärarna saknar behörighet när det gäller att undervisa i det viktiga ämnet religionskunskap. Vi vet också av erfarenheter från skolorna, bl. a. av de olika undersökningar som SÖ gjort, att väldigt många lärare som undervisar i religionskunskap och saknar behörighet upplever ämnet som mycket svårt att undervisa i. Detta är också förståeligt med tanke på de speciella frågor om livets mening, de frågor om

*Om undervisning-
en i religionskun-
skap på grund-
skolans hög-
stadium*

*Om undervisning-
en i religionskun-
skap på grund-
skolans hög-
stadium*

sättet att leva, de frågor om värderingar som automatiskt kommer in i ämnet religionskunskap.

Speciellt den del inom religionsämnet som berör kristendomsundervisningen är illa ute när det gäller kvalifikationerna och förutsättningarna att undervisa på detta sätt.

Jag vill ställa frågan: Vad innebär då detta? Varför har vi religionsundervisning över huvud taget?

Vi har sett utvecklingen på detta område. Vi har sett utvecklingen i vårt samhälle, som gått mot en allt större sekularisering. När det gäller religionskunskapsämnet och speciellt kristendomsdel ser vi brister också beträffande kunskap om det västerländska kulturarvet. Vi är på väg att utarmas i fråga om mycket av de synsätt som ryms inom ramen för det kristna kulturarvet.

När det gäller kristendomssynen i litteraturen kommer man ofta tillbaka till bibelberättelser och till det kulturarv som finns inom den västerländska kulturkretsen.

Detsamma gäller den rättsuppfattning som vårt samhälle bygger på och som relationen mellan samhälle och enskilda individer bygger på, liksom relationen mellan enskilda människor. Vår samhällssyn har varit fast förankrad i det kristna kulturarvet. Vi har kristendomens roll när det gäller demokratins utveckling, när det gäller det sociala ansvaret och när det gäller förvaltarskapstanken.

Hur är det ställt med kunskapen om Bibeln och de värderingar och värden som förmedlas i Bibeln? Vi vet att det är många ungdomar i dag som inte kan Tio Guds Bud och inte vet vad Gyllene Regeln innebär.

Vad är det då som presenteras i bibelkunskapen? Vad är det som presenteras inom ramen för Tio Guds Bud? Ja, det är egentligen ingenting annat än livskvalitet, livsregler som ju varit bärande för vår demokratiska samhällsutveckling och för relationerna och ansvaret människor emellan. Förr insåg man värdet av detta. Men tyvärr inser man kanske inte i dag värdet av de faktakunskaper som vi bör förmedla via religions- och kristendomsundervisning.

Herr talman! Jag är djupt oroad när jag ser på vårt samhälle i dag, på ungdomens rotlöshet och sökande efter mening och mål, på hur man upplever mycket av tomhet och när jag märker våldet och störningar på det psykiska området. Vi ser också störningar i relationerna mellan grupper av människor. Då blir man oroad. Man kan ställa sig frågan: Finns det här ett samband mellan denna utveckling och bristen på sådana normer som tidigare förmedlades bl. a. via kristendoms- och religionsundervisning i våra skolor? Här kommer familjesynen in i bilden och också synen på trohet, på samlevnad och på generationsfrågorna. I Bibeln slås fast att ett grått huvud skall du ära. Det är fråga om ett sätt att leva och se på relationerna mellan generationer. Det är också viktigt i detta sammanhang. Jag är rädd, herr talman, att vi är på väg att tappa värden som gör att viktiga delar av samhället kan förlora balansen. Det är bl. a. med tanke på detta som jag framställt denna interpellation till statsrådet Göransson.

*Om undervisning-
en i religionskun-
skap på grund-
skolans hög-
stadium*

Sedan återgår jag till svaret. Det är intressant att konstatera att statsrådet och jag har samma uppfattning när det gäller bristen på behöriga lärare i ämnet religion. Uppemot hälften saknar behörighet. Detta måste man ändå se väldigt allvarligt på. Det som förvånar mig är att statsrådet dock inte tycks ha samma uppfattning som jag på denna punkt. Statsrådet menar att det säkerligen finns motiv för kommunerna att handla på det sätt som de gör. Statsrådet har förståelse för den annorlunda prioritering som görs ute i kommunerna i förhållande till den prioritering som har gjorts i Sveriges riksdag. Det är så, som också statsrådet gav uttryck för i svaret, att man klart prioriterat vidareutbildningen av lärare som skall undervisa i religionskunskap.

Statsrådet säger att han på sikt hoppas kunna minska bristen när det gäller lärarkompetens på detta ämnesområde. Statsrådet hänvisar till den proposition och det betänkande som nu ligger på kammarledamöternas bord beträffande den ändrade lärarutbildningen. Jag skall inte gå in i detalj när det gäller den ändrade lärarutbildningen. Statsrådet känner till att vi inom mitt parti har en annan syn på lärarutbildningen som sådan. Vi menar att man måste höja kvaliteten och ha samma kvalitetskrav på alla lärare som skall utbilda ungdomar på högstadiet.

Jag vill här uttrycka farhågan att det inom ramen för den proposition som nu föreligger och det betänkande som presenterats, och som ligger på kammarens bord, finns stor risk för att det blir just ämnet religionskunskap som hamnar i stryckklass inom den nya lärarutbildningen. Det får ett lägre poängtal i relation till de andra ämnen som skall finnas med totalt sett inom denna utbildning.

Jag vill fråga: Hur lång tid skall det ta i så fall innan vi får behöriga lärare i det viktiga ämnet religionskunskap? Hur många årskullar ungdomar skall behöva genomgå skolans högstadium utan att ha fått lärare som har behörighet att undervisa i detta ämne?

Jag skulle hoppas att statsrådet vore beredd att ganska omgående vidta åtgärder för att komma till rätta med den här mycket akuta bristen när det gäller lärare som är kompetenta att undervisa i det här ämnet.

Anf. 129 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Religionsämnet är det skolämne som jämfört med andra ämnen har drabbats mest av nedskärningar i fråga lärarnas kompetens, om man ser några år bakåt i tiden. Förr krävdes det i princip en teol. kand-examen för att få undervisa i kristendomskunskap eller religionskunskap. Det betydde, med dagens mått mätt, över 100 poäng bara i detta enda ämne. I dag räcker det med 20 poäng, och ofta har läraren inte ens den kompetensen.

Eleverna är inte sällan dåligt förberedda när de kommer från mellanstadiet till högstadiet. I riksdagens kristna grupp har vi träffat representanter för religionskunskapslärarna, som har berättat för oss att ganska färska undersökningar visar att det på vissa mellanstadier i Sverige saknas undervisning i religionskunskap helt och hållet under de tre år eleverna går på mellansta-

*Om undervisning-
en i religionskun-
skap på grund-
skolans hög-
stadium*

diet. Då har alltså skolan och lärarna i stället prioriterat de övriga ämnena inom gruppen orienteringsämnen – historia, samhällskunskap osv. När sedan eleverna kommer till högstadiet, händer det inte sällan att de får en obehörig lärare i religionskunskap. Det gör, tycker jag, att man måste säga att ämnet har hamnat i strykklasse.

Religionskunskapslärarna har vädjat till oss att inte acceptera 20 poäng som grund för kompetens. Detta gäller enligt vår uppfattning alla ämnen, som Göte Jonsson redogjorde för, men jag tycker att det särskilt bör gälla religionskunskapsämnet, bl. a. med hänsyn till vad jag har sagt här.

I statsrådets svar är det en sak jag vill ta upp. Bengt Göransson säger att fortbildningskurser i religionskunskap inte har prioriterats så högt av lärare och kommuner. Det har betytt att dessa kurser ofta inte har kunnat genomföras. I stället har man satsat på nya ämnen såsom datorkunskap, naturorientering och teknik. Bengt Göransson säger sig inte vara förvånad över denna prioritering. Jag måste säga att jag delar Göte Jonssons oro över den delen av svaret. Man kan uppfatta uttrycket som ett accepterande av status quo för religionskunskapen – ett accepterande av, som det står på ett annat ställe i svaret, att så mycket som hälften av undervisningen i religionskunskap bedrivs av lärare som saknar behörighet.

De kan inte vara rimligt att det äldsta av skolämnena, det som har betytt och fortfarande betyder oerhört mycket för människor och för ungdomens fostran, skall stå tillbaka för de senaste tillskotten på skolschemat. Faktum är att religionskunskapsämnet ändå skall omfatta fem veckotimmar på högstadiet. Och nog kan väl Bengt Göransson hålla med om att man inte bara i teorin utan även i praktiken skall prioritera ämnet när det gäller lärarnas utbildning och kompetens?

Anf. 130 INGER JOSEFSSON (c):

Herr talman! Som Göte Jonsson och Lars Hjertén har sagt är det angeläget att lärare som undervisar i religionskunskap har utbildning för detta ämne, lika väl som andra.

I samband med alla de kontakter som vi företrädare för utbildningsutskottet haft i samband med behandlingen av regeringens proposition om en ny lärarutbildning har jag frågat hur det förhåller sig med lärarnas behörighet att undervisa i religionskunskap vid den skola där de tjänstgör. Då har jag nästa alltid fått det negativa beskedet, att just i det ämnet undervisar många utan formell kompetens. Detta har också framhållits av föregående talare här i dag.

Religionsämnet tenderar att bli ett ämne med låg status. Jag tycker det är angeläget att denna utveckling motarbetas.

Kanske har det aldrig förut varit så svårt att undervisa i ämnet religionskunskap som det är nu – men heller aldrig så viktigt. Sverige har ju blivit ett invandrarland, med invandrare från länder där man har en annan religion än kristendomen. Det ställer stora krav på lärarna att kunna undervisa om den religion som resp. elever har och skapa förståelse hos andra för invandrarnas religionsutövning.

Men kunskapen om kristendomen är ofta också otillfredsställande, precis som Göte Jonsson och Lars Hjertén har framhåvt. Det är den även hos elever som officiellt är kristna.

Kunskaperna om gestalter och händelser som skildras i Bibeln är ofta klena hos eleverna. För att kunna tillgodogöra sig vår kultur – litteratur, konst och musik – behövs det kunskaper om bibliska gestalter och händelser. Jag vill nämna ett exempel på detta som jag har mött många gånger.

Ungdomar har ofta skrämmande dåliga kunskaper om något så enkelt som våra helgdagar. Man kanske inte ens använder namnet på helgdagarna. Man säger inte "Annandag Pingst" – man säger i stället "på måndag". Jag tycker att det är ett kulturellt fattigdomsbevis att sakna kunskap om så här elementära saker.

Men ämnet religionskunskap är unikt även i det avseendet att det med största allvar tar upp de enskilda människornas djupaste frågor – frågor som rör liv och död, förhållandet mellan enskilda människor, mellan länder och folk och den enskildes syn på sig själv och sitt eget liv. Det är att beklaga att de kurser som anordnats av högskoleenheterna inte alltid kunna genomföras. Man satsar i stället på fortbildning om datorer, naturorientering och teknik. Ja, visst är det viktigt att ha kunskap i sådana ämnen, att hänga med där. Men jag kan inte låta bli att göra den reflexionen att datorn har blivit vår tids guldkalv.

Jag menar att vi i vårt datoriserade och robotiserade samhälle högre grad än vanligt behöver ägna oss åt kultur- och livsåskådningsfrågor.

Vad gäller fortbildning i religionskunskap har kommunalpolitiker möjlighet att i viss mån påverka vilka områden som skall prioriteras. Där kan var och en på sin ort försöka tala för dessa kurser.

I centerpartiet vill vi alltid försöka göra något konkret åt det vi tycker är fel. Därför har vi i årets motion rörande grundskolan och gymnasieskolan en hemställan om att riksdagen skall besluta om 10 milj. kr. under anslaget B 8 Fortbildning m. m., för kompletterande undervisning för ämneslärare – detta för att vi konkret vill göra något för att lärare skall få en bättre utbildning i det ämne som de undervisar i. Vi fick inget gehör för förslaget i kammaren; det är bara att beklaga.

Det beslut om ny lärarutbildning som vi skall ta nästa vecka kommer – om utbildningsutskottets förslag går igenom – på sikt att bidra till att även lärare i religionskunskap får bättre utbildning.

Anf. 131 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Denna interpellationsdebatt är på många sätt mycket intressant. Den rör sig företrädesvis på två områden och angriper frågan om religionskunskap i skolan ur skilda perspektiv. Det ena handlar mycket konkret om utbildning av och kompetens och behörighet hos dem som undervisar. Det andra handlar om skolbarns förhållande till religion, deras kännedom om religion och den del av kulturarv som religionen utgör. Låt mig börja med det senare perspektivet, som jag tycker är viktigt.

Inger Josefsson sade: Barn i dag har en okunskap om helger. De kallar

*Om undervisning-
en i religionskun-
skap på grund-
skolans hög-
stadium*

Annandag Pingst för måndag, som vilken måndag som helst. Vad beror det på? Beror det på att barnen i skolan inte har kunskaper om våra helger, eller beror det möjligen på att man i hemmen kanske inte längre firar helgerna på det sättet att helgen utgör en naturlig del?

Litet tillspetsat kan man säga: Vilken roll har IKEA och B & W spelat för att ta bort kunskapen om helgerna? De har ju söndagsöppna butiker och erbjuder folk att stöta ut och handla mellan elva och ett söndag efter söndag. De anmäls som tempel när vi i riksdagen diskuterar med de partier som säger sig företräda liberala ståndpunkter. Dessa partier har välkomnat en utveckling där man vid alla tillfällen lyfter fram kommersen som det centrala budskapet i tillvaron. Det har i varje fall inte det parti gjort som jag tillhör och som jag har arbetat i större delen av mitt liv.

Vad betyder nöjeskrogarna – som erbjuder nöjen och sysselsättning för unga människor – när det gäller att ta bort känslan av respekt för exempelvis helger? De kanske har någon betydelse.

Det finns alltid en förhoppning om att skolan skall lösa alla problem, ställa allt till rätta. Det är klart att skolan naturligtvis inte är i stånd att förändra allting. Men vi kan ge skolan en sådan inriktning att eleverna får kunskaper och färdigheter, så att de kan möta en del av exempelvis de kommersiella tendenser som de utsätts för utanför skolan.

Av det skälet har vi i år mycket starkt markerat skolan roll som kulturinstitution. Vi har hävdad: Skolan är den viktigaste kulturinstitutionen. Bums störtade moderaterna fram och sade: Det finns ingen anledning att satsa särskilt på detta. Det kan skolan klara inom ramen för sin ordinarie undervisning. Inte ett ögonblick hade ni då känslan av att det faktiskt handlade om att ge skolan dess karaktär av kulturinstitution, att ge den breda kulturkontakten, att ge just det som så många tendenser i samhället omkring tar ifrån dagens unga människor.

Jag är inte, Göte Jonsson, säker på att undervisningen i skolan i dag ger mindre av bibelkunskap och bibelanknytning än den skulle göra om vi genomgående hade behöriga och kompetenta lärare. Religionskunskapsämnet i skolan i dag är ett ämne med en betydande spännvidd. Det behöver också vara det, eftersom vi har så många nya grupper i vårt samhälle och har så många kontakter över gränserna. Religionskunskapsämnet måste därför i hög grad handla om etik, överblick och vidsyn.

Svagheten är kanske då att den icke behörige läraren, och framför allt den mindre kompetente, mera går in på det som han ser som ett faktameddelande ur gamla kristendomsböcker och det som kallas bibelkunskap i stället för att göra det betydligt svårare, nämligen ge de etiska perspektiven på ämnet, vilket naturligtvis är huvudinnehållet. Jag vill i detta sammanhang påpeka att behörighet och kompetens inte är riktigt detsamma. Om hälften av lärarna är obehöriga, är det inte lika många som inte är kompetenta att undervisa. Också detta är viktigt att komma ihåg.

Jag har mött många som har pekat på en annan sak som jag har anledning att ta på allvar, nämligen att man i viss utsträckning har flytt in i den kyrkliga organisationen, vilket naturligtvis också är ointressant. Även detta har alltså

fungerat som ett ämnesinnehåll.

Den slutsats som regeringen har dragit är att vi behöver utbilda lärare som faktiskt har kunskaper. Det är motivet för lärarutbildningspropositionen, som riksdagen kommer att diskutera på tisdag.

Hur lång tid kommer det att ta innan alla lärare har behörighet? Ja, det kommer naturligtvis att ta en väldigt lång tid om man bara skall vänta på att det målet skall uppfyllas, och det kan vi inte göra. Därutöver måste vi också intressera oss för fortbildningsfrågorna. När jag har sagt att jag inte är förvånad över kommunernas prioriteringar när det gäller personalutbildningen i skolan, så beror det på att jag faktiskt inte är det mot bakgrund av att man gör allmänna prioriteringsuttalanden men sedan i stort sett överlämnar åt varje skolstyrelse och varje lärare att själv välja inom vilket område fortbildningen skall ges. Då kan man få sådana här effekter. Jag är beredd att mycket ingående intressera mig för och se över fortbildningen, så att man får en bestämdare inriktning på den. Jag tror att detta är angeläget.

Bara en liten fråga till Lars Hjertén: Är det möjligt att de som förr i världen undervisade i religionskunskap hade teol. kand. eller motsvarande? Gällde det också den sexåriga folkskolan, eller är det realskolan som Lars Hjertén talar om? Inlägget var så generellt att man nästa fick uppfattningen att alla barn i vårt land hade fått religionskunskapsundervisning av personer med denna djupa kompetens. På den punkten tillåter jag mig vara något tvivlande.

Låt mig till sist säga att jag tycker det är viktigt att alla barn får undervisning i religionskunskap. Det är ett av skälen till att jag när det har gällt utslagningsdebatten har sagt att alla barn har rätt till de kunskaper som grundskolan skall ge. Av den anledningen har jag mycket energiskt vänt mig mot de tankegångar som jag har mött i debatter ute i landet med en och annan moderat företrädare. De har sagt: Det är synd att de barn som har svårt för att lära skall behöva gå nio år i skolan. Låt dem ägna sig åt andra, praktiska sysselsättningar fr. o. m. åttonde årskursen!

På den punkten har jag sagt att jag tycker att dessa barn behöver alla kunskaper de kan få. Vi skall hjälpa dem igenom svårigheterna, inte befria dem från svårigheterna.

Anf. 132. GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag skall inte fördjupa mig i de synpunkter som statsrådet avslutningsvis anförde beträffande fördelningen mellan teoretisk och praktisk utbildning. Statsrådet vet mycket väl att vi inte har lagt fram våra förslag om relationen mellan teoretisk och praktisk utbildning därför att vi vill beröva barnen kunskap, utan därför att vi vill ge barnen möjlighet att tillgodogöra sig den kunskap som de själva har intresse av och fallenhet för. I de sammanhangen anser vi att den praktiska utbildningen är precis lika viktig och värdefull som den teoretiska. I detta relationsresonemang handlar det inte om att ifrågasätta den teoretiska utbildningens kvalitet.

Beträffande synen på innehållet i vidareutbildningen vill jag understryka att vi från moderat sida har sagt att vi måste prioritera den vidareutbildning

*Om undervisning-
en i religionskun-
skap på grund-
skolans hög-
stadium*

som resulterar i att läraren får behörighet. Vi får i stället göra avkall på kortkurser i olika ämnen – just sådana kurser som statsrådet talade om när han sade att han hade förståelse för prioriteringen ute i kommunerna. Vi har i stället betonat att man måste understryka vikten av att fortbildningen skall gälla en utbildning som ger behörighet.

Jag har förståelse för religionsundervisningens dubbla perspektiv, men de båda perspektiv statsrådet talade om tillgodoses bäst om lärarna har kunskap och behörighet i det ämne de skall undervisa i. Det är därför som vi ser det som så viktigt att man verkligen ser till att lärarna får den behörighet och den kunskap som behövs i det här sammanhanget.

Sedan vill jag säga att jag tycker att statsrådet i någon mån blandar bort korten när han talar om en rad andra faktorer som påverkar kunskapen om t. ex. våra helger. Det faktum att butikerna är öppna på söndagarna försvarar inte att vi sänker kunskapskraven i skolan när det gäller religionsundervisningen och kristendomsdelen av religionsundervisningen. Det finns inte något som helst försvar för detta. Jag tror precis som statsrådet att det säkerligen finns ett samband också med andra faktorer i samhället. Men för den skull får vi inte bortse ifrån den viktiga del som skolan har i ett sådant här sammanhang.

När det gäller bibelkunskapen delar jag inte statsrådets uppfattning, att det faktum att man saknar kunskap om att undervisa om Bibeln skulle göra att man bättre undervisar om Bibeln. Detta är ett mycket märkligt resonemang. Vi vet av erfarenhet, av de undersökningar som skolöverstyrelsen har gjort, att många lärare som saknar behörighet i att undervisa i religionsämnen och bibelkunskap känner sig mycket osäkra. Därför försöker man att lägga upp denna undervisning på ett sådant sätt att den blir så "smidig" som möjligt. Jag säger inte detta för att kritisera de lärare som sliter med detta ämne i skolan – det är ett svårt ämne – utan jag säger det helt enkelt därför att det har visat sig i de undersökningar som skolöverstyrelsen har gjort att det är på det här sättet. Jag förstår inte riktigt vad statsrådet har för underlag för att dra slutsatsen att bibelkunskapen skulle bli sämre, om vi får behöriga lärare att undervisa i religionsämnet.

När det gäller etik och kristendomens och bibelkunskapens del i religionsämnet kan jag inte heller se ett motsatsförhållande. Vårt samhälle bygger på den kristna etiken. Det står i läroplanen att bibelkunskap skall vara en viktig del i religionsämnet. I den kristna etiken ingår givetvis också respekt för andra uppfattningar. Där kommer också synen på andra religioner in, och det som har sagts här tidigare, att det är viktigt – utifrån den invandring som vi har till vårt land – att i utbildningssammanhang med respekt möta de människor som har en annan uppfattning i livsåskådningsfrågor.

Men att bibelkunskapen utifrån den kulturtradition som vi har i vårt land måste spela en viktig roll i skolundervisningen inom ramen för religionsämnet har slagits fast i läroplanen. Jag skulle önska att statsrådet klart kunde säga att statsrådet skall verka för att läroplanens intentioner uppfylls och göra vad statsrådet kan för att de lärare som undervisar i religionsämnet snarast möjligt uppnår behörighet.

Anf. 133 INGER JOSEFSSON (c):

Herr talman! Statsrådet Göransson menar att det är barn som har den okunskap om helgdagar som jag nämnde. Nej, statsrådet, det är tyvärr också vuxna unga människor som har den.

Hemmens betydelse vill jag verkligen inte förneka. Vi har i vårt parti alltid betonat hemmens stora betydelse vid fostrandet av de unga. Men det är väl tyvärr så att föräldrar litat alltför mycket till skolan. Man har i vårt land av tradition den inställningen att man kanske litat litet för mycket till samhället – samhället skall allt bestyra. Jag vet att när svenska kyrkan och frikyrkan inbjuder till söndagsskola, till juniorverksamhet osv., så kan man ibland få svaret: Ja, men kunskap i kristendom får barnen i skolan. Men det är ju inte så att man får kunskap i ämnet, man får ju numera kunskap *om* ämnet. Något bättre skulle det väl bli, om vi får lärare som har behörighet, dvs. god utbildning för att undervisa i religionskunskap.

Anf. 134 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Det är klart att man inte kan ställa alltför stora krav på skolan när det gäller kunskapen om religion. Hemmet spelar också en mycket stor roll. Samhället i övrigt är i dag inte någon särskilt god jordmån för kunskap i dessa frågor.

Jag tycker inte att jag fick ett tillfredsställande svar på den fråga som jag ställde till statsrådet. Statsrådet sade i sitt första anförande att han inte förvånades över att kommunerna prioriterade kunskaper om datorer, naturorientering och teknik. Men statsrådet hoppades att kommunernas val så småningom kommer att bli litet mer differentierade. Det är väl i det sammanhanget som religionskunskapen skall komma in. Jag tycker att detta var litet väl passivt. Nog kunde skolministern i varje fall ha nämnt religionskunskapen vid namn. Mycket tyder på att lärarutbildningen när det gäller just religionskunskap är sämst lottad om man jämför med övriga orienteringsämnen.

Sedan talade Bengt Göransson en hel del om kulturen. Vi fick reda på – som vi brukar få – att moderaterna sparar även i fråga om denna. Vi går inte med på att man skall satsa 15 milj. kr. på kulturen i skolan. Vi spar några miljoner, och jag vill minnas att vi anser att det skall anslås 7 milj. kr. i stället. Vi har inte riktigt så mycket pengar som socialdemokraterna. Jag tror inte heller att landet har så mycket pengar.

I svaret på den förra interpellationen nämnde Bengt Göransson att han hoppades att moderaterna inte skulle få något inflytande över kulturen i fortsättningen, eftersom moderaterna redan har ett alltför stort inflytande över vad jag tror att han kallade för okultur eller antikultur. Jag skall inte kommentera detta, eftersom det gällde den förra interpellationen.

Om religionskunskapen har med kultur att göra – och det tycker jag – vill vi faktiskt att den skall fungera bättre i skolorna med mer välutbildade lärare än vad som är fallet i dag. I fråga om detta vill vi alltså öka kultursatsningen.

Jag fick en direkt fråga av statsrådet. Interpellationen gällde högstadiet, och högstadiet jämför man med realskolan, och det var där som lärarna

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Om undervisning-
en i religionskun-
skap på grund-
skolans hög-
stadium*

Fredagen den
31 maj 1985

*Om undervisning-
en i religionskun-
skap på grund-
skolans hög-
stadium*

skulle ha teologie kandidatexamen för att vara behöriga i ämnet kristendoms-kunskap eller religionskunskap. Men jag tror också att gårdagens småskollärare och folkskollärare hade en bättre grundutbildning i religionskunskap än vad dagens lärare har.

Anf. 135 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Göte Jonsson sade i sin replik att moderaterna ingalunda ifrågasätter den teoretiska utbildningens värde men betonar den praktiska. Jag tillät mig att peka på att man faktiskt i vissa resonemang hävdat att det är grymt att tvinga unga människor att gå i skolan och läsa teoretiska ämnen. Jag har ett intryck av att religionskunskapsämnet faktiskt är ett ämne av företrädesvis teoretisk karaktär. Det är kanske ett av de ämnen som cleverna skulle välja bort om man lät dem själva välja sina praktiska sysselsättningar.

Jag delar uppfattningen att olika företeelser i samhället – jag tog de söndagsöppna butikerna som exempel – kan minska känslan för religiösa och kyrkliga traditioner. Det är inget motiv för att minska kunskapskraven. Men det jag ville påpeka, och som jag faktiskt tycker har en poäng, är att det inte är skolan som tar ifrån barnen den kunskap och förtrogenhet som de har med sig till skolan. Problemet är naturligtvis att de inte har denna kunskap och denna grundläggande förtrogenhet med exempelvis helger, som Inger Josefsson illustrerade. Detta leder till att de möter en företrädesvis teoretiserande undervisning i skolan. Detta ställer naturligtvis ytterligare höga krav på de lärare som skall undervisa. Det är skälet till att regeringen i sin lärarutbildningsproposition har hanterat utbildningsfrågorna så som den har gjort.

När det gäller fortbildningsfrågorna vill jag säga till Lars Hjertén att jag är medveten om att man i de prioriteringar som har gjorts har uttalat vällovliga avsikter.

Jag har ibland när jag varit ute och hållit anföranden tillåtit mig att göra jämförelser med den ambitiösa ABF-styrelsen, som varje år säger: I år skall vi prioritera studier i socialismen. Styrelsen tar upp detta i sin prioriteringslista, för att vid årets slut upptäcka att de flesta ändå läste något annat ämne. Jag förmodar att studieförbund med andra förtecken har gjort samma erfarenhet. Detta har att göra med att det är vissa personer som gör en prioritering, som innebär ett angivande av önskemål om inriktningar, men att det är andra som har att ta ställning till de reella valen.

Om moderaterna vill verka för en hårdare styrning av skolan lokalt är det viktigt att ni säger det. I alla andra sammanhang talar man i dag för en befrielse från den centrala styrningen. Med återopande av behovet av lokal styrning får jag också ett antal förslag, inte minst från moderat styrda kommuner, där man begär befrielse från besvärande statliga ingrepp. Det handlar alltså om att skaffa sig, återta, styrinstrument.

Jag sade inte, Göte Jonsson, att okunskap om Bibeln skulle ge bättre undervisning. Jag sade att den lärare som saknar behörighet och utbildning för ämnet men som möjligen har något av bibelkunskap med sig i bagaget från sin egen skoltid sannolikt undervisar mer koncentrerat och kunskapsrikt

om Bibeln än om muhammedanismen. Det var poängen i min kommentar i det avsnittet.

Jag håller gärna med om, Lars Hjertén, att min formulering i den förra interpellationsdebatten var slarvig. Jag ber om överseende med det.

Anf. 136 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Helt kort: Jag förstår fortfarande inte statsrådets uttalande om bristen på behörighet hos religionslärare. Har läraren dåliga kunskaper för att undervisa om Bibeln kanske han i och för sig undervisar om Bibeln utifrån den dåliga kunskap han har. Men det är inte sådan undervisning som eleverna skall ha, utan de skall ha en god kunskap om Bibeln och om religion över huvud taget, enligt de intentioner som riksdagen har slagit fast. Det är utifrån de intentionerna som riksdagen också har prioriterat religionsämnet när det gäller kompletteringsutbildningen. Statsmakterna har också ett ansvar i det sammanhanget för att bidra till en sådan utbildning.

Det viktiga är att vi löser just detta problem.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Anf. 137 TREDJE VICE TALMANNEN:

På föredragningslistan för måndagen den 3 juni upptas näringsutskottets betänkanden 30 och 27, bostadsutskottets betänkande 25 samt skatteutskottets betänkande 50 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

34 § Anmälades och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1984/85:60 Förenklad självdeklaration m. m. (prop. 1984/85:180)

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1984/85:30 Särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (prop. 1984/85:150 delvis)

Kulturutskottets betänkande

1984/85:22 Närradio (prop. 1984/85:145)

Utbildningsutskottets betänkande

1984/85:31 Lärarutbildning för grundskolan m. m. (prop. 1984/85:122)

Trafikutskottets betänkande

1984/85:29 Vissa körkortsfrågor (prop. 1984/85:137)

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1984/85:21 Sysselsättningsskapande åtgärder (prop. 1984/85:150 delvis)

1984/85:22 ILO:s rekommendation om sysselsättningspolitik (skr. 1984/85:201)

1984/85:23 Uppskov med behandlingen av vissa motioner

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Om undervisning-
en i religionskun-
skap på grund-
skolans hög-
stadium*

Fredagen den
31 maj 1985

*Meddelande om
frågor*

35 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 31 maj

1984/85:623 av tredje vice talman *Karl Erik Eriksson* (fp) till finansministern om ökning av lokalbidragsanslaget:

Anslaget till lokaler för trossamfund har under de senaste åren haft två mycket goda effekter. Det har bidragit till att många lokaler byggts eller genom ombyggnad och renovering gjorts mer ändamålsenliga för bl. a. det viktiga ungdomsarbete som bedrivs inom trossamfunden. Anslaget till byggandet av lokaler har också skapat arbete för byggnadsarbetare, ofta i bygder där arbetslösheten bland byggnadsarbetarna varit mycket hög.

Dessa byggnadsobjekt har kommit i gång och genomförts efter en ringa insats från samhällets sida. Under de senaste fem åren har den statliga bidragsandelen utgjort ca 10 % av den totala byggnadskostnaden. Man har alltså skapat mycket byggnadsarbete genom en jämförelsevis ringa insats av allmänna medel.

Det är mycket beklagligt att regeringen i budgetförslaget för kommande år inte anvisat något extra bidrag som de senaste åren utgått av sysselsättningskäl. Effekten blir en kraftig åtstramning i byggande och renovering av lokaler.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till finansminister Kjell-Olof Feldt:

Är statsrådet beredd att, med hänsyn till byggarbetslösheten och den goda effekt som lokalbidragsanslaget fått, anvisa extra medel för detta ändamål också under nästa budgetår?

1984/85:624 av *Ingemar Eliasson* (fp) till socialministern om arbetsvillkoren för föräldrar i familjehem för handikappade barn:

Familjehemmen fyller en viktig roll i omsorgerna om handikappade barn. Det råder enighet om att institutionsvistelse bör undvikas. För yngre barn är familjehem det enda alternativet, om föräldrarna inte har möjlighet att ta hand om sitt barn.

Föregående vecka slog arbetsdomstolen fast att föräldrar i familjehem inte är att anse som anställda.

Det finns en risk för att arbetsvillkoren för föräldrar i familjehem är så otillfredsställande att det kan bli svårt att rekrytera nya familjehem.

Jag vill mot denna bakgrund ställa följande fråga till socialministern:

Vilka åtgärder anser regeringen möjliga att vidta i syfte att förbättra familjehemmens villkor?

36 § Kammaren åtskildes kl. 17.23.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 157

Fredagen den
31 maj 1985

*Meddelande om
frågor*

Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Fredagen den 31 maj

Talmannen 5, 27
 Tredje vice talmannen 121
 Andersson, Elving (c) 62, 65
 André, Gunilla (c) 54, 59
 Arvidson, Bo (m) 29
 Aulin, Olle (m) 90
 Blom, Lennart (m) 52, 58, 59
 Bodström, Lennart, utrikesminister 74, 75
 Brunander, Lennart (c) 97
 Claesson, Tore (vpk) 82, 99, 101, 102, 108
 Dahlberg, Rolf (m) 103, 104, 105, 106
 Eirefelt, Christer (fp) 37, 44
 Ernestam, Lars (fp) 73
 Feldt, Kjell-Olof, finansminister 76, 78, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 88, 89
 Granstedt, Pär (c) 8
 Gustafsson, Hans, bostadsminister 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 107
 Gustavsson, Åke (s) 6
 Göransson, Bengt, statsråd 107, 109, 110, 115, 120
 Göransson, Olle (s) 15
 Hagberg, Lars-Ove (vpk) 77, 79
 Hellström, Mats, statsråd 48
 Henricsson, Sven (vpk) 84, 86
 Hjertén, Lars (m) 113, 119
 Ingvardsson, Margó (vpk) 10, 83
 Johnsson, John (s) 31
 Jonsson, Elver (fp) 62, 63, 87, 88, 89
 Jonsson, Göte (m) 111, 117, 121
 Jonäng, Gunnel (c) 12, 14, 15
 Josefsson, Inger (c) 114, 119
 Klöver, Helge (s) 56, 59
 Leijon, Anna-Greta, arbetsmarknadsminister 89, 91, 92
 Mattson, Lisa (s) 64, 65
 Molin, Björn (fp) 69
 Munke, Sven (m) 60, 63, 65
 Måbrink, Bertil (vpk) 75, 77, 79
 Orring, Ulla (fp) 67, 68
 Persson, Margareta (s) 71, 73
 Peterson, Thage, industriminister 93, 94, 95, 96, 97, 98
 Petersson, Hans, i Hallstahammar (vpk) 80
 Petersson, Hans, i Röstånga (fp) 56
 Petersson, Karl-Anders (c) 17

Pettersson, Lennart (s) 40, 46, 48
Ryttar, Bengt-Ola (s) 20
Saint Cyr, Mona (m) 93, 94, 95
Sigurdsen, Gertrud, statsråd 66, 68, 71, 72, 73
Skårvik, Kenth (fp) 28
Sundkvist, Tage (c) 36, 46, 48
Svensson, Jörn (vpk) 40, 91, 92, 96
Westerberg, Per (m) 34, 45, 47, 99
Wohlin-Andersson, Anna (c) 19
Östh, Rosa (c) 30
Östrand, Olle (s) 13, 14

